ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานระบบการชำระเงิน 2557

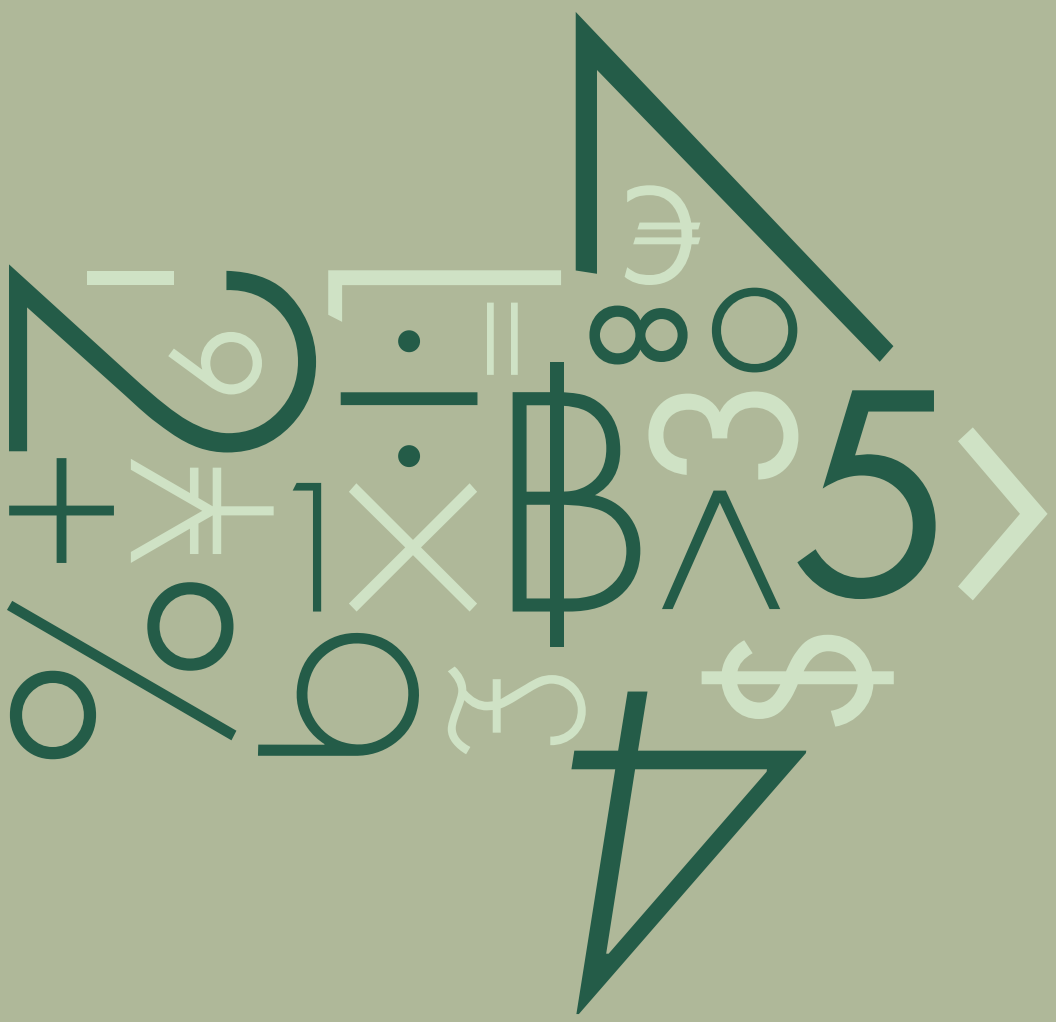

ISBN : 978-616-7220-30-7

รายงานระบบการชำระเงิน
2557

สารจากประธานกรรมการ คณะกรรมการระบบการชำระเงิน

ปี 2557 ที่ผ่านมา เป็นปีที่เราเห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบการชำระเงินไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยผู้ให้บริการทั้งที่เป็นสถาบันการเงิน (Bank) และมิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) มีการนำเสนอนวัตกรรมการชำระเงินใหม่ ๆ โดยเฉพาะบริการผ่านแอพพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต และผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การติดต่อกับ Call center ผ่าน VDO call ในการซื้อขายกองทุนรวม การโอนเงินโดยใช้หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่แทนเลขที่บัญชี การใช้เทคโนโลยีแบบไร้สัมผัส (Contactless) และการใช้บาร์โค้ดแบบสองมิติที่เรียกว่า QR code (Quick Response) ในการทำธุรกรรมชำระเงิน ทางด้านผู้ใช้บริการก็มีการใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงการซื้อสินค้าออนไลน์ (e-Commerce) มากขึ้น

แนวโน้มดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมและกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และยกระดับการแข่งขันของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ตระหนักดีถึงความสำคัญของนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล และเล็งเห็นว่าการพัฒนาระบบการชำระเงินซึ่งเป็นเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงและเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไปสู่การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic payment หรือ e-Payment) จะเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม โดย e-Payment จะช่วยให้ทุกภาคส่วนทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ครบวงจร เช่น ธุรกิจที่ขายสินค้าทางออนไลน์สามารถรับชำระเงินได้ทันที ภาครัฐสามารถให้บริการแก่ประชาชนและธุรกิจ และรับชำระภาษีหรือค่าบริการได้ผ่านทางเว็บไซต์ โดยประชาชนและธุรกิจไม่ต้องเดินทางไปที่จุดบริการ

ในช่วงที่ผ่านมา กรช. มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีการใช้ e-Payment เพิ่มขึ้นในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ ซึ่งเป็นงานสำคัญประการหนึ่งภายใต้แผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555-2559 (Payment Systems Roadmap 2012-2016) โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับ ธปท. เพื่อส่งเสริมการใช้ e-Payment และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ได้แก่

การสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาคธุรกิจ (e-Business)

เพื่อยกระดับกระบวนการทางธุรกิจให้เป็นอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร ตั้งแต่การติดต่อซื้อขายสินค้า การชำระเงิน และการจัดส่งข้อมูลใบกำกับภาษีให้หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะช่วยให้ภาคธุรกิจรับส่งข้อมูลกับบริษัทคู่ค้าหรือธนาคารได้ในลักษณะ Straight-Through Processing สะดวกรวดเร็วกว่าการใช้เอกสารกระดาษ รวมถึงสามารถตรวจสอบรายการชำระเงินกับรายการซื้อขายสินค้าได้โดยอัตโนมัติ ลดโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาด และลดต้นทุนในการจัดทำ ขนส่ง และจัดเก็บเอกสารกระดาษ และต้นทุนจัดการเงินสดและเช็ค

โดย ธปท. ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้พัฒนามาตรฐานกลางสำหรับข้อมูลที่ใช้ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ด้วยรูปแบบข้อมูลเดียวกัน เช่น มาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้า (e-Invoicing) ระหว่างธุรกิจ มาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (National Payment Message Standard: NPMS) ที่ใช้ในการรับส่งข้อมูลการชำระเงินกับธนาคาร รวมถึงประสานงานกับกรมสรรพากรซึ่งอยู่ระหว่างปรับปรุงระบบการจัดทำและส่งมอบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax invoice/e-Receipt) เพื่อให้ข้อมูลในทุกกระบวนการสอดคล้องเชื่อมโยงกันได้

การส่งเสริมการใช้ e-Payment ในภาครัฐ

เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ กรช. ให้ความสำคัญ เนื่องจากภาครัฐมีศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายผ่านหน่วยงานต่าง ๆ หากภาครัฐเป็นผู้นำในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีรวมถึง e-Payment จะส่งผลไปยังภาคธุรกิจและประชาชนในวงกว้าง โดยในช่วงที่ผ่านมา กรมบัญชีกลางได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เอื้อให้หน่วยงานภาครัฐรับชำระเงินผ่านบัตรเดบิตและบัตรเครดิตได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการเงินของภาครัฐมีความคล่องตัว ตรวจสอบได้ ลดโอกาสในการทุจริต และรวมถึงยังช่วยอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจและประชาชนสามารถชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วย

นอกจากนี้ กรช. ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการชำระเงินที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งหน่วยงานภาคเอกชน (Industry body) ของผู้ให้บริการการชำระเงิน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรมบริการทางการชำระเงินใหม่ ๆ โดยในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการจัดตั้งสำนักงานระบบการชำระเงิน (Payment Systems Office: PSO) ภายใต้สมาคมธนาคารไทย และการจัดตั้งชมรมผู้ให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไทย ธปท. ยังสร้างกลไกให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศ ผ่านคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคธนาคาร ผู้ให้บริการการชำระเงิน ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจ e-Commerce หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานทางวิชาการ เพื่อให้การกำหนดนโยบายมีความรอบด้าน และมีการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายในการผลักดันนโยบายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

แม้ว่าระบบการชำระเงินของไทยจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมาเป็นลำดับ จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน แต่การจะพัฒนาให้ระบบการชำระเงินไทยสนองตอบต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เทคโนโลยี และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากขึ้นในอนาคต รวมถึงสามารถสนับสนุนการก้าวไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่สำคัญ 2 ประการ

ประการแรก คือ **การปฏิรูปกฎหมายด้านระบบการชำระเงินให้เป็นเอกภาพ** จากปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินอยู่หลายฉบับ มีความซ้ำซ้อน เป็นภาระแก่ผู้ให้บริการ และยังขาดกฎหมายรองรับบางประเด็นที่สำคัญ ธปท. จึงได้ยกร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินและวางรากฐานการกำกับดูแลตามมาตรฐานสากล โดยมีกฎหมายรองรับประเด็นที่สำคัญ เช่น การรองรับผลสิ้นสุดของการโอนเงิน (Payment finality) เพื่อป้องกันผลกระทบเป็นลูกโซ่ (Systemic risk) ในระบบการชำระเงิน การคุ้มครองเงินรับล่วงหน้าของผู้ใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ซึ่งมีลักษณะคล้ายเงินฝาก ร่างกฎหมายดังกล่าวยังจะช่วยส่งเสริมธุรกิจบริการการชำระเงินให้สามารถพัฒนาบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างคล่องตัว รวมถึงเอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและบริการที่เชื่อมโยงกันได้ (Interoperable)

ประการที่สอง คือ **การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน** เนื่องจากธุรกิจบริการการชำระเงินเป็นธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และจำเป็นต้องมีการลงทุนระบบให้รองรับเทคโนโลยีใหม่อยู่เสมอ ผู้ให้บริการการชำระเงินทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและมิใช่สถาบันการเงิน จึงควรร่วมมือกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากทรัพยากรที่มีอยู่ และลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการให้บริการต่อหน่วยต่ำลง และส่งผ่านประโยชน์ไปสู่ประชาชนและภาคธุรกิจในรูปของนวัตกรรมบริการใหม่ ๆ หรือต้นทุนการชำระเงินที่ต่ำลง อันจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม

นอกเหนือจากการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง 2 ประการข้างต้น ความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้การพัฒนาระบบการชำระเงินในอนาคตบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่นเดียวกับที่ผ่านมา ในโอกาสนี้ ผม ในฐานะประธาน กรช. ขอขอบคุณกรรมการ กรช. และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง และ ร่วมใจมาด้วยดีเสมอมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า กรช. และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะก้าวเดินไปด้วยกันในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศไทยเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการก้าวสู่เศรษฐกิจดิจิทัลต่อไป

ประสาร ไตรรัตน์วรกุล

(นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล)
ประธานกรรมการ
คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
13 พฤษภาคม 2558

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)

ประธานกรรมการ
นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล
ผู้ว่าการ

รองประธานกรรมการ
นางทองอุไร ลิ้มปิติ
รองผู้ว่าการ
ด้านเสถียรภาพสถาบันการเงิน

หน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เพื่อกำหนดและติดตามการดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับระบบการชำระเงินที่ ธปท. กำกับดูแล และระบบการหักบัญชีระหว่างสถาบันการเงิน

กรรมการ

นายไพบูลย์ กิตติศรีกังวาน
รองผู้ว่าการ ด้านบริหาร

นายบุญทักษ์ หวังเจริญ
ประธานสมาคมธนาคารไทย

นายสมเกียรติ อนุราษฎร์
รองประธานกรรมการ
คณะกรรมการหอการค้าไทย

นางสาวสุทธิรัตน์ รัตนโชติ
ผู้ตรวจราชการ
กระทรวงการคลัง

นายรอม หิรัญพฤกษ์
ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ

เลขานุการ
นางฤชุกร สิริโยธิน
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557

สรุปสถิติที่สำคัญในปี 2556 – 2557

	2556	2557	
จำนวนประชากรทั้งหมด	64.8	65.1	ล้านคน
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน	11,897.4	12,141.1	พันล้านบาท
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี			
จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน	9.4	8.7	เลขหมาย/100 คน
จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่	142.7	150.0	เลขหมาย/100 คน
ข้อมูลด้านการชำระเงิน			
ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ 17 แห่ง	6,601	6,986	สาขา
สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 13 แห่ง	19	19	สาขา
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง	2,549	2,689	สาขา
ไปรษณีย์	1,303	1,316	สาขา
จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ[1]	56,851	61,817	เครื่อง
จำนวนเครื่องรับบัตร[2]	311,289	338,485	เครื่อง
จำนวนบัตรเครดิต	18,626,864	20,303,751	บัตร
จำนวนบัตรเดบิต	45,241,477	48,121,065	บัตร
จำนวนบัตรเอทีเอ็ม	24,101,957	24,401,333	บัตร
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร	16,363	18,414	บาท/คน
ปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อจำนวนประชากร	1.9	1.8	ฉบับ/คน/ปี
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเครดิต เฉลี่ยต่อเดือน[3]	4,871	5,325	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเอทีเอ็ม เฉลี่ยต่อเดือน	8,381	8,229	บาทต่อบัตร
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน[4]	194	196	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน	10,579	10,979	บาทต่อบัตร

[1] เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็ม (ATM) และเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ (Cash Deposit Machine: CDM)
[2] เครื่องรับบัตร คือ เครื่อง EFTPOS (Electronic Funds Transfer at Point of Sale) หรือเครื่อง EDC (Electronic Data Capture) เป็นเครื่องรับบัตรที่ธนาคารผู้ให้บริการรับบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต นำไปติดตั้งที่ร้านค้าเพื่อเก็บและรับส่งข้อมูลธุรกรรมชำระเงินด้วยบัตร
[3] เฉพาะการใช้บัตรเครดิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ
[4] เฉพาะการใช้บัตรเดบิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ

PAYMENT IN THAILAND

e-Payment

จำนวนตู้เอทีเอ็ม
61,817 เครื่อง

จำนวนเครื่องรับชำระบัตร
338,485 เครื่อง

บัตรเครดิต
20.3

บัตรเอทีเอ็ม
24.4

บัตรเดบิต
48.1

จำนวน (ล้านใบ)

21%
= อัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปีของ
e-Payment ตั้งแต่ปี 2552-2557

สัดส่วนการใช้จ่ายผ่าน e-Payment

50%
e-Money

12%
ATM + Debit Card

10%
Credit Card

32%
Internet Banking

59%
Mobile Banking

9%
อื่น ๆ

หมายเหตุ: 1) บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิต รวมรายการชำระเงินที่ร้านค้า โอนเงิน และชำระเงินที่เครื่อง ATM
2) อื่น ๆ ประกอบด้วย Direct Debit, Direct Credit, BAHTNET 3rd party และ Bulk Payment

คนไทยกับการใช้ e-Payment

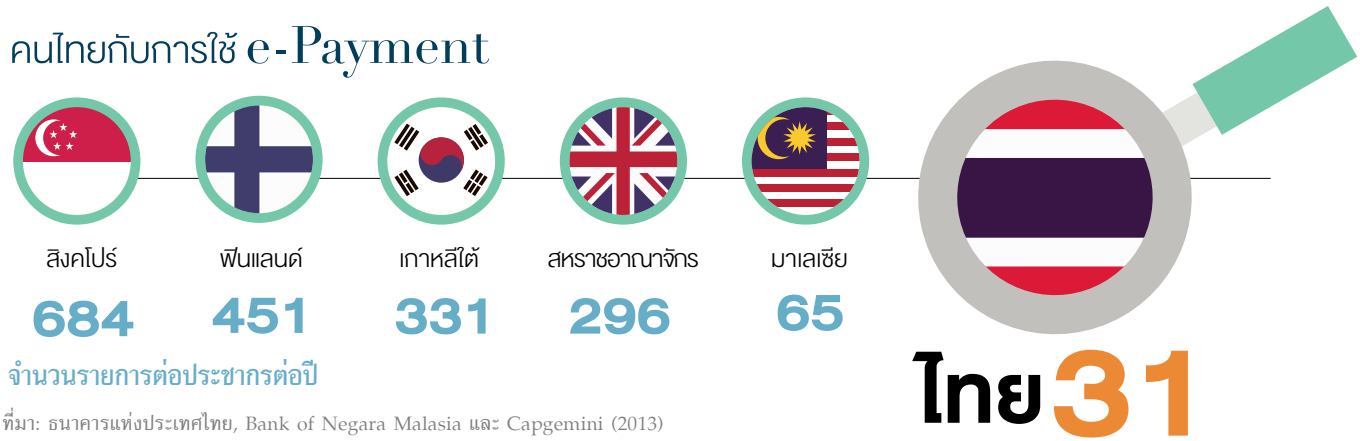

จำนวนรายการต่อประชากรต่อปี

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, Bank of Negara Malasia และ Capgemini (2013) World Payment Report 2014

*หมายเหตุ: 1) ข้อมูลของไทยและมาเลเซียเป็นข้อมูลการใช้ e-Payment ต่อประชากรในปี 2557
2) ข้อมูลของฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และเกาหลีใต้เป็นการใช้ e-Payment ต่อประชากรในปี 2555

THAILAND

INTERNET / MOBILE USERS

	ปี 2556	ปี 2557
Internet users (Million)	26.1	27.7
Mobile phone subscribers (Million)		
Postpaid	9.8	11.7
Prepaid	75.2	80.8

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

จำนวนชั่วโมงการใช้ Internet ต่อสัปดาห์

ปี 2556	ปี 2557
32.3	50.4

ที่มา: สำนักงานพัฒนาธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2557) Thailand internet User Profile 2014

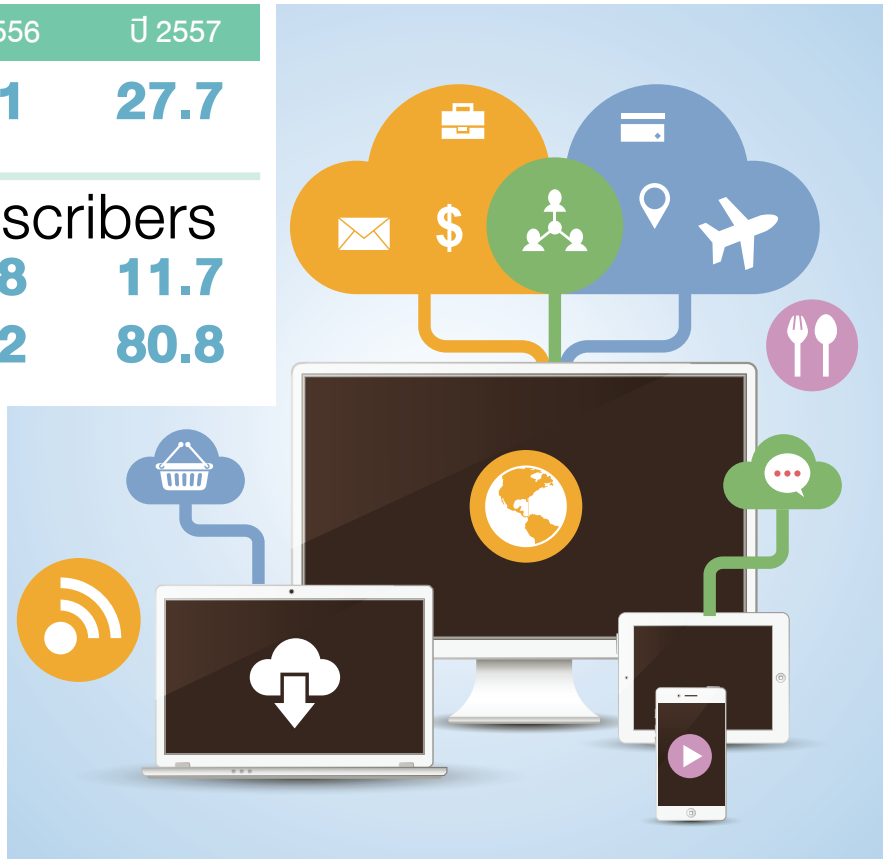

สารบัญ

สารจากประธานกรรมการ คณะกรรมการระบบการชำระเงิน 2
คณะกรรมการระบบการชำระเงิน 6
สรุปสถิติที่สำคัญในปี 2556 – 2557 9
สารบัญกรอบ 13
สารบัญภาพ 14
สารบัญตาราง 15

1. นโยบายระบบการชำระเงิน (Payment systems policy) 17
1.1 การส่งเสริมการใช้มาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (National Payment Message Standard: NPMS) และการจัดทำมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจระหว่างคู่ค้า (e-Invoicing) 18
1.2 การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีการรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ 21
1.3 การเชื่อมโยงระบบบาทเนตกับระบบ USD CHATS 22
1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศด้านระบบการชำระเงิน เพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community 2015) 23
1.5 การเพิ่มความปลอดภัยในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ 24
1.6 การปรับปรุงร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act) 24
1.7 แนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) 30
1.8 การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการชำระเงิน 32

2. การกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Payment systems oversight) 35
2.1 การกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ 35
2.2 การกำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงิน 39
2.2.1 การกำกับดูแลตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) 39
2.2.2 การควบคุมดูแลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 40

3. แนวโน้มการใช้บริการด้านการชำระเงิน (Payment systems trend) 43
3.1 ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2557 43
3.1.1 การชำระเงินของคนไทย (The Way We Pay) 45
3.1.2 พฤติกรรมการชำระเงินของคนไทย (Payment behavior) 51
3.2 พัฒนาการของโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน 52
3.2.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และไปรษณีย์ 52
3.2.2 เครื่องทำรายการอัตโนมัติและจำนวนเครื่องรับบัตร 52
3.2.3 ผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 54
3.3 ช่องทาง สื่อ และบริการการชำระเงินที่สำคัญ 55
3.3.1 การชำระเงินมูลค่าสูง 57
3.3.2 การชำระเงินรายย่อย 59
3.4 รายได้ของธนาคารพาณิชย์จากบริการด้านการชำระเงิน 74

4. อภิธานศัพท์และคำย่อ 76
5. ตารางสถิติ 78
6. หมายเหตุประกอบตาราง 93

สารบัญกรอบ

กรอบที่ 1: มาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลการซื้อขายสินค้าระหว่างภาคธุรกิจ (e-Invoicing) 20
กรอบที่ 2: กฎหมายระบบการชำระเงินในต่างประเทศ 28
กรอบที่ 3: แนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ 30
กรอบที่ 4: ตัวอย่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินของอังกฤษ 33
กรอบที่ 5: ผลการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญของไทยตามมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI) 37

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1:	แผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 – 2559	17
ภาพที่ 2:	ธุรกรรมการพาณิชย์และการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง	18
ภาพที่ 3:	กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินในปัจจุบัน	25
ภาพที่ 4:	ภาพรวมธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์	40
ภาพที่ 5:	ปริมาณการใช้บริการการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ต่อจำนวนประชากร (ปี 2556)	44
ภาพที่ 6:	เป้าหมายปริมาณการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ต่อจำนวนประชากรของไทย	44
ภาพที่ 7:	เปรียบเทียบมูลค่าการทำธุรกรรมการชำระเงินต่าง ๆ (ปี 2548 และ ปี 2557)	45
ภาพที่ 8:	สัดส่วนการถอนเงินสด (ครึ่งหลังปี 2557)	46
ภาพที่ 9:	มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนในการชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย (ครึ่งหลังปี 2557)	47
ภาพที่ 10:	มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนการชำระค่าสินค้าและบริการออนไลน์	48
ภาพที่ 11:	มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยในต่างประเทศ	49
ภาพที่ 12:	สัดส่วนปริมาณการโอนเงินระหว่างบุคคล	50
ภาพที่ 13:	เหตุผลที่ไม่ใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และเหตุผลที่จะเปลี่ยนมาใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต	51
ภาพที่ 14:	จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และไปรษณีย์	52
ภาพที่ 15:	จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ และจำนวนเครื่องรับบัตร	52
ภาพที่ 16:	การกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงิน เครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตร (ปี 2557)	53
ภาพที่ 17:	จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ และเครื่องรับบัตรต่อประชากรล้านคน (ปี 2556)	54
ภาพที่ 18:	จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต	54
ภาพที่ 19:	เปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้สื่อการชำระเงินต่าง ๆ	56
ภาพที่ 20:	ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต	57
ภาพที่ 21:	มูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตตามสถาบันผู้สั่งโอน (ปี 2557)	58
ภาพที่ 22:	ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตตามประเภทธุรกรรม	58
ภาพที่ 23:	องค์ประกอบของเงินสดในมือสถาบันหลัก	59
ภาพที่ 24:	ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ	60

ภาพที่ 25: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ (ปี 2557) แยกตามประเภทการเรียกเก็บ 61
ภาพที่ 26: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ (ปี 2557) แยกตามช่วงมูลค่า 61
ภาพที่ 27: ปริมาณและมูลค่าเช็คภายในธนาคารเดียวกัน (ปี 2557) 62
ภาพที่ 28: จำนวนบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และ บัตรเครดิต 62
ภาพที่ 29: สัดส่วนจำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ต่อประชากร (ปี 2556) 63
ภาพที่ 30: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเอทีเอ็ม 64
ภาพที่ 31: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเดบิต 64
ภาพที่ 32: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเครดิต 66
ภาพที่ 33: ปริมาณรายการและมูลค่าของการโอนเงินครั้งละหลายรายการ 67
ภาพที่ 34: ปริมาณการโอนเงินแบบ Bulk payment (ปี 2557) 67
ภาพที่ 35: สัดส่วนการโอนเงินภายในธนาคาร (ปี 2557) 68
ภาพที่ 36: สัดส่วนการโอนเงินข้ามธนาคาร (ปี 2557) 69
ภาพที่ 37: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ (ปี 2557) 69
ภาพที่ 38: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ (ปี 2557) แยกตามประเภท 70
ภาพที่ 39: สัดส่วนปริมาณและมูลค่ารายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (ปี 2557) 71
ภาพที่ 40: สัดส่วนปริมาณและมูลค่ารายการธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (ปี 2557) 72
ภาพที่ 41: การโอนเงินผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์เคลื่อนที่ และเครื่องเอทีเอ็ม 72
ภาพที่ 42: การให้บริการ e-Money ของ Bank และ Non-bank (ปี 2557) 73
ภาพที่ 43: ปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายผ่าน e-Money 73
ภาพที่ 44: รายได้ของธนาคารพาณิชย์จากบริการด้านการชำระเงิน 74
ภาพที่ 45: รายได้จากบริการด้านการชำระเงิน (ปี 2557) แยกตามประเภท 74

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1: ธุรกรรมการชำระเงินผ่านระบบการชำระเงินต่าง ๆ (ปี 2557) 55
ตารางที่ 2: เปรียบเทียบปริมาณเงินสดหมุนเวียน 60
ตารางที่ 3: ธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน (ปี 2557) 65

1. นโยบายระบบการชำระเงิน (Payment systems policy)

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ได้ให้ความเห็นชอบแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 – 2559 (Payment systems roadmap 2012 – 2016) ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินนโยบายด้านระบบการชำระเงินของประเทศเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2554 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน รวมถึงคุ้มครองผู้ใช้บริการการชำระเงิน ซึ่งจะนำไปสู่การมีระบบการชำระเงินที่สนับสนุนการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล แผนดังกล่าวกำหนดมาตรการและเป้าหมายในการบรรลุผลแต่ละด้านไว้ชัดเจน และได้มีการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์นี้มาอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1: แผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 – 2559

วิสัยทัศน์: มีระบบการชำระเงินที่สนับสนุนการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 6 พฤษภาคม 2557

ในปี 2557 การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 –2559 มีความคืบหน้าดังนี้

1.1 การส่งเสริมการใช้มาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (National Payment Message Standard: NPMS) และการจัดทำมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจระหว่างคู่ค้า (e-Invoicing)

ธปท. ส่งเสริมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาคธุรกิจไปพร้อมกับการสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้กระบวนการทำธุรกรรมการพาณิชย์เป็นอิเล็กทรอนิกส์ครบวงจร (e-Business) ทั้งการติดต่อซื้อขายสินค้า การชำระเงิน ตลอดจนการจัดส่งข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลใบกำกับภาษี เป็นต้น รวมถึงสามารถทำรายการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกขึ้นในลักษณะ Straight-Through Processing (STP) ซึ่งจะช่วยในการตรวจสอบรายการชำระเงินกับรายการซื้อขายสินค้า ลดการใช้และจัดเก็บเอกสารกระดาษ รวมทั้งลดต้นทุนการจัดการเงินสดและเช็ค

ในปี 2557 ธปท. ได้ร่วมกับสถาบันการเงิน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินโครงการพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐานกลางที่สนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การติดต่อซื้อขายสินค้าระหว่างธุรกิจ การรับส่งข้อมูลกับธนาคารเพื่อชำระเงิน และการจัดส่งข้อมูลใบกำกับภาษีและใบรับอิเล็กทรอนิกส์ให้กรมสรรพากร เป็นต้น

ภาพที่ 2: ธุรกรรมการพาณิชย์และการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

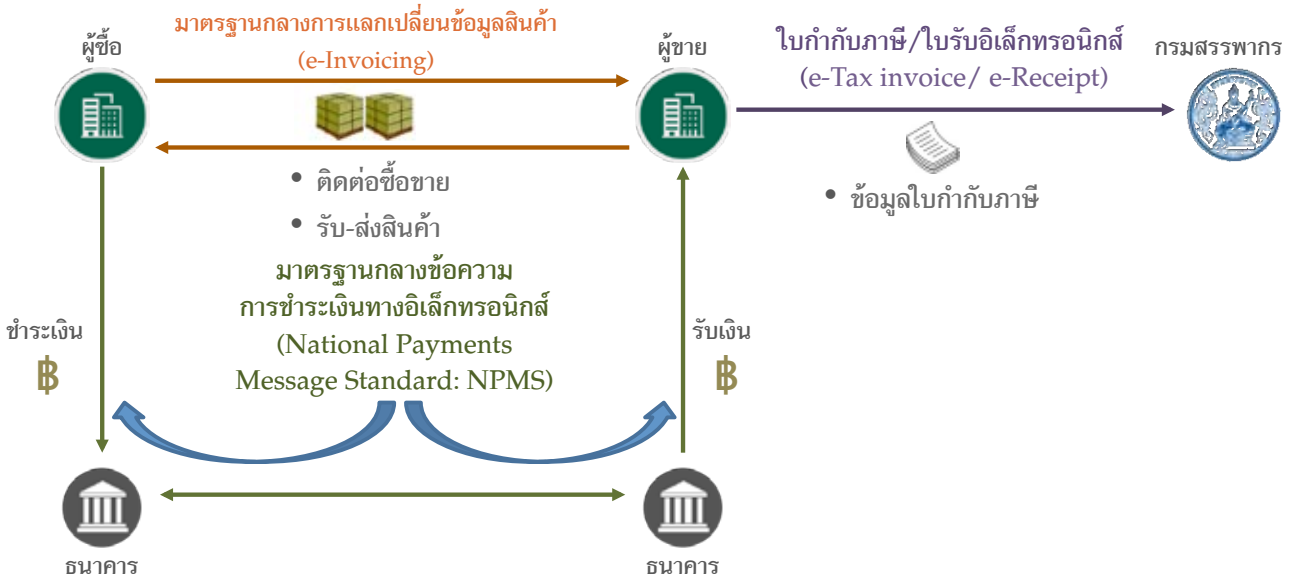

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการซื้อขายสินค้าระหว่างภาคธุรกิจด้วยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธปท. ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจค้าปลีก และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) พัฒนาร่างมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้า (e-Invoicing) โดยเริ่มจากมาตรฐานสำหรับธุรกิจค้าปลีก เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการซื้อขายสินค้าระหว่างบริษัทคู่ค้าด้วยรูปแบบข้อมูลเดียวกันที่เป็นมาตรฐานสากล เนื่องจากธุรกิจค้าปลีกมีความพร้อมด้านเงินลงทุนและเทคโนโลยี และข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างกันมีลักษณะไม่ซับซ้อน รวมถึงเมื่อพัฒนามาตรฐานแล้วเสร็จ จะสามารถนำไปใช้ได้กับธุรกิจจำนวนมากทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยคาดว่ามาตรฐาน e-Invoicing นี้ จะแล้วเสร็จและประกาศใช้เป็นมาตรฐานของประเทศภายในปี 2558 จากนั้นจะขยายกรอบไปยังธุรกิจสำคัญอื่น ๆ ต่อไป

ในด้านเชื่อมโยงข้อมูลการชำระเงินระหว่างภาคธุรกิจกับสถาบันการเงิน ธปท. ร่วมกับ สพธอ. และกลุ่ม Thailand Payment Market Practice Group (TH-PMPG)[5] ได้พัฒนามาตรฐาน NPMS เพื่อให้ภาคธุรกิจสามารถรับส่งข้อมูลการชำระเงินกับธนาคารต่าง ๆ ได้ด้วยข้อมูลรูปแบบเดียวกัน ซึ่งได้ประกาศใช้เป็นมาตรฐานของประเทศแล้ว 4 ข้อความ คือ ข้อความโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ ข้อความหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ ข้อความรายงานสถานะคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน และข้อความแจ้งรายการโอนเงินหรือหักเงินตั้งแต่ปี 2556 และในปี 2557 ได้พัฒนาอีก 4 ข้อความ คือ ข้อความรายงานการโอนเงินหรือหักเงินในบัญชีเงินฝาก ข้อความแจ้งยอดคงเหลือในบัญชีเงินฝาก ข้อความโอนคืนเงินที่ได้หักบัญชีไปแล้ว และข้อความขอยกเลิกคำสั่งโอนเงินหรือหักบัญชี และประกาศใช้แล้วในเดือนมีนาคม 2558 ทั้งนี้ ข้อมูลด้านการชำระเงินที่ใช้มาตรฐาน NPMS สามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลการซื้อขายสินค้าที่ใช้มาตรฐาน e-Invoicing ได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบรายการ

ในส่วนของการส่งข้อมูลภาษีของภาคธุรกิจให้หน่วยงานภาครัฐผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ กรมสรรพากรอยู่ระหว่างปรับปรุงระบบการจัดทำและส่งมอบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax invoice/ e-Receipt) และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ภาคธุรกิจสามารถนำส่งข้อมูลได้สะดวกและมีความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น

---

[5] กลุ่ม Thailand Payment Market Practice Group (TH-PMPG) ประกอบด้วยผู้ใช้งานมาตรฐาน NPMS จากกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ เช่น ธปท. และ สพธอ. กลุ่มผู้ให้บริการชำระเงินที่เป็นสถาบันการเงิน กลุ่มผู้ให้บริการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน กลุ่มผู้ใช้งานมาตรฐาน NPMS จากหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้ผลิตซอฟต์แวร์ ERP (Enterprise Resource Planning) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นเวทีสำหรับปรึกษาหารือประเด็นทางเทคนิคเกี่ยวกับมาตรฐาน NPMS และทดสอบการใช้งาน

กรอบที่ 1: มาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลการซื้อขายสินค้าระหว่างภาคธุรกิจ (e-Invoicing)

มาตรฐาน e-Invoicing คือ

มาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลการซื้อขายสินค้าระหว่างภาคธุรกิจผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ใบสั่งซื้อ (Purchasing Order) ใบแจ้งหนี้ (Invoice) และใบเพิ่ม/ลดหนี้ (Debit/Credit note) ซึ่งเป็นมาตรฐานกลางที่สำคัญที่ช่วยรองรับกระบวนการทำธุรกรรมพาณิชย์ (e-Business) ระหว่างคู่ค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ระดับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

ประโยชน์ของมาตรฐาน e-Invoicing ต่อภาคธุรกิจ ได้แก่ ภาคธุรกิจสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลการซื้อขายสินค้าระหว่างบริษัทคู่ค้าต่าง ๆ ได้ด้วยความสะดวกรวดเร็วผ่านรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตรวจสอบข้อมูลทางธุรกิจได้ง่าย ช่วยลดภาระและค่าใช้จ่ายจากการใช้และจัดเก็บเอกสารกระดาษ รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้สะดวก เช่น การส่งข้อมูลด้านภาษีให้แก่กรมสรรพากร

ในประเทศต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาและออกมาตรฐานที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มาเป็นลำดับ และในหลายภูมิภาคตัวอย่างเช่น ฟินแลนด์ ได้พัฒนามาตรฐาน e-Invocing โดยได้ดำเนินการผ่านกลุ่มธนาคารพาณิชย์มาตั้งแต่ปี 2546 ภายใต้ชื่อมาตรฐาน "Finvoice" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลธุรกิจด้วยมาตรฐานเดียวกัน และใช้งานได้ง่ายทั้งธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการนำมาตรฐานดังกล่าวไปใช้ ปัจจุบันมีภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) เข้าร่วมโครงการมากกว่า 2 แสนราย ส่งผลให้ประเทศสามารถประหยัดต้นทุนการดำเนินงานของภาคธุรกิจได้ประมาณ 3 พันล้านยูโร

สำหรับประเทศชิลี ได้ใช้มาตรฐานลักษณะดังกล่าวในการปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษี ตั้งแต่ปี 2546 โดยรัฐบาลผลักดันการส่งข้อมูลภาษีผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รูปแบบมาตรฐาน e-Tax invoicing เพื่อให้กระบวนการเรียกเก็บภาษีทำได้รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายของภาคธุรกิจ และรัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญของประเทศให้หน่วยงานภาครัฐทุกแห่งส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ภายในปี 2552 ส่งผลให้ปริมาณการชำระภาษีผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของชิลีมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นในระดับร้อยละ 80 ภายใน 8 ปี

สิงคโปร์เป็นอีกประเทศที่เริ่มให้บริการส่งเอกสารทางการค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรองรับธุรกรรมการนำเข้าและส่งออกมาตั้งแต่ช่วงปี 2532 โดยเป็นส่วนหนึ่งภายใต้แผนงานยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศ และมีการพัฒนาระบบ TradeNet ซึ่งเป็นระบบแลกเปลี่ยนเอกสารทางการค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ระดับประเทศ (Singapore Single Window) เป็นระบบแรกของโลก ทำให้สามารถเชื่อมโยงการส่งเอกสารทางการค้าระหว่างหลายภาคส่วนเข้าด้วยกันและแก้ปัญหาการส่งข้อมูลเอกสารการค้าที่ซ้ำซ้อนกัน ต่อมาระบบได้เปลี่ยนชื่อระบบเป็น TradeXchange ในปี 2550 ส่งเสริมให้ SMEs แลกเปลี่ยนข้อมูลกับคู่ค้าผ่านระบบดังกล่าว โดยภาครัฐได้ช่วยจัดหาระบบงานด้านการค้าและการขนส่งแก่กลุ่ม SMEs ด้วยต้นทุนที่ต่ำ ส่งผลให้ระบบสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทางการค้าระหว่างผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ธนาคาร ผู้ประกอบการขนส่ง และหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น กรมศุลกากร การท่าเรือ รวมถึงเชื่อมโยงกับต่างประเทศด้วย

1.2 การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีการรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ธปท. ส่งเสริมและผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐมีการรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ลดความผิดพลาดและการทุจริต และสอดรับกับนโยบาย Digital Economy ของรัฐบาล โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อผลักดันการรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง เช่น กรมบัญชีกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (คธอ.)

ธปท. ร่วมกับกรมบัญชีกลางส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกมากขึ้น โดยในส่วนของการรับชำระเงินภาครัฐ กรมบัญชีกลางได้ประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรับชำระเงินด้วยบัตรแก่หน่วยงานภาครัฐ หลังจากที่ออกหลักเกณฑ์ที่เอื้อให้ส่วนราชการรับชำระเงินผ่านบัตรได้สะดวกขึ้นโดยไม่ต้องขออนุมัติเป็นรายกรณี และอยู่ระหว่างการออกหลักเกณฑ์ให้หน่วยงานภาครัฐสามารถหักค่าธรรมเนียมจากการรับบัตรออกจากรายได้ก่อนนำเงินส่งคลัง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้มีการรับชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น รวมถึงส่งเสริมการรับและจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านการให้ความรู้และอบรมทั้งระดับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ในส่วนของการจ่ายเงินจะส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการใช้การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังประชาชนและภาคธุรกิจมากขึ้น

นอกจากนี้ ธปท. ได้ประสานงานกับ ก.พ.ร. ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินโครงการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อปฏิรูปงานบริการภาครัฐ โดย ธปท. เสนอให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงกระบวนการรับและจ่ายเงินให้รองรับการใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดความผิดพลาดและการทุจริต รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐในการให้บริการประชาชนและภาคธุรกิจ

1.3 การเชื่อมโยงระบบบาทเนตกับระบบ USD CHATS

ธปท. ด้วยความเห็นชอบของ กรช. ได้ศึกษาแนวทางการชำระดุลธุรกรรมในลักษณะ Payment versus Payment (PvP) โดยนำระบบบาทเนตเชื่อมโยงกับระบบต่างประเทศ เช่น ระบบ US Dollar Clearing House Automated Transfer System (USD CHATS) ของธนาคารกลางของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Hong Kong Monetary Authority: HKMA) และ ระบบ Continuous Linked Settlement (CLS) ที่ให้บริการโดย CLS bank ในสหรัฐอเมริกา เพื่อให้สถาบันการเงินที่ซื้อและขายเงินตราต่างประเทศชำระดุลได้พร้อมกัน ลดความเสี่ยงในการชำระดุลธุรกรรมซื้อขายเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากการชำระเงินของสกุลเงินที่ซื้อขายผ่านธนาคารตัวแทน (Correspondent bank) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างกัน (Time zone difference)

ธปท. ได้ดำเนินการเชื่อมโยงระบบบาทเนตกับระบบ USD CHATS ของ HKMA และเปิดให้บริการแล้วเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2557 โดยมีธนาคารพาณิชย์เข้าร่วมจำนวน 15 แห่ง[6] และ ธปท. ได้พิจารณาจะนำธุรกรรมซื้อขายเงินตราต่างประเทศบางส่วนเข้าร่วมการชำระดุลในระบบ USD CHATS ด้วย โดยอยู่ระหว่างการคัดเลือกธนาคารตัวแทนในระบบ USD CHATS รวมทั้งได้ปรับปรุงระบบงานให้สามารถรองรับการทำธุรกรรมแบบ Straight-Through Processing ได้

สำหรับการเชื่อมโยงระบบและการนำสกุลเงินบาทเข้าชำระดุลในระบบ CLS นั้น ธปท. อยู่ระหว่างพิจารณาทบทวนผลักดันกฎหมาย Payment finality ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าร่วมระบบ CLS และดำเนินการเตรียมความพร้อมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น ศึกษาแนวทางในการลดความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational risk) ที่อาจเกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน รวมทั้งศึกษาข้อมูลการเตรียมการด้านโครงสร้างพื้นฐานในการเชื่อมโยงกับระบบ CLS รวมถึงการพิจารณาผ่อนคลายกฎระเบียบด้านการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินที่เกี่ยวข้องต่อไป

[6] รายชื่อสถาบันที่สมัครเข้าร่วมระบบ USD CHATS จำนวน 15 ราย ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารซิตี้แบงก์ ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย ธนาคารซูมิโตโม มิตซุย ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารมิซูโฮ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) ธนาคารอาร์ เอช บี ธนาคารไอซีบีซี (ไทย) ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ ธนาคารยูโอบี และธนาคารแห่งอเมริกา

1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศด้านระบบการชำระเงินเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community 2015)

ธปท. ได้ร่วมกับธนาคารกลางในกลุ่มประเทศอาเซียนจัดตั้งคณะทำงานด้านระบบการชำระเงิน (Working Committee on Payment and Settlement System: WC-PSS) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการชำระเงินในปัจจุบัน และกำหนดกรอบกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบการชำระเงินในภูมิภาค โดยในปีที่ผ่านมา ธปท. ได้ร่วมกับคณะทำงาน WC-PSS จัดทำหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลบริการทางการเงินสำหรับธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ (Principles for product transparency and disclosure on cross-border trade settlement) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ใช้บริการทางการเงินที่ทำธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศมีข้อมูลสำคัญที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ง่ายที่จะใช้เปรียบเทียบในการตัดสินใจเลือกใช้บริการจากสถาบันการเงิน โดยประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ ได้นำร่องใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2558 ขณะที่ประเทศในกลุ่มที่เหลือจะใช้หลักเกณฑ์นี้ภายในปี 2558

นอกจากนี้ ธปท. ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักของแผนงานคณะทำงานย่อยด้าน Standardization ซึ่งมีเป้าหมายในการให้ความรู้ความเข้าใจกับประเทศต่าง ๆ และเตรียมแนวทางวางแผนพัฒนามาตรฐานซึ่งจะรองรับการเชื่อมโยงกันในกลุ่มอาเซียนในอนาคต โดยได้ประสานงานกับ ASEAN Bankers Association (ABA) และสมาคมธนาคารในอาเซียน ดำเนินการจัด ISO 20022 National workshop ใน 7 ประเทศที่แสดงความสนใจ ได้แก่ เวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย กัมพูชา เมียนมาร์ และลาว ระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ISO 20022 ให้แก่สถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเทศ และสนับสนุนให้แต่ละประเทศมีการวางแผนการนำมาตรฐาน ISO 20022 มาใช้ภายในประเทศ และการเชื่อมโยงข้อมูลการชำระเงินระหว่างประเทศ ซึ่งจะสามารถรองรับการเชื่อมกันในกลุ่มอาเซียนในอนาคตต่อไป

1.5 การเพิ่มความปลอดภัยในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์

ธปท. ด้วยความเห็นชอบของ กรช. ได้กำหนดกรอบเวลาในปี 2559 เพื่อให้สถาบันการเงินปรับเปลี่ยนบัตรเดบิตและบัตรเอทีเอ็มให้เป็นชิปการ์ด (Chip card) และดำเนินการปรับปรุงเครื่องเอทีเอ็มให้รองรับชิปการ์ด เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดการเชื่อมโยงบริการระหว่างผู้ให้บริการที่กว้างขึ้น ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ในช่วงที่ผ่านมา ธปท. สนับสนุนให้สมาคมธนาคารไทยกำหนดมาตรฐานชิปการ์ดของสมาคมธนาคารไทยขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกให้กับธนาคารพาณิชย์ในการออกชิปการ์ดสำหรับบัตรเอทีเอ็ม/บัตรเดบิต นอกเหนือจากมาตรฐานชิปการ์ดของบริษัทผู้ให้บริการเครือข่ายบัตรต่างประเทศ

1.6 การปรับปรุงร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act)

ระบบการชำระเงินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการหมุนเวียนเงินและการเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยช่วยสนับสนุนและรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงิน ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงกลุ่มธุรกิจรายย่อยและประชาชนทั่วไป จึงควรมีการกำกับดูแลให้ระบบการชำระเงินมีการบริหารจัดการที่ดี มีความปลอดภัย สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการด้วย

ธปท. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินและรับผิดชอบในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินได้ศึกษากฎหมายในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่จะดำเนินการในลักษณะรวมศูนย์ เช่น มาเลเซีย ออสเตรเลีย ฮ่องกง สิงคโปร์ โดยกฎหมายให้อำนาจธนาคารกลางทำหน้าที่กำกับดูแล เนื่องจากระบบการชำระเงินที่สำคัญจะรองรับการทำธุรกรรมของสถาบันการเงิน รวมทั้งสถาบันการเงินก็เป็นผู้ให้บริการชำระเงินหลักที่ให้บริการกับภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไป ธนาคารกลางซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลสถาบันการเงินอยู่แล้ว ก็จะทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการชำระเงินไปด้วยพร้อมกัน โดยกฎหมายให้อำนาจธนาคารกลางสามารถกำหนดระบบการชำระเงินและธุรกิจบริการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated payment systems and payment services) เพื่อการรักษาเสถียรภาพของระบบการชำระเงิน ให้มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย ป้องกันความเสี่ยง Systemic risk และมีการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสม

ในขณะที่ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของไทยมีหลายฉบับ เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment) ประกาศกระทรวงการคลังที่ออกตาม ปว. 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) รวมถึงพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและไม่ครอบคลุมผู้ที่ควรกำกับดูแล เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการแข่งขัน รวมทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมธุรกิจและนวัตกรรมการชำระเงินและรูปแบบธุรกิจด้านดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ กฎหมายต่าง ๆ ของไทยที่เกี่ยวข้องยังมีหลายประเด็นที่ไม่สามารถกำกับดูแลได้ทำนองเดียวกับมาตรฐานสากล เช่น การคุ้มครองการโอนเงินในระบบการชำระเงินที่สำคัญให้มีผลเป็นที่สิ้นสุด (Payment finality) การคุ้มครองหลักประกันที่สมาชิกนำมาไว้เป็นประกันเพื่อชำระดุลในระบบการชำระเงินที่สำคัญ และการคุ้มครองเงินที่รับล่วงหน้า (Float) จากประชาชนสำหรับธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)

ภาพที่ 3: กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินในปัจจุบัน

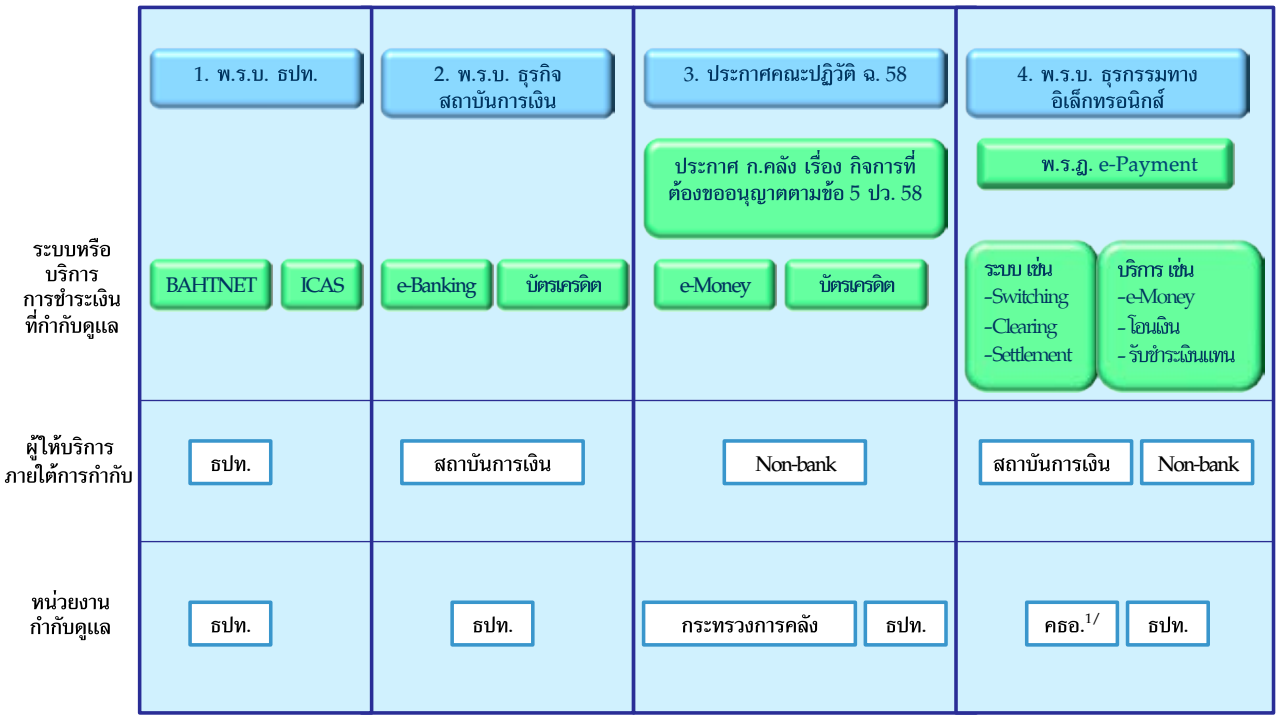

1/ คธอ. =คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้การกำกับดูแลระบบการชำระเงินดำเนินการได้อย่างเป็นเอกภาพและยกระดับการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งสนับสนุนนโยบาย Digital Economy ของรัฐบาล ธปท. จึงได้พิจารณายกร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act) โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อยกระดับระบบการชำระเงินของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยร่างกฎหมายจะมีบทบัญญัติในเรื่องสำคัญ เช่น

1.1 การคุ้มครองการโอนเงินและการชำระดุลที่ดำเนินการผ่านระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ เช่น ระบบบาทเนต ที่ได้ดำเนินการสำเร็จแล้วตามหลักเกณฑ์ของระบบ (Payment finality) มิให้ถูกยกเลิกหรือเพิกถอน ในกรณีที่สมาชิกในระบบที่มีความสำคัญถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เป็นลูกโซ่ในระบบการชำระเงินและระบบการเงินโดยรวม (Systemic risk)

1.2 การคุ้มครองหลักประกันที่สมาชิกนำมาไว้เป็นประกันเพื่อชำระดุลในระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญเพื่อมิให้หลักประกันดังกล่าวถูกบังคับเข้าในกองทรัพย์สินที่ต้องเฉลี่ยคืนเจ้าหนี้ในกรณีสมาชิกในระบบการชำระเงินดังกล่าวถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย ซึ่งอาจทำให้การชำระดุลในระบบไม่สำเร็จ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันผลกระทบที่เป็นลูกโซ่ในระบบการชำระเงิน

1.3 การคุ้มครองเงินที่ผู้ให้บริการการชำระเงินได้รับล่วงหน้าจากผู้ใช้บริการ (Float) เช่น ผู้ให้บริการ e-Money เพื่อมิให้เงินที่รับมาล่วงหน้าดังกล่าวถูกบังคับเข้าในกองทรัพย์สินที่ต้องเฉลี่ยคืนเจ้าหนี้กรณีที่ผู้ให้บริการถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์และสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใช้บริการ

2. เพื่อให้มีกฎหมายการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่เป็นเอกภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน การตราพระราชบัญญัตินี้จะเป็นการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวกับระบบการชำระเงินให้มาอยู่ที่เดียวกัน โดยจะกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นสถาบันการเงิน สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ประกอบธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และลดภาระของผู้ประกอบธุรกิจในการปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับในเรื่องเดียวกัน

3. เพื่อให้มีการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น ไม่เป็นอุปสรรคและเอื้อต่อการเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ การกำกับดูแลจะเน้นไปที่บริการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและดูแลมิให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบการเงินและระบบสถาบันการเงินโดยรวม รวมทั้งกฎหมายจะมีหลักการกำกับดูแลที่ค่อนข้างยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับขนาดของธุรกิจและไม่เป็นอุปสรรคต่อการเกิดนวัตกรรมการชำระเงินใหม่ ๆ

4. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และพัฒนาระบบการชำระเงินไปสู่ระดับภูมิภาค กรอบการกำกับดูแลระบบการชำระเงินตามร่างกฎหมายนี้ มุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนการทำธุรกรรมการชำระเงินในรูปแบบต่าง ๆ ของประเทศ มีการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเหมาะสม ให้มีบริการที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน เชื่อถือได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และพัฒนาระบบการชำระเงินไปสู่ระดับภูมิภาค รวมทั้งสนับสนุนนโยบาย Digital Economy ของรัฐบาล

ทั้งนี้ ธปท. ได้นำเสนอร่างกฎหมายระบบการชำระเงินต่อกระทรวงการคลังแล้วเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558 เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกระบวนการออกเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

กรอบที่ 2: กฎหมายระบบการชำระเงินในต่างประเทศ

ประเทศ	เป้าหมายในการกำกับดูแล	ตัวอย่างระบบชำระเงินและบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ
1. มาเลเซีย อำนาจกฎหมาย: Financial Service Act 2013 ผู้กำกับดูแล: ธนาคารกลางมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia)	- ความปลอดภัย (Safety) - ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) - ความน่าเชื่อถือ (Reliable) - การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection)	- ระบบการชำระเงินมูลค่าสูง: RENTAS - ระบบการชำระเงินรายย่อยที่สำคัญ: Cheque Clearing, Shared ATM Network, e-Debit, Interbank GIRO, Financial Process Exchange - ระบบการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์: Securities Settlement System - บริการการชำระเงิน: บัตรเครดิต/บัตรเดบิต เงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ให้บริการรับบัตร
2. สิงคโปร์ อำนาจกฎหมาย: Payment Systems (Oversight) Act 2006 ผู้กำกับดูแล: ธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore)	- ความปลอดภัย (Safety) - ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) - ความเสี่ยงต่อระบบ (Systemic risk) - การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection)	- ระบบการชำระเงินมูลค่าสูง: MEPS+ - ระบบการชำระเงินรายย่อย: IBG, NETS - Clearing & Settlement System - ระบบการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์: Securities Settlement systems - CLS (Continuous Linked Settlement) - เงินอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศ	เป้าหมายในการกำกับดูแล	ตัวอย่างระบบชำระเงินและบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ
3. ออสเตรเลีย อำนาจกฎหมาย: The Payment Systems (Regulation) Act 1998 ผู้กำกับดูแล: ธนาคารกลางออสเตรเลีย (Reserve Bank of Australia)	- ความปลอดภัย (Safety) - ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) - การแข่งขัน (Competitive) - ความเสี่ยงต่อระบบ (Systemic risk)	- ระบบการชำระเงินมูลค่าสูง: RITS - ระบบการชำระเงินรายย่อย: VISA, MasterCard, ATM, EFTPOS - ระบบการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์: Securities Settlement System - CLS (Continuous Linked Settlement) - เงินอิเล็กทรอนิกส์
4. แคนาดา อำนาจกฎหมาย: The Payment Clearing and settlement Act 1996 ผู้กำกับดูแล: ธนาคารกลางแคนาดา (Bank of Canada)	- ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) - ความเสี่ยงต่อระบบ (Systemic risk)	- ระบบการชำระเงินมูลค่าสูง: LVTS - ระบบการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์: Canadian Clearing and Settlement for Securities & Canadian Derivatives Clearing Service - CLS (Continuous Linked Settlement)
5. ฮ่องกง อำนาจกฎหมาย: Clearing and Settlement Systems (Amendment) Bill 2015 ผู้กำกับดูแล: ธนาคารกลางฮ่องกง Hong Kong Monetary Authority	- ความปลอดภัย (Safety) - ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) - การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection)	- ระบบการชำระเงินมูลค่าสูง (HKD CHATS, USD CHATS, EUR CHATS, RMB CHATS, CMU) - CLS (Continuous Linked Settlement) - ระบบการชำระเงินรายย่อย - บริการการชำระเงิน บัตรเครดิต/บัตรเดบิต - เงินอิเล็กทรอนิกส์

1.7 แนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)

ปัจจุบันบริการ e-Money ขยายตัวมากขึ้น มีผู้ให้บริการที่หลากหลายและผู้ใช้บริการที่มากขึ้น จำเป็นต้องมีการดูแลการบริหารความเสี่ยงของผู้ให้บริการและดูแลกลุ่มผู้ใช้บริการที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้บริการ

ธปท. จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติเรื่อง *"การคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)"* ขึ้น โดยศึกษาแนวทางจากต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฮ่องกง มาเลเซีย เพื่อใช้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่มีมาตรฐานเดียวกันของผู้ให้บริการ ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการและส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

กรอบที่ 3: แนวปฏิบัติเรื่องการคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์

แนวปฏิบัติเรื่อง ***"การคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)"*** เป็นแนวทางสำหรับผู้ให้บริการ e-Money ที่ได้รับอนุญาตตามบัญชี ค (6) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกราย ใช้ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะสิทธิพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง (Right to be informed) 2) สิทธิที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินได้อย่างอิสระ (Right to choose) 3) สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม (Right to be heard) และ 4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาค่าชดเชยหากเกิดความเสียหาย (Right to redress)

หลักการสำคัญของผู้ให้บริการ e-Money มีดังนี้

(1) การให้ข้อมูลการใช้บริการ: ต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญในการให้บริการ รายละเอียดของบริการ ข้อตกลงและเงื่อนไขในการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ใช้บริการทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอต่อการตัดสินใจใช้บริการ

(2) ค่าธรรมเนียม: ต้องเปิดเผยรายละเอียดค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการทั้งหมดที่จะเรียกเก็บจากผู้ใช้บริการ และเงื่อนไขในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมให้ผู้ใช้บริการทราบ

(3) ข้อตกลงและเงื่อนไขในการให้บริการ: ต้องอธิบายให้เข้าใจง่ายและชัดเจน

(4) การตรวจสอบรายการย้อนหลัง: ต้องมีช่องทางและวิธีการให้ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบยอดเงินคงเหลือ วันหมดอายุ และการทำรายการย้อนหลังได้

(5) การกำหนดเงื่อนไขและช่องทางการขอคืนเงิน: ต้องชัดเจนและเป็นธรรม ต้องเปิดเผยเงื่อนไขและค่าธรรมเนียมการคืนเงินในกรณีต่าง ๆ ให้ผู้ใช้บริการทราบก่อนการใช้บริการ

(6) ความรับผิดชอบกรณีเกิดความเสียหาย: ต้องกำหนดรายละเอียดความรับผิดชอบระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการที่ชัดเจน โดยเฉพาะกรณีความเสียหายอันเนื่องมาจากธุรกรรมที่ผู้ใช้บริการมิได้กระทำด้วยตนเอง และเกิดรายการโดยมิชอบที่ไม่ใช่ความผิดของผู้ใช้บริการ เช่น การคัดลอกข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ การทำงานของระบบของผู้ให้บริการไม่ถูกต้อง

(7) การแก้ไขปัญหาจากการใช้บริการ: ต้องกำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการรับข้อร้องเรียน หรือข้อโต้แย้งจากผู้ใช้บริการ และระยะเวลาในการดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดแล้วเสร็จในการจัดการข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการที่เป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงการแจ้งความคืบหน้าและชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการและกำหนดเวลาในการแก้ไขข้อร้องเรียนให้ผู้ร้องเรียนทราบ

(8) การคุ้มครองข้อมูลของผู้ใช้บริการ: ควรใช้ข้อมูลของผู้ใช้บริการภายในขอบเขตวัตถุประสงค์การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ใช้บริการให้กับบุคคลอื่นตลอดระยะเวลาการใช้บริการและภายหลังที่เลิกใช้บริการแล้ว เว้นแต่เป็นกรณีตามที่กฎหมายกำหนด

หมายเหตุ: รายละเอียดแนวปฏิบัติ เรื่องการคุ้มครองผู้ใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) https://www.bot.or.th/App/FIPCS/Thai/PFIPCS_list.aspx

1.8 การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการชำระเงิน

กรช. เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปิดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้บริการรายสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านระบบการชำระเงินตามแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 - 2559 ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายด้านระบบการชำระเงินจะตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและนำไปปฏิบัติได้จริง จึงได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งหน่วยงานความร่วมมือของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินเพื่อเสนอแนะนโยบายและทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศต่อ กรช. และช่วยผลักดันการพัฒนาบริการชำระเงินผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ โดยในช่วงที่ผ่านมา ธปท. ด้วยความเห็นชอบของ กรช. ได้ผลักดันและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานภาคเอกชนด้านระบบการชำระเงิน ได้แก่

1. **สำนักงานระบบการชำระเงิน** (Payment Systems Office: PSO)

ธปท. ได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งสำนักงานระบบการชำระเงิน (PSO) เพื่อเป็นหน่วยงานความร่วมมือของผู้ให้บริการชำระเงินในการพัฒนาบริการและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน รวมถึงการติดตามพัฒนาการของระบบการชำระเงิน และให้ความรู้เกี่ยวกับบริการการชำระเงิน โดยสมาคมธนาคารไทยได้จัดตั้ง PSO แล้ว เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2558

2. **ชมรมผู้ให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไทย**
(Thailand E-Payment Association: TEPA)

ธปท. ได้สนับสนุนให้กลุ่มผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) และ e-Money ที่มิใช่สถาบันการเงินร่วมกันก่อตั้งชมรมผู้ให้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไทย เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2558 เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความเห็นและสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการ e-Payment และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบริการผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่

การสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของธนาคารกลางในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อังกฤษ ที่มุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาบริการและโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน เพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้บริการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและประชาชนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การชำระเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่และทางอินเทอร์เน็ตที่สนับสนุนการโอนเงินระหว่างบุคคล และการรับชำระเงินของภาคธุรกิจและสนับสนุนธุรกิจ e-Commerce

กรอบที่ 4: ตัวอย่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินของอังกฤษ

1) บริการ Faster Payments

Faster Payments เริ่มให้บริการในปี 2008 โดยเป็นระบบโอนเงินที่ผู้รับเงินปลายทางได้รับเงินทันที (Real-time payment) โดยประกอบด้วยบริการ 2 ประเภท ได้แก่ 1) Real-time bulk payment เป็นบริการโอนเงินสำหรับภาคธุรกิจและภาครัฐ และ 2) Real-time funds transfer เป็นการโอนเงินรายย่อยระหว่างบุคคล ซึ่งปัจจุบันมีธนาคารที่ให้บริการอยู่ประมาณ 10 แห่ง

การใช้งานบริการ Faster Payments ในอังกฤษมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉลี่ย 20% ต่อปีโดยผู้ใช้บริการมีแนวโน้มใช้บริการเพื่อทดแทนเงินสดและเช็คมากขึ้น ปัจจุบันปริมาณรายการสูงสุดต่อวันเท่ากับ 16 ล้านรายการ โดยระบบสามารถรองรับรายการได้สูงสุด 700 รายการต่อวินาที

2) บริการโอนเงินผ่าน Mobile platform (Paym)

Paym เป็นบริการต่อยอดจากบริการ Faster Payments โดยผู้ใช้บริการสามารถโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันหรือข้ามธนาคารโดยใช้หมายเลขโทรศัพท์มือถือแทนเลขที่บัญชีธนาคาร โดยเริ่มให้บริการในปี 2014 ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถสมัครบริการ Paym และใช้งานโอนเงินด้วยหมายเลขโทรศัพท์มือถือผ่านช่องทาง Mobile banking application ของแต่ละธนาคาร และจากการที่ลูกค้าได้รับความสะดวกเพิ่มขึ้น ทำให้ปัจจุบันมีผู้ลงทะเบียนและใช้งานในอังกฤษมากกว่า 2 ล้านคน

3) บริการชำระเงินผ่านระบบ e-Commerce (Zapp)

Zapp เป็นอีกหนึ่งบริการต่อยอดจากบริการ Faster Payments โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นช่องทางในการชำระค่าสินค้าและบริการด้วยวิธีหักเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร และสามารถรองรับการชำระเงินได้หลายประเภท เช่น การชำระใบแจ้งหนี้ (Bill payment) การชำระค่าสินค้าและบริการที่ร้านค้าทั่วไปและผ่านเว็บไซต์ร้านค้า รวมทั้งระบบยังรองรับการชำระเงินผ่านเทคโนโลยี QR code, SMS หรือ NFC ได้ด้วย โดยวางแผนจะเริ่มให้บริการในปี 2015

2. การกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Payment systems oversight)

ระบบการชำระเงินเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน (Financial Market Infrastructures: FMI) ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจและการเงิน รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจของภาคธุรกิจและประชาชน ธปท. จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ และระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญ รวมถึงบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยการประเมินและติดตามระบบการชำระเงินที่สำคัญ และควบคุมดูแล ตรวจสอบการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความมั่นคงปลอดภัยและความมีประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินของประเทศไทย

2.1 การกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ

ธปท. มีหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ โดยจำแนกระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญเป็น 2 ประเภท อิงตามแนวทางมาตรฐานสากล เพื่อสะท้อนถึงความสำคัญของระบบการชำระเงินที่มีต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ รวมถึงระดับของการกำกับดูแลที่เหมาะสม ดังนี้

1) ระบบการชำระเงินที่สำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ (Systemically Important Payment System: SIPS) มีเพียงระบบเดียวในประเทศไทย คือ ระบบบาทเนต ซึ่ง ธปท. เป็นผู้ดำเนินการระบบ โดยเป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับการโอนเงินหรือการชำระเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบัน ในปี 2557 มีมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตเท่ากับ 757.9 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 62.43 เท่าของ GDP

2) ระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญ (Prominently Important Retail Payment Systems: PIRPS) ได้แก่ ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archrive System: ICAS) ที่ดำเนินการโดย ธปท. และระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคารและระบบเอทีเอ็ม (Interbank Transaction Management and Exchange: ITMX) ที่ดำเนินการโดย บริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ (NITMX) โดยมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบ ICAS และระบบของ NITMX เท่ากับ 37.9 ล้านล้านบาท และ 5.6 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 3.12 เท่า และ 0.46 เท่าของ GDP ตามลำดับ

เพื่อให้ระบบการชำระเงินที่สำคัญดังกล่าวมีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI) ในปี 2557 กรช. จึงได้เห็นชอบนโยบายการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน

ที่มีความสำคัญ (Payment systems oversight framework) ที่ ธปท. จัดทำเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการของ ธปท. ในการกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินที่สำคัญ รวมทั้งเห็นชอบให้เผยแพร่นโยบายดังกล่าวผ่านทางเว็บไซต์ ธปท. ด้วย

กรอบนโยบายการกำกับดูแลดังกล่าวได้กำหนดวิธีการ ขอบเขตการกำกับดูแล และการรายงานผลการดำเนินการ เพื่อติดตามดูแลให้มีระบบการชำระเงินที่ปลอดภัย สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันการเกิดความเสี่ยงต่อระบบได้ โดยมีกรอบการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

1) การจัดให้มีการวิเคราะห์ ติดตาม ประเมินความเสี่ยงของระบบการชำระเงินที่สำคัญเป็นระยะ เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดจากความเสี่ยงที่สำคัญ เช่น ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ และความเสี่ยงในการชำระดุล (Settlement risk) ที่อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบในระบบการชำระเงินได้

2) การกำหนดให้ผู้ดำเนินการระบบจัดทำการประเมินระบบด้วยตนเอง โดยอ้างอิงตามมาตรฐานสากล PFMI

3) การเข้าประเมินและสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของผู้ให้บริการระบบ เพื่อมุ่งเน้นการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติงานและระบบให้บริการ

โดย ธปท. จะรายงานผลการกำกับดูแล ตรวจสอบ รวมถึงการรายงานเสถียรภาพระบบการชำระเงินที่สำคัญต่อ กรช. เป็นประจำทุก 6 เดือน

สำหรับในปี 2557 ธปท. ได้จัดให้มีการประเมินและสังเกตการณ์การปฏิบัติงานการให้บริการของระบบบาทเนต ในด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ รวมทั้งยังได้ร่วมมือและประสานงานเพื่อการกำกับดูแล (Cooperative oversight) ร่วมกับหน่วยงานกำกับดูแลระบบ Financial Market Infrastructures (FMI) อื่น ที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการชำระเงินของ ธปท. ทั้งหน่วยงานในประเทศ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) และหน่วยงานกำกับดูแลในต่างประเทศ ได้แก่ ธนาคารกลางฮ่องกง (Hong Kong Monetary Authority) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านกำกับดูแลระบบ FMI ระหว่างกัน ทั้งด้านมาตรฐานสากลในการกำกับดูแล ประเด็นความเสี่ยงสำคัญที่ต้องดูแลเนื่องจากมีระบบที่เชื่อมโยงกันหรือมีสมาชิกในระบบร่วมกัน ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และมาตรการจัดการความเสี่ยงในระบบที่สอดคล้องกันด้วย นอกจากนี้ ธปท. ยังได้จัดให้มีการประเมินตนเองตามมาตรฐานสากล PFMI ของระบบ ICAS และระบบ ITMX ด้วย

กรอบที่ 5: ผลการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญของไทยตามมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI)

ในปี 2557 ธปท. กำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญตามมาตรฐานสากล PFMI ดังนี้

(1) การประเมินและตรวจสอบ On-site ระบบบาทเนต

ธปท. มีการประเมินความเสี่ยงด้านปฏิบัติการของระบบบาทเนตตามมาตรฐานสากล PFMI (หลักการข้อ 17: Operational risk) ใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Management: BCM) และ 2) ความน่าเชื่อถือด้านการปฏิบัติงาน (Operational reliability and availability) เพื่อให้มั่นใจว่าระบบมีการดำเนินงานและบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมสามารถให้บริการได้อย่างราบรื่นต่อเนื่อง ทั้งกรณีสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ฉุกเฉิน

โดยผลการประเมินสรุปได้ว่าระบบบาทเนตมีการบริหารจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจที่น่าเชื่อถือ มีมาตรการและกระบวนการจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการในระดับที่เหมาะสม มีการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งมีความพร้อมใช้งานของระบบ (System availability) โดยเฉลี่ยในปี 2557 เท่ากับร้อยละ 99.74 และไม่พบประเด็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยเร็วหรือเร่งด่วน

ทั้งนี้ เพื่อให้มีการติดตามดูแลการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการสอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMI มากขึ้น ธปท. จะจัดให้มีการรายงานการบริหารจัดการความต่อเนื่องของระบบบาทเนตต่อ กรช. เป็นประจำทุก 6 เดือน

(2) การดำเนินการเพื่อให้ระบบบาทเนตพร้อมสำหรับการประเมินโดยหน่วยงานภายนอก

ธปท. ได้ดำเนินการมาเป็นลำดับเพื่อให้มั่นใจว่าระบบบาทเนตซึ่งเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานการทำธุรกรรมทางการเงินและระบบการชำระเงินที่สำคัญของไทย มีการดำเนินงานที่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล PFMI 18 ข้อ และพร้อมสำหรับการประเมินโดยหน่วยงานภายนอก (IMF และ World bank ซึ่งรับผิดชอบในการประเมินระบบการชำระเงินตามมาตรฐานสากล PFMI) ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าระบบบาทเนตมีการดำเนินงานสอดคล้องและเทียบเท่ามาตรฐานสากล มีความมั่นคง สามารถเอื้อประโยชน์การทำธุรกรรมทางการเงินและตลาดเงิน และสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

การดำเนินการที่สำคัญของ ธปท. เพื่อเตรียมความพร้อมระบบบาทเนตสำหรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอกดังกล่าว ได้แก่ การจัดให้มีการประเมินตนเองตามมาตรฐานสากล PFMI สำหรับระบบบาทเนตในปี 2556 การจัดทำกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น เช่น การลดระยะเวลาการฟื้นฟูและกู้คืนระบบได้ภายใน 2 ชั่วโมง การจัดทำพิธีปฏิบัติและเอกสารต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน และการรายงานผลการดำเนินการต่อ กรช. เป็นประจำทุก 6 เดือน

(3) การประเมินตนเอง (Self - assessment) ของระบบ ICAS

ธปท. ดำเนินการให้มีการประเมินตนเองระบบ ICAS ซึ่งจัดเป็นระบบการชำระเงินรายย่อยที่สำคัญตามมาตรฐานสากล PFMI ที่นำมาประยุกต์ใช้กับระบบการชำระเงินรายย่อยที่สำคัญจำนวน 14 ข้อ ซึ่งผลการประเมินสรุปได้ว่าระบบ ICAS มีการดำเนินการและการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยรวมสอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMI โดยไม่พบประเด็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยเร็วหรือเร่งด่วน

ทั้งนี้ ธปท. จะพิจารณาดำเนินการเพิ่มเติมในบางประเด็นเพื่อให้ระบบ ICAS สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น เช่น การจัดให้มีการทดสอบแผนการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Plan) ให้ครอบคลุมสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการระบบในสถานการณ์ฉุกเฉินดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(4) การประเมินตนเอง (Self - assessment) ของระบบ ITMX

ธปท. ดำเนินการให้บริษัท NITMX มีการประเมินตนเองระบบ ITMX ซึ่งเป็นหนึ่งในระบบ PIRPS ของไทยตามมาตรฐาน PFMI ที่นำมาประยุกต์ใช้กับระบบการชำระเงินรายย่อยที่สำคัญจำนวน 14 ข้อ โดย ธปท. ในฐานะผู้กำกับดูแลจะทบทวนผลการประเมินตนเองดังกล่าวเพื่อใช้ในการประเมินและตรวจสอบ On-site ระบบ ITMX ต่อไป

2.2 การกำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงิน

ปัจจุบันบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมกับสิ่งท้าทายใหม่ ๆ จากลักษณะการให้บริการและการใช้เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนและทันสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ให้บริการของธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ก็มีหลากหลายทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและที่มิใช่สถาบันการเงิน

ธปท. ได้ดำเนินการกำกับดูแลผู้ให้บริการเพื่อให้มีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมในการให้บริการธุรกรรมทางการเงิน รวมทั้งให้มีความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยในการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจและการให้บริการของภาครัฐ โดย ธปท. เป็นผู้ควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 และธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment)

2.2.1 การกำกับดูแลตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์)

ธปท. กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจ e-Money ที่มิใช่สถาบันการเงิน 8 ราย ซึ่งได้รับอนุญาตตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547

ในปี 2557 ธปท. ได้พิจารณาทบทวน ปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจ e-Money โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของฐานะทางการเงินของธุรกิจ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อลูกค้าผู้ใช้บริการ ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์เรื่องการดำรงเงินกองทุนของผู้ให้บริการ การกำหนดให้มีกระบวนการลงทะเบียนให้กับผู้ใช้บริการ การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจ e-Money ให้ออกเป็นเงินตราต่างประเทศและใช้ในต่างประเทศ และให้ประกอบธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับหรือเนื่องจากธุรกิจให้บริการ e-Payment ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ด้านธุรการอื่น ๆ เพื่อให้ธุรกิจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้เหมาะสมและคล่องตัวยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ธปท. ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ให้บริการแล้ว และจะดำเนินการตามกระบวนการประกาศใช้ต่อไป

2.2.2 การควบคุมดูแลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551

ธปท. มีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ฎ. e-Payment ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองภายใต้ พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยมีระดับการควบคุมดูแล 3 ระดับ คือ บัญชี ก เป็นธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบ บัญชี ข เป็นธุรกิจบริการที่ต้องขอขึ้นทะเบียน และบัญชี ค เป็นธุรกิจบริการที่ต้องได้รับใบอนุญาตก่อนให้บริการ ในปี 2557 ธปท. ได้ดำเนินการควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม พ.ร.ฎ. e-Payment สรุปได้ดังนี้

(1) พิจารณาการขอขึ้นทะเบียนของผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการตามบัญชี ข และพิจารณาการขอรับใบอนุญาตของผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการตามบัญชี ค เสนอคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (คธอ.) เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาต ทั้งนี้ ณ สิ้นปี 2557 มีผู้ให้บริการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามบัญชี ข จำนวน 9 ราย และผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 88 ราย (ธนาคารพาณิชย์ 30 ราย และสถาบันที่มิใช่สถาบันการเงิน 58 ราย) รวมใบอนุญาตทั้งสิ้น 134 ฉบับ มีผู้ให้บริการที่คืนใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 2 ราย และยังไม่มีผู้ให้บริการที่เข้าข่ายต้องแจ้งให้ทราบตามบัญชี ก

ภาพที่ 4: ภาพรวมธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

	Bank	Non-bank	รวม
ข (1) เครือข่ายบัตรเครดิต	-	-	-
ข (2) เครือข่าย EDC	-	-	-
ข (3) Switching	-	4	4
ข (4) e-Money	-	5	5
รวมใบขึ้นทะเบียน (ฉบับ)	-	9	9
จำนวน (ราย)	-	9	9

	Bank	Non-bank	รวม
ค (1) Clearing	-	3	3
ค (2) Settlement	3	-	3
ค (3) e-Payment	30	40	70
ค (4) Switching	-	3	3
ค (5) Bill payment	20	19	39
ค (6) e-Money	8	8	16
รวมใบอนุญาต (ฉบับ)	61	73	134
จำนวน (ราย)	30	58	88

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557

ทั้งนี้ ผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตในปี 2557 ส่วนใหญ่เป็นผู้ให้บริการที่เป็นตัวแทนโอนเงินหรือรับชำระเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Payment gateway) นอกจากนี้ มีผู้ให้บริการขออนุญาตให้บริการที่น่าสนใจ เช่น ตู้รับชำระเงินอัตโนมัติ

(2) กำกับดูแลและตรวจสอบผู้ให้บริการให้ปฏิบัติตาม พ.ร.ฎ. e-Payment และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายงานผลการควบคุมดูแลและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ให้บริการต่อ คธอ. โดยในปี 2557 มีการรายงานกรณีปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายกำหนด 23 กรณี

(3) อยู่ระหว่างปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การปรับปรุงหลักเกณฑ์ให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมมากขึ้น การกำหนดเกณฑ์กำกับดูแลการให้บริการผ่านตัวแทนให้มีรายละเอียดชัดเจนมากขึ้น โดย ธปท. ได้จัดทำร่างประกาศที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปแล้วเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2557 ปัจจุบันอยู่ระหว่างปรับปรุงหลักเกณฑ์ตามที่ได้รับความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนนำเสนอ คธอ. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(4) ยกร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ภายใต้ พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำกับดูแลการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของ SFIs ตามที่ได้รับมอบหมายจาก คธอ. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบสารสนเทศ คุ้มครองผู้บริโภค และเสริมสร้างประสิทธิภาพและการแข่งขัน ตลอดจนเพื่อให้ SFIs ที่ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ คธอ. เช่นเดียวกับผู้ให้บริการอื่นทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและมิใช่สถาบันการเงิน ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยขณะนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติร่างดังกล่าวแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

3. แนวโน้มการใช้บริการการชำระเงิน (Payment Systems Trend)

3.1 ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2557

ปัจจัยสำคัญที่ผู้ใช้บริการการชำระเงินใช้ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ในการชำระเงินซึ่งมีให้เลือกใช้ได้อย่างหลากหลาย คือ ความมีประสิทธิภาพ ความสะดวกรวดเร็ว และความปลอดภัย โดยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นบริการการชำระเงินที่ผู้ใช้บริการหันมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในยุคดิจิทัลที่เน้นความสะดวกรวดเร็วได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้น และการพัฒนาของสมาร์ทโฟนให้มีฟังก์ชันการใช้งานได้หลากหลาย ล้วนเพิ่มโอกาสให้ผู้ใช้บริการสามารถทำธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกยิ่งขึ้น จนทำให้การทำธุรกรรมด้วยตนเองผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ เช่น สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้แล้ว

แนวโน้มการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้นสะท้อนได้จากตัวเลขปริมาณและมูลค่าการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดีหากเปรียบเทียบสถิติการใช้บริการการชำระเงินกับประเทศอื่น ๆ[7] ในปี 2556 จะพบว่าในหลายประเทศ อาทิ สิงคโปร์ ฟินแลนด์ เกาหลีใต้ สหราชอาณาจักร และมาเลเซีย การใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อประชากรมีปริมาณสูง ในขณะที่ ไทยมีจำนวนธุรกรรมเพียง 31 รายการ/คน/ปี และในปี 2557 ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็น 35 รายการ/คน/ปี เท่านั้น

ทั้งนี้ กรช. เล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้มีการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เมื่อต้นปี 2558 จึงกำหนดเป้าหมายเพิ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการผลักดันและสนับสนุนการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมายปริมาณการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อประชากร[8] เป็น 50 และ 150 รายการ/คน/ปี ในปี 2559 และ 2563 ตามลำดับ

[7] บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ Credit transfer, Direct debit, Credit card, Debit card และ e-Payment อื่น ๆ

[8] บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ Direct debit, Direct credit, Interbank bulk payment (NITMX), Credit card, Debit card (Pay at POS), Transfer at ATM, Internet banking, Mobile banking, e-Money, และ BAHTNET (3rd party)

ภาพที่ 5: ปริมาณการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อจำนวนประชากร ในปี 2556

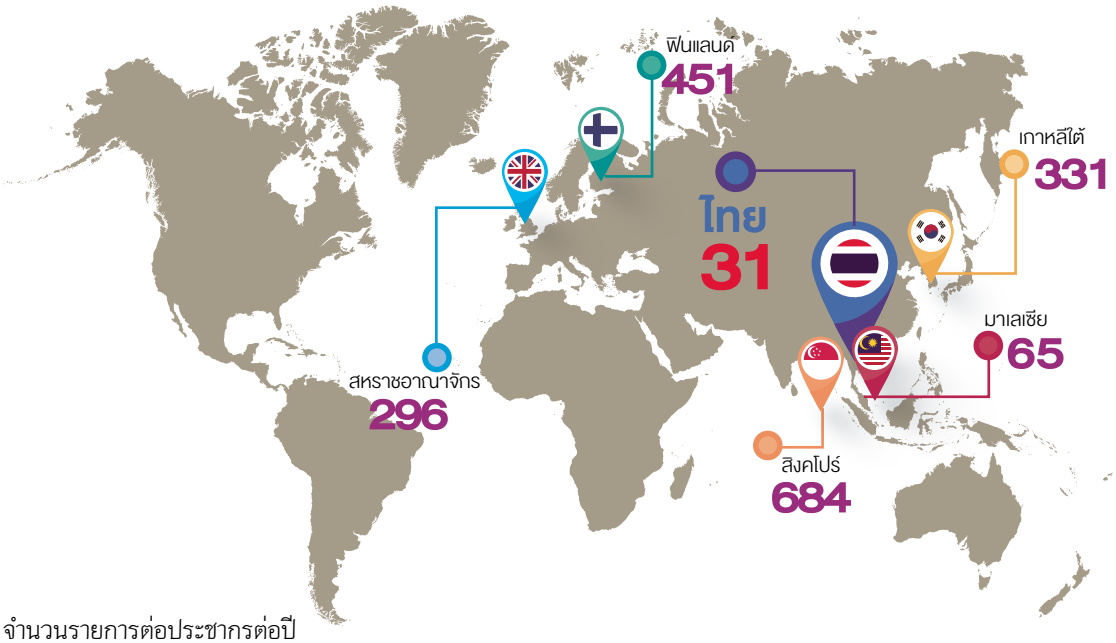

จำนวนรายการต่อประชากรต่อปี

ที่มา: BIS (2014) Statistics on payment and settlement in the CPSS countries, European Central Bank, Bank Negara Malaysia และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 6: เป้าหมายปริมาณการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อจำนวนประชากรของไทย

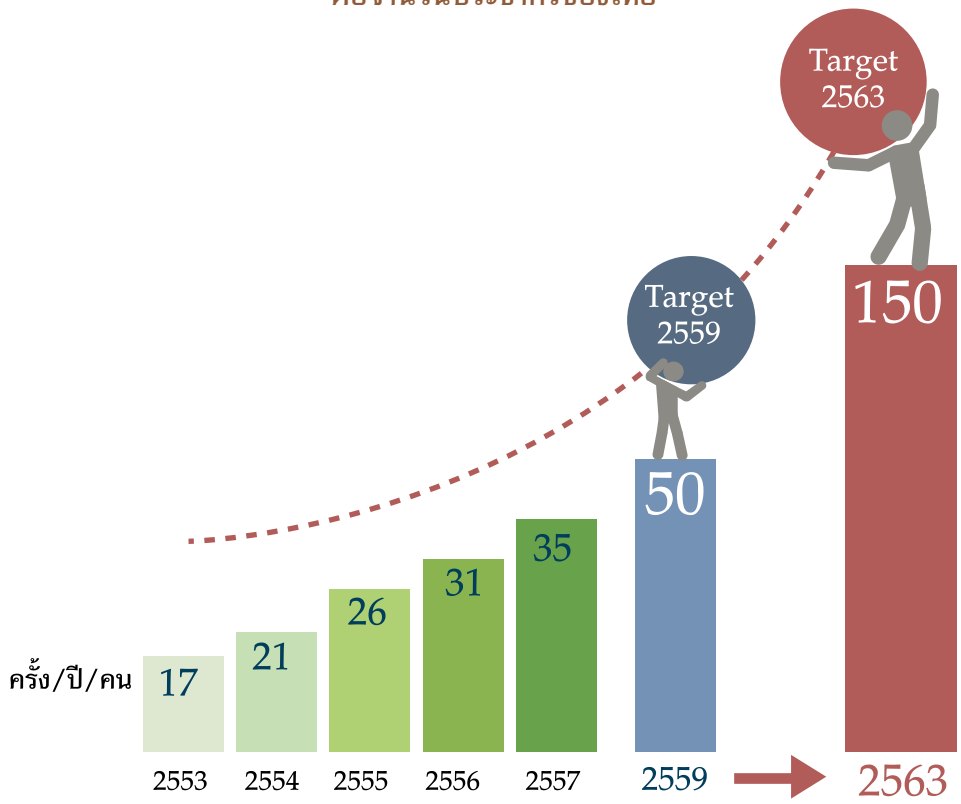

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

3.1.1 การชำระเงินของคนไทย (The Way We Pay)

การใช้จ่ายของคนไทย (How We Spend)

เงินสดยังคงเป็นสื่อการชำระเงินหลักสำหรับกิจกรรมการใช้จ่ายของคนไทย โดยถือเป็นสื่อการชำระเงินที่มีสัดส่วนสูงสุดในเชิงมูลค่า อย่างไรก็ดี ในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าคนไทยมีการใช้เงินสดในทิศทางที่ลดลง โดยหากพิจารณาข้อมูลการถอนเงินสดจากตู้เอทีเอ็มซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการใช้เงินสดระดับบุคคลเปรียบเทียบกับข้อมูลการใช้จ่ายผ่านสื่อหรือช่องทางการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ พบว่าการใช้เงินสดของคนไทยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 44.5 ในปี 2548 เหลือเพียงร้อยละ 30.5 ในปี 2557 ในขณะที่การใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ของคนไทยมีอัตราเติบโตเฉลี่ยในรอบ 10 ปี อยู่ที่ร้อยละ 19 มากกว่าอัตราเติบโตเฉลี่ยของการใช้เงินสดซึ่งอยู่ที่ระดับร้อยละ 11 แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมด้านการชำระเงินที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว

ภาพที่ 7: เปรียบเทียบมูลค่าการทำธุรกรรมการชำระเงินต่าง ๆ (ปี 2548 และ ปี 2557)

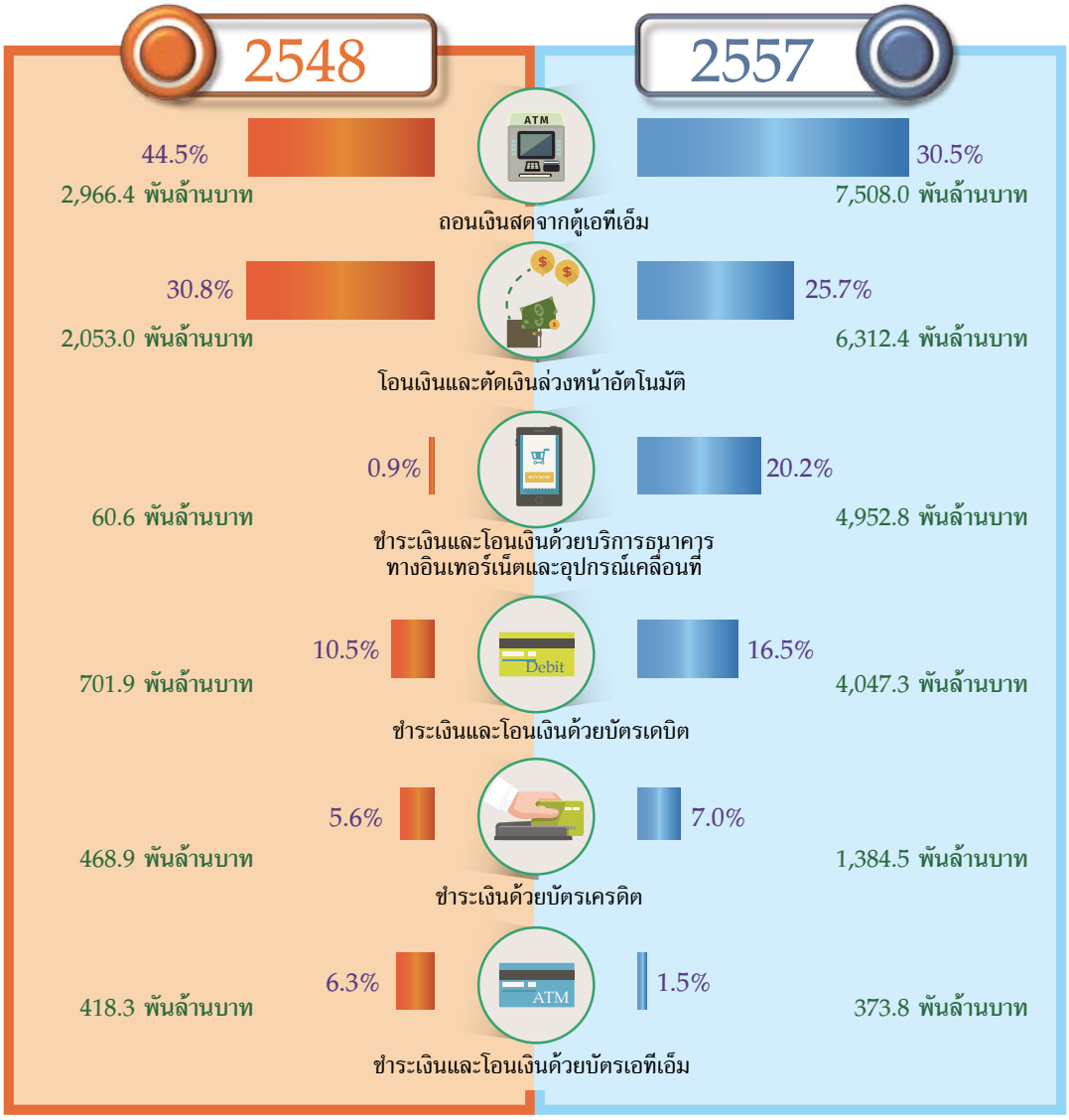

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การถอนเงินสด (How We Get Cash)

ส่วนใหญ่คนไทยจะถอนเงินสดจากบัญชีธนาคารด้วยการถอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็มบ่อยครั้งกว่าการถอนเงินจากสาขาธนาคาร เนื่องจากความสะดวกในการถอนเงินจากเครื่องเอทีเอ็มที่มีอยู่มากมายและสามารถถอนเงินได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยบัตรเดบิตเป็นสื่อการชำระเงินที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการถอนเงิน คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 70 ของปริมาณธุรกรรมการถอนเงินสดทั้งหมด อย่างไรก็ดีเมื่อมองในมุมมองของมูลค่าการถอนเงินสดพบว่าร้อยละ 84.7 ของมูลค่าการถอนเงินสดทั้งหมดมาจากการถอนจากสาขาธนาคาร โดยมีมูลค่าเฉลี่ยในการถอนเงินสดต่อครั้งเท่ากับ 223,658 บาท/รายการ เมื่อเทียบกับการถอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม ด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มีมูลค่าเฉลี่ยเพียง 4,709 บาท/รายการเท่านั้น

ภาพที่ 8: สัดส่วนการถอนเงินสด (ครึ่งหลังปี 2557)

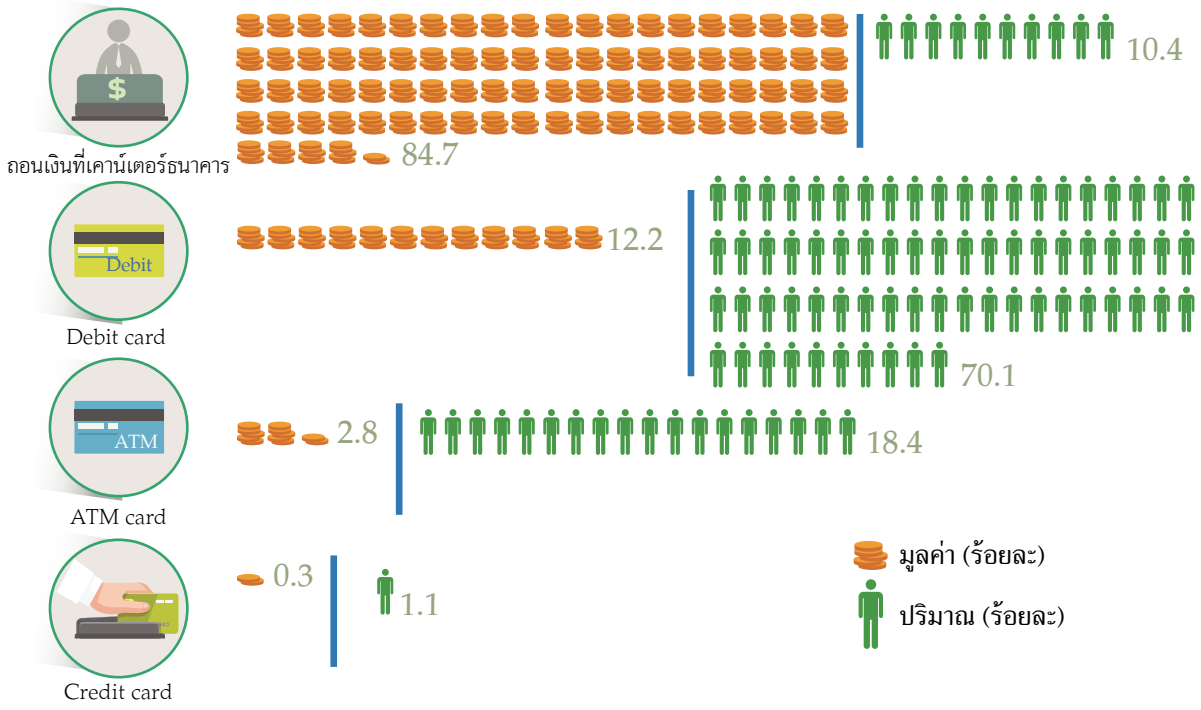

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การใช้จ่าย ณ จุดขาย (How We Spend Face-to-Face)

ในการชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย โดยทั่วไปประชาชนสามารถเลือกชำระด้วยเงินสด[9] หรือบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเดบิต บัตรเครดิต และบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยเงินสดยังคงเป็นสื่อการชำระเงินที่ได้รับความนิยมสูงสุด มีมูลค่าเฉลี่ย 626 พันล้านบาท/เดือน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.0 ของการใช้จ่าย ณ จุดขาย ในขณะที่การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในการรูดชำระค่าสินค้าและบริการมีมูลค่ารวม 120 พันล้านบาท/เดือน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.0 โดยบัตรเครดิตเป็นบัตรที่คนไทยนิยมมากที่สุดในการใช้จ่าย ณ จุดขาย

ภาพที่ 9: มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนในการชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย (ครึ่งหลังปี 2557)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[9] ภายใต้สมมติฐานที่ว่าการถอนเงินสดจากตู้เอทีเอ็มสะท้อนการใช้เงินสดเพื่อชำระค่าสินค้า ณ จุดขาย

การใช้จ่ายออนไลน์ของคนไทย (How We Spend Online)

การซื้อของออนไลน์ได้รับความนิยมจากคนไทยมาอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์ ทั้งการตัดบัญชีอัตโนมัติผ่านบริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet banking) ธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile banking) และการใช้บัตรเดบิตและบัตรเครดิตในการชำระเงิน มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2557 การชำระเงินค่าสินค้าและบริการรวมทั้งการชำระบิลต่าง ๆ ผ่าน Internet banking มีมูลค่าสูงถึง 607 พันล้านบาท/เดือน คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 84.3 ของมูลค่าการทำรายการทั้งหมด รองลงมาคือการใช้บัตรเครดิต การใช้บริการตัดบัญชีธนาคารผ่าน Mobile banking และการใช้บัตรเดบิตมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 9.6, 5.9 และ 0.3 ตามลำดับ

ภาพที่ 10: มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนการชำระค่าสินค้าและบริการออนไลน์

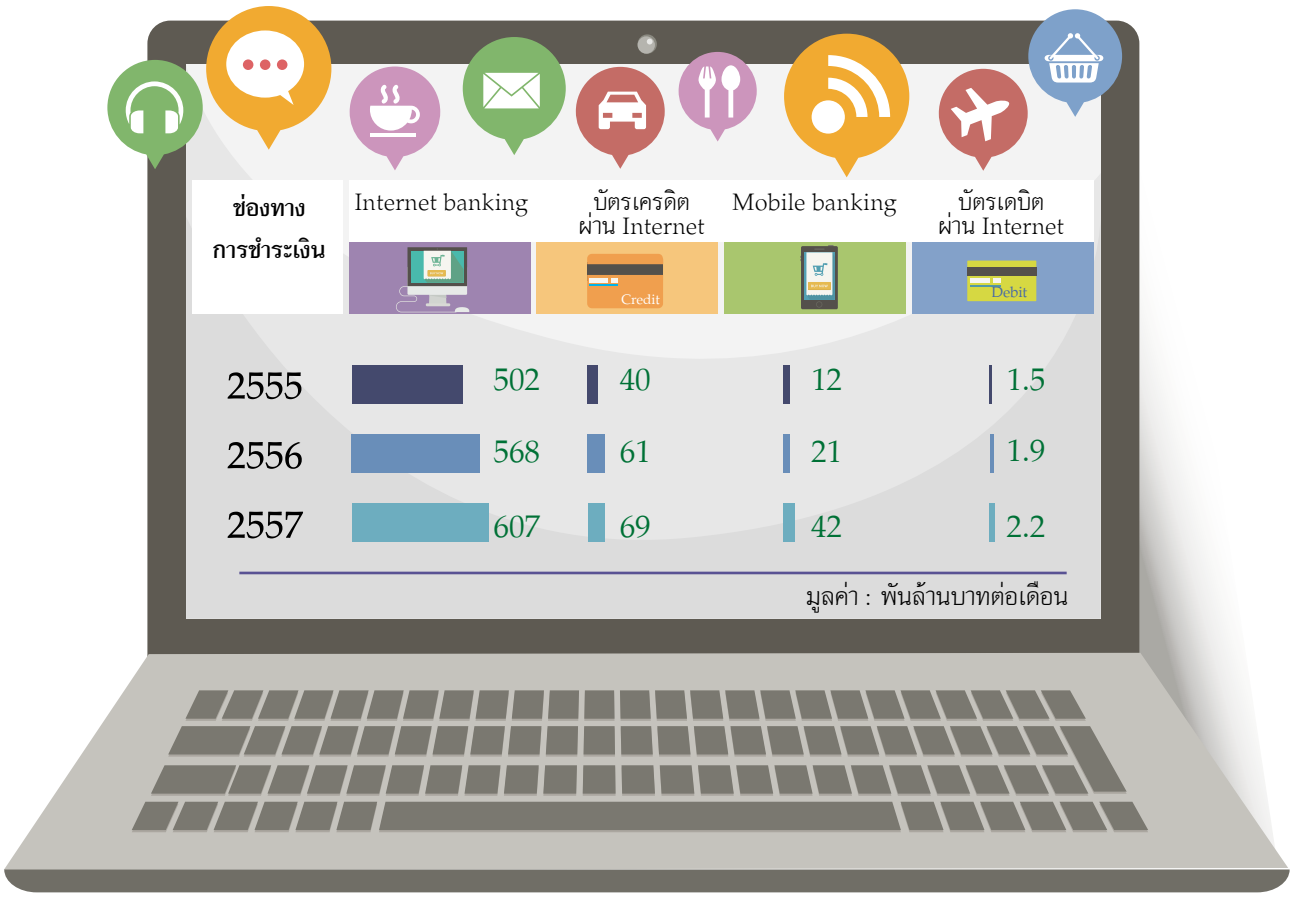

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การใช้จ่ายในต่างประเทศของคนไทย (How We Spend Abroad)

การใช้จ่ายในต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อการเดินทางไปต่างประเทศ การถอนเงินสดผ่านตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศ และการใช้บัตรในการชำระค่าสินค้าและบริการในต่างประเทศ มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการเติบโตของจำนวนคนไทยที่เดินทางไปต่างประเทศในช่วงที่ผ่านมา จากจำนวน 7.5 ล้านคน ในปี 2555 เป็น 8.2 ล้านคน ในปี 2557[10]

โดยข้อมูลในปี 2557 แสดงให้เห็นว่าการใช้บัตรเครดิตและบัตรเดบิตในการชำระค่าสินค้าและบริการในต่างประเทศมีสัดส่วนมูลค่าสูงสุดถึงประมาณร้อยละ 43.3 มากกว่าการใช้เงินสดจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 37.5 ในขณะที่การถอนเงินสดผ่านตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 19.2 ทั้งนี้ การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในการรูดชำระค่าสินค้าและบริการในต่างประเทศมีมูลค่าเฉลี่ยราว 12,328 บาท/คน/ปี ในขณะที่การใช้เงินสดทั้งจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศไปจากประเทศไทยและการถอนเงินสดในต่างประเทศมีมูลค่าเฉลี่ยราว 16,155 บาท/คน/ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยยังนิยมใช้เงินสดในการใช้จ่ายในต่างประเทศ

ภาพที่ 11: มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยในต่างประเทศ

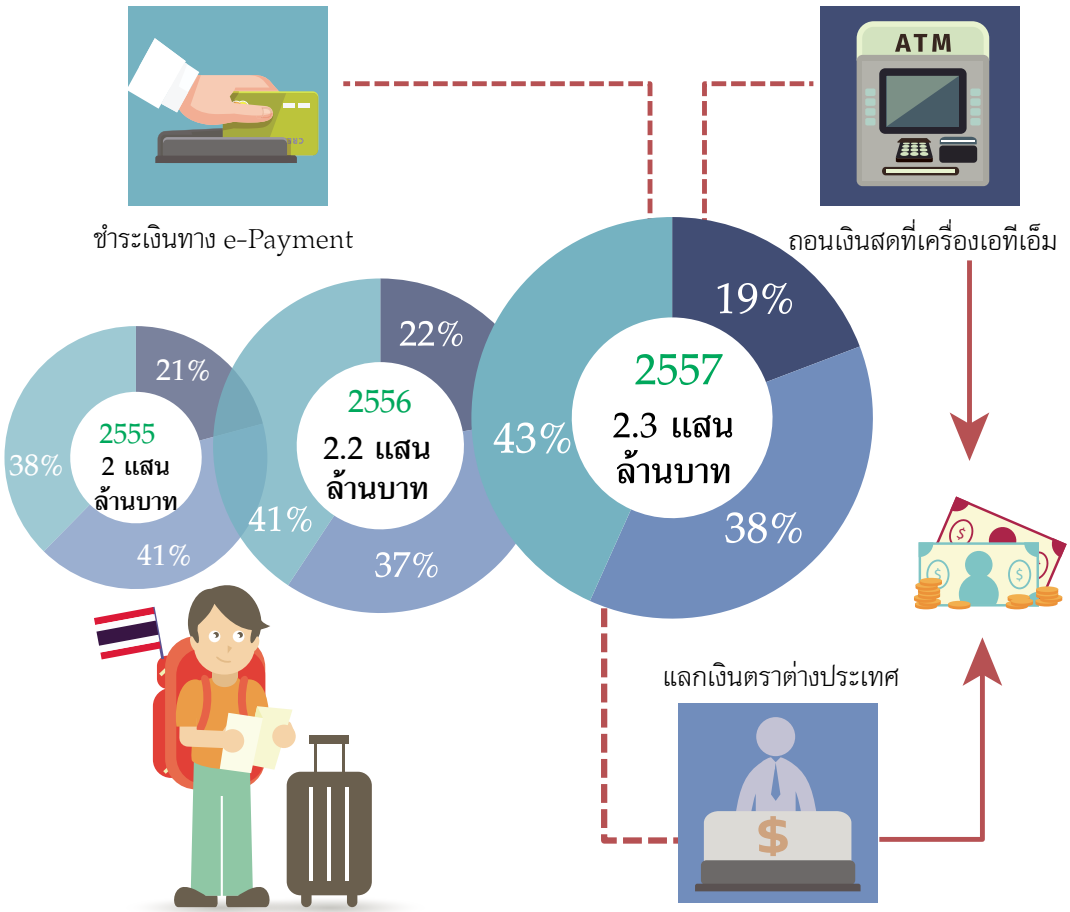

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[10] ที่มา: สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว ธันวาคม 2557 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว

การโอนเงินของคนไทย (How We Transafer Money)

คนไทยส่วนใหญ่นิยมทำรายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครื่องเอทีเอ็ม ตามด้วยการทำรายการผ่านระบบธนาคารทางอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เคลื่อนที่ และเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) โดยมีจำนวนรายการรวมกันสูงกว่าร้อยละ 83 ของการโอนเงินทั้งหมด ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการโอนเงิน (แบบดั้งเดิม) ผ่านสาขาธนาคารถึงเกือบ 6 เท่า ทั้งนี้ การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวจะเป็นการโอนเงินที่มีมูลค่าไม่สูง โดยมีมูลค่าเฉลี่ยรวม 7,262 บาท/รายการ/เดือน ในขณะที่หากเป็นการโอนเงินที่มีมูลค่าสูง คนไทยจะโอนเงินผ่านสาขาธนาคารเนื่องจากมีความเชื่อมั่น จึงทำให้มีสัดส่วนการโอนเงินสูงสุดถึงร้อยละ 85 ในเชิงมูลค่า และมีมูลค่าการโอนเงินเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 229,131 บาท/รายการ/เดือน

ภาพที่ 12: สัดส่วนปริมาณการโอนเงินระหว่างบุคคล

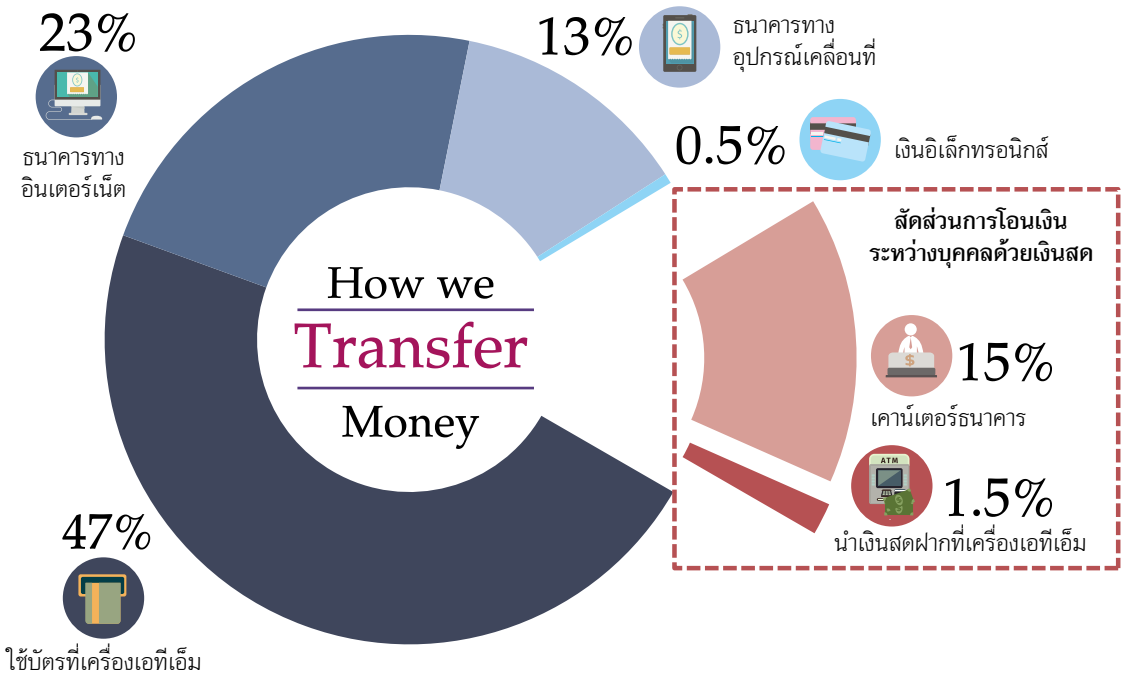

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

3.1.2 พฤติกรรมการชำระเงินของคนไทย (Payment Behavior)

จากแนวโน้มการชำระเงินของคนไทยข้างต้นสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าคนไทยยังนิยมใช้เงินสดเป็นสื่อในการชำระเงินค่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ในสัดส่วนที่สูง เปรียบเทียบกับการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ ผลการสำรวจพฤติกรรมการชำระเงินของประชาชนในปี 2556[11] แสดงให้เห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้บริการไม่นิยมใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์คือ ไม่รู้จัก/ไม่คุ้นเคย รองลงมาคือขั้นตอนยุ่งยากและไม่มั่นใจในความปลอดภัยตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม หากมองภาพรวมของการทำธุรกรรมการชำระเงินทั้งหมด พบว่าทิศทางการใช้สื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความนิยมในการทำธุรกรรมออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการใช้บริการโอนเงินและการตัดบัญชีอัตโนมัติผ่านบริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เพิ่มสูงขึ้นมาก ทั้งนี้ ปัจจัยที่จะช่วยให้ผู้ใช้บริการหันมาใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ได้แก่ ขั้นตอนในการชำระเงินที่ไม่ยุ่งยาก การมีค่าธรรมเนียมและบริการที่ถูกลง และการมีเจ้าหน้าที่อธิบายผลิตภัณฑ์และให้ความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 13: เหตุผลที่ไม่ใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และเหตุผลที่จะเปลี่ยนมาใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[11] จัดทำโดยสายออกบัตรธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย

3.2 พัฒนาการของโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน

3.2.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และไปรษณีย์

ณ สิ้นปี 2557 ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และไปรษณีย์ ยังคงขยายสาขาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนสาขา ดังนี้

ภาพที่ 14: จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และไปรษณีย์

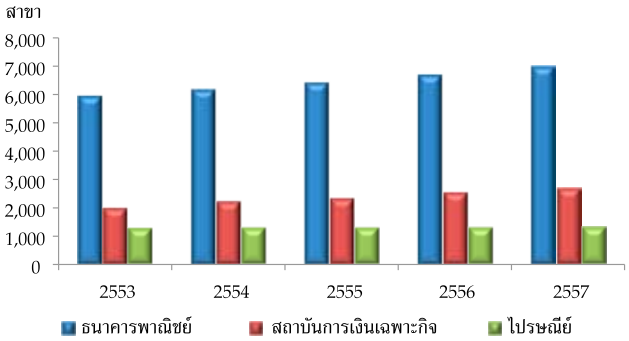

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- ธนาคารพาณิชย์ มีสาขาทั้งสิ้น 7,005 สาขา เพิ่มขึ้น 290 สาขาจากปีก่อน โดยเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย 6,986 สาขา และสาขาของธนาคารต่างประเทศ 19 สาขา โดยสาขาที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย
- สถาบันการเงินเฉพาะกิจ มีจำนวนสาขา 2,689 สาขา เพิ่มขึ้น 140 สาขาจากปีก่อน
- ไปรษณีย์ มีจำนวนสาขา 1,316 สาขา เพิ่มขึ้น 13 สาขาจากปีก่อน

3.2.2 เครื่องทำรายการอัตโนมัติและจำนวนเครื่องรับบัตร

ภาพที่ 15: จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ และจำนวนเครื่องรับบัตร

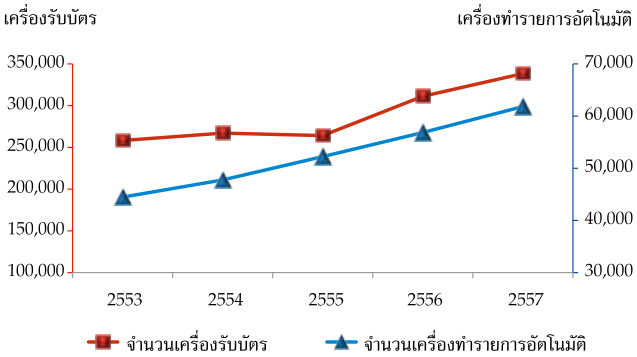

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ณ สิ้นปี 2557 เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ซึ่งประกอบด้วย เครื่องเอทีเอ็มและเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ (ATM & CDM) มีจำนวนเครื่องรวมทั้งหมด 61,817 เครื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ขณะที่เครื่องรับบัตร (Electronic Funds Transfer at Point of Sale: EFTPOS[12]) เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8.7 เป็น 338,485 เครื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของเครื่องรับบัตรประเภทที่รองรับชิปการ์ด และเครื่องรับบัตรที่ติดกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Point of Sale: MPOS)[13] ขณะที่เครื่องรับบัตรที่มีฟังก์ชันอ่านข้อมูลจากแถบแม่เหล็กเพียงอย่างเดียว มีจำนวนลดลงจาก 7,441 เครื่อง เป็น 4,667 เครื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องรับบัตรที่ใช้เทคโนโลยีแบบเก่า

[12] เครื่องรับบัตร (EFTPOS) อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า EDC (Electornic Data Capture)

[13] เครื่องรับบัตรที่ติดกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Point of Sale: MPOS) คือ เครื่องรับบัตรแบบพกพาที่ได้รับการพัฒนาให้ใช้งานโดยเชื่อมต่อกับสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต เพื่อรองรับการใช้บัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตในการรูดซื้อสินค้าได้ทุกที่ที่มีอินเทอร์เน็ต

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงินต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาคของประเทศในปี 2557 พบว่าในพื้นที่กรุงเทพฯ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนสาขารวมเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่ภาคเหนือและภาคใต้มีจำนวนสาขาเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยกรุงเทพฯ และภาคกลางมีจำนวนสาขาใกล้เคียงกันรวมทั้งหมด 5,278 สาขา หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54 ของจำนวนสาขาทั้งประเทศ 9,694 สาขา ส่วนสาขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้มีจำนวน 1,704 1,392 และ 1,320 สาขา ตามลำดับ

ภาพที่ 16: การกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงิน เครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตร (ปี 2557)

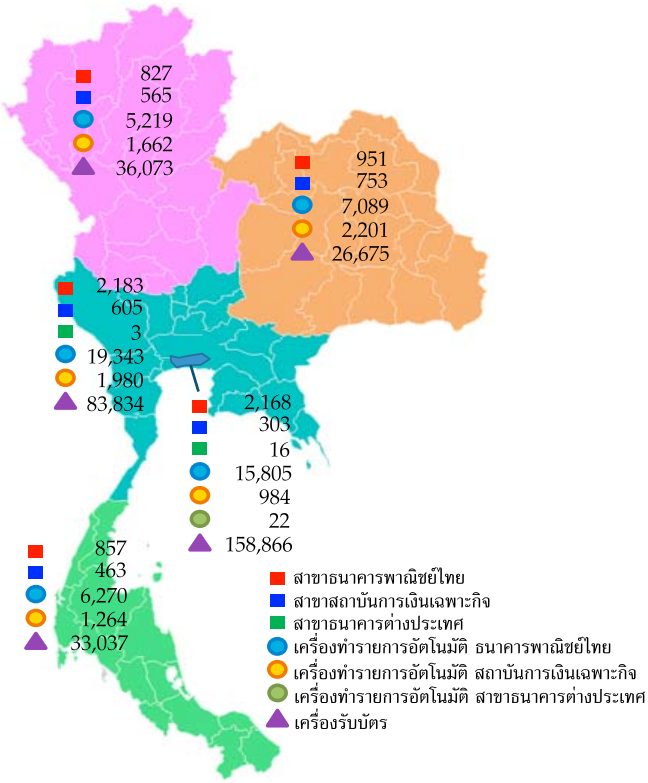

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับเครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตรมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกภาค และมีรูปแบบคล้ายกับการกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงิน โดยภาคกลางและกรุงเทพฯ มีจำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติสูงถึง 21,323 และ 16,811 เครื่อง หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34 และ 27 ของเครื่องทำรายการอัตโนมัติทั้งประเทศ ตามลำดับ สำหรับเครื่องรับบัตรมักกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง โดยมีจำนวนเครื่องสูงถึง 158,866 และ 83,834 เครื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ 47 และ 25 ของเครื่องรับบัตรทั้งประเทศตามลำดับ ส่วนเครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตรในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีจำนวนรวม 23,705 และ 95,758 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลสถิติเครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตรของไทยกับประเทศอื่น พบว่าในปี 2556 ไทยมีสัดส่วนเครื่องทำรายการอัตโนมัติต่อประชากรอยู่ที่ระดับ 877 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศสมาชิก CPSS[14] ที่มีสัดส่วนเพียง 488 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน และมีสัดส่วนมากกว่ามาเลเซีย สิงคโปร์ และจีน ทั้งนี้ ข้อมูลในปี 2557 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนดังกล่าวของไทยยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ระดับ 949 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน

[14] The Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS) คณะกรรมการด้านระบบการชำระเงิน ภายใต้ธนาคารเพื่อการชำระดุลระหว่างประเทศ (Bank for International Settlement: BIS) เป็นหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือของธนาคารกลางประเทศต่าง ๆ ในการสนับสนุนและติดตามพัฒนาการด้านระบบการชำระเงินภายในประเทศและการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินกับต่างประเทศ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานและนำเสนอผลการศึกษารวมทั้งสถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ประเทศสมาชิก 23 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย เบลเยียม บราซิล แคนาดา จีน ฝรั่งเศส เยอรมัน ฮ่องกง อินเดีย อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลี เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ รัสเซีย ซาอุดิอาระเบีย สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ตุรกี อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น The Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) เมื่อ 1 กันยายน 2557

ภาพที่ 17: จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ และเครื่องรับบัตรต่อประชากรล้านคน (ปี 2556)

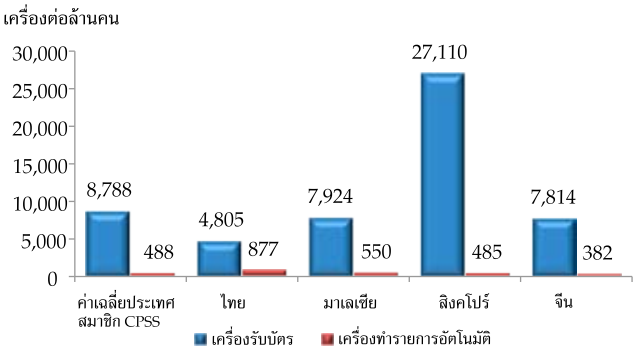

ที่มา: BIS (2014) Statistics on payment and settlement systems in the CPSS countries, the World Bank: World development indicators, Bank of Negara Malaysia และธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับสัดส่วนเครื่องรับบัตรในปี 2556 ของไทยมีสัดส่วนอยู่ที่ 4,805 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยประเทศสมาชิก CPSS เกือบ 1 เท่าตัว และน้อยกว่าสัดส่วนของสิงคโปร์กว่า 5 เท่าตัว

จากสถิติเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงินของคนไทยมีสัดส่วนของเครื่องทำรายการอัตโนมัติมากกว่าประเทศอื่น ในขณะที่เครื่องรับบัตรกลับมีสัดส่วนน้อยกว่าประเทศอื่นมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งบัตรเดบิตและบัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการ ณ จุดขายของไทยยังมีไม่มากนัก

3.2.3 ผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 18: จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต

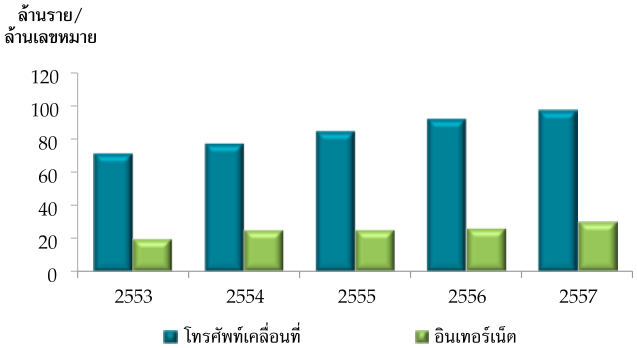

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

การใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ยังคงมีจำนวนผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย ณ สิ้นปี 2557 มีผู้ใช้บริการ 97.7 ล้านเลขหมาย เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 5.2 ล้านเลขหมาย หากพิจารณาสัดส่วนการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เทียบกับจำนวนประชากรแล้ว พบว่ามีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 150 ของจำนวนประชากร กล่าวคือ ในประชากรทุก 2 คน จะมีการใช้หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 เลขหมาย

ในจำนวนเลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั้งหมด ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้ระบบเติมเงินล่วงหน้า (Prepaid) ซึ่งมีผู้ใช้บริการจำนวน 84.8 ล้านเลขหมาย ส่วนที่เหลืออีก 12.9 ล้านเลขหมาย เป็นการใช้ระบบชำระค่าบริการรายเดือนหรือการชำระเงินภายหลัง (Postpaid)

สำหรับจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ณ สิ้นปี 2557 มีจำนวน 27.7 ล้านราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 1.5 ล้านราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.8

3.3 ช่องทาง สื่อ และบริการการชำระเงินที่สำคัญ

ภาพรวมในปี 2557

ในปี 2557 ภาวะเศรษฐกิจมีการขยายตัวในระดับที่ไม่สูงนัก ต่อเนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปี 2556 ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความระมัดระวังในการใช้จ่าย และภาคธุรกิจชะลอการผลิตและการลงทุนใหม่ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การเติบโตของปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางและสื่อการชำระเงินต่าง ๆ มีอัตราการเติบโตน้อยกว่าปีที่ผ่านมา รวมทั้งมีอัตราการเติบโตน้อยกว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาด้วย

อย่างไรก็ตาม ภาพรวมการทำธุรกรรมชำระเงินของประเทศไทยยังเป็นไปตามทิศทางและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการทำธุรกรรมชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ ทั้งการโอนเงินมูลค่าสูง และการใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับรายย่อย ทั้งการโอนเงินรายย่อยครั้งละหลายรายการ (Bulk payment) การโอนเงินรายย่อย การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ มีอัตราการเติบโตมากกว่าการใช้เช็คทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า

ตารางที่ 1: ธุรกรรมการชำระเงินผ่านระบบการชำระเงินต่าง ๆ (ปี 2557)

	ธุรกรรมการชำระเงิน		ค่าเฉลี่ยต่อรายการ	อัตราการเติบโต		อัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยในรอบ 5 ปี (2553-2557) (Cumulative Annual growth rate: CAGR)	
	ปริมาณ (พันรายการ)	มูลค่า (พันล้านบาท)	(บาท)	ปริมาณ (ร้อยละ)	มูลค่า (ร้อยละ)	ปริมาณ (ร้อยละ)	มูลค่า (ร้อยละ)
การใช้เช็ค	118,791	61,595	518,516	0.4	-4.6	-0.7	1.9
การโอนเงินมูลค่าสูง	3,406	757,998	222,547,857	4.7	11.5	11.2	9.1
การโอนเงินรายย่อยครั้งละหลายรายการ (Bulk payment)	345,629	21,001	60,762	0.7	6.0	8.0	17.8
การโอนเงินรายย่อย[1)]	720,219	31,721	44,044	15.2	5.5	17.9	19.0
การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์[2)]	977,216	7,177	7,344	4.9	4.6	9.0	13.2
บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์	787,932	56	71	17.7	17.0	50.2	39.9

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

1) การโอนเงินรายย่อยประกอบด้วยการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคาร (Online Retail Funds Transfer) และการโอนเงินภายในธนาคาร (รวมการชำระค่าสินค้าและบริการ) ผ่านเครื่องเอทีเอ็ม อินเทอร์เน็ตโทรศัพท์เคลื่อนที่ และสาขา

2) การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิตและบัตรเครดิต ชำระค่าสินค้าและบริการและโอนเงินไม่รวมการถอนเงินสดผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติ

ภาพที่ 19: เปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้สื่อการชำระเงินต่าง ๆ

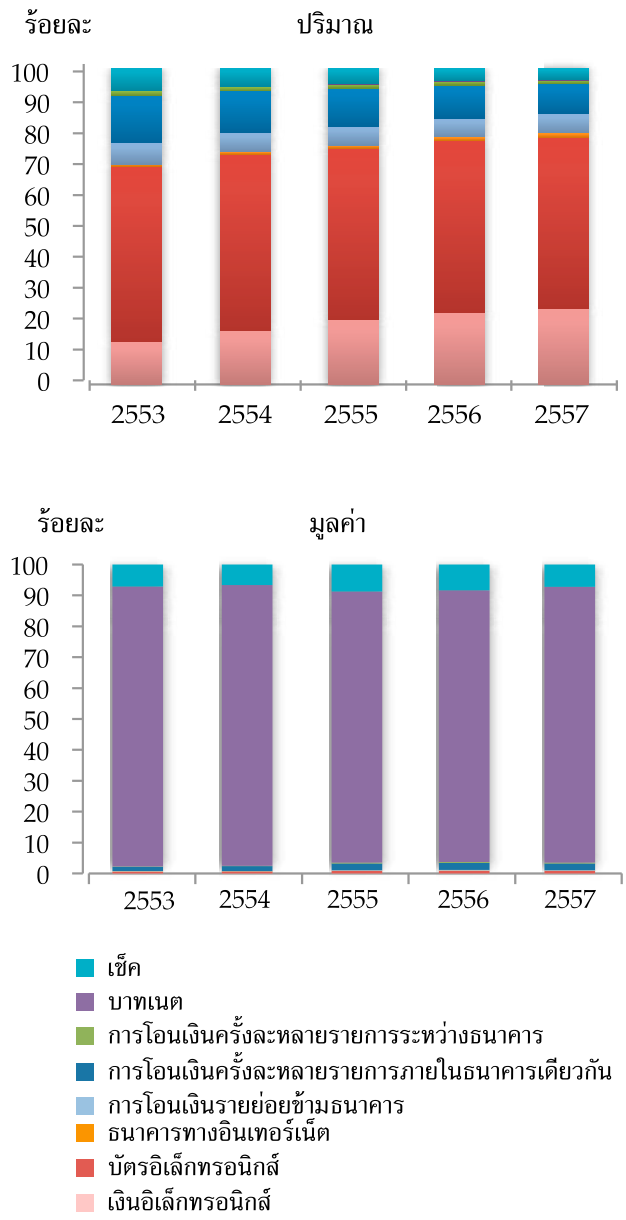

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณรายการใช้สื่อการชำระเงินต่าง ๆ ในปี 2557 พบว่าปริมาณการใช้สื่อการชำระเงินต่าง ๆ มีสัดส่วนการใช้ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา โดยปริมาณการโอนเงินครั้งละหลายรายการภายในธนาคารเดียวกันมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 10 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 9 ในปี 2557 ในขณะที่ปริมาณรายการของเงินอิเล็กทรอนิกส์มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 24 ในปี 2557

สำหรับมูลค่าการใช้สื่อการชำระเงินต่าง ๆ ก็มีสัดส่วนไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมาเช่นกัน โดยสัดส่วนมูลค่าการใช้เช็คลดลงจากร้อยละ 8 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 7 ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าการใช้บริการระบบบาทเนตในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 88 จากระดับร้อยละ 87 ในปีที่ผ่านมา

3.3.1 การชำระเงินมูลค่าสูง

การโอนเงินมูลค่าสูงของประเทศไทยจะดำเนินการผ่านระบบบาทเนต (Bank of Thailand Automated High-Value Transfer Network: BAHTNET) ซึ่งเป็นระบบการชำระเงินที่ ธปท. พัฒนาและดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2538 เพื่อให้บริการแก่สถาบันการเงินและสถาบันอื่น ๆ โดยประกอบด้วยการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม การโอนเงินเพื่อชำระราคาหลักทรัพย์และการชำระดุลระหว่างสถาบัน รวมถึงการรับส่งข้อความระหว่างสถาบัน[15]

ปี 2557 ระบบบาทเนตมีสถาบันผู้ใช้บริการรวมทั้งสิ้น 64 สถาบัน จำแนกเป็นธนาคารพาณิชย์ไทย 17 ธนาคาร สาขาธนาคารต่างประเทศ 13 ธนาคาร[16] บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์ 10 บริษัท สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและสถาบันอื่น ๆ 14 สถาบัน และส่วนงานภายใน ธปท. 10 ส่วนงาน โดยธุรกรรมการโอนเงินผ่านบาทเนตในปี 2557 มีปริมาณทั้งสิ้น 3.4 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 758 ล้านล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 4.7 และ 11.5 ตามลำดับ ขณะที่ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านบาทเนตเฉลี่ยต่อวันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 13,900 รายการ และ 3.1 ล้านล้านบาท

ภาพที่ 20: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต

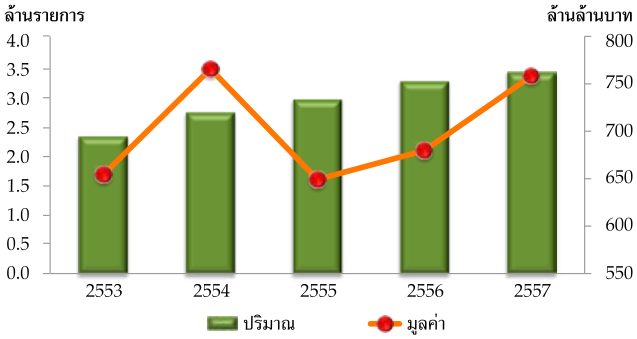

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ณ สิ้นปี 2557 การโอนเงินผ่านระบบบาทเนตจำแนกตามประเภทธุรกรรม พบว่า ปริมาณรายการของการโอนเงินเพื่อบุคคลที่สามมีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 94.7 ขณะที่การโอนเงินระหว่างสถาบันมีสัดส่วนของมูลค่าสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 70.7 โดยสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1. การโอนเงินระหว่างสถาบัน มีจำนวน 178,765 รายการ คิดเป็นมูลค่ารวม 536.1 ล้านล้านบาท โดยปริมาณลดลงร้อยละ 8.8 ขณะที่มูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.7 จากปีก่อนหน้า
2. การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม มีจำนวน 3,224,161 รายการ คิดเป็นมูลค่ารวม 212.4 ล้านล้านบาท โดยปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5.6 และ 5.3 ตามลำดับ
3. การชำระดุลระหว่างสถาบันมีจำนวน 2,781 รายการ คิดเป็นมูลค่ารวม 9.5 ล้านล้านบาท โดยปริมาณและมูลค่าลดลงจากปีก่อนร้อยละ 9.4 และ 10.6 ตามลำดับ

---

[15] เป็นการบันทึกบัญชีด้วยยอดสุทธิระหว่างธนาคาร ของการทำรายการผ่านระบบงานเพื่อลูกค้าของธนาคาร ซึ่งดำเนินการโดยการโอนเงินพร้อมกันหลายฝ่าย (Multilateral Fund Transfer: MFT)

[16] รวมธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ 2 ธนาคาร

ภาพที่ 21: มูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต ตามสถาบันผู้สั่งโอน ปี 2557

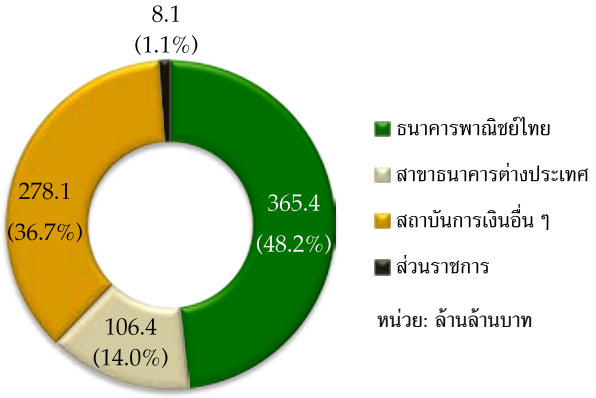

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2557 กลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีสัดส่วนมูลค่าการโอนผ่านระบบบาทเนตสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 48.2 โดยธนาคารพาณิชย์ 5 อันดับแรกที่มีมูลค่าการโอนเงินสูงสุดรวมกันมีสัดส่วนร้อยละ 37.2 ของมูลค่ารวม ส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมเพื่อซื้อคืนพันธบัตรแบบทวิภาคี การโอนเงินภายในสถาบัน และการซื้อขายพันธบัตรรัฐบาล รองลงมาคือสถาบันการเงินอื่นรวม ธปท. มีสัดส่วนร้อยละ 36.7 สาขาธนาคารต่างประเทศมีสัดส่วนร้อยละ 14.0 โดยธุรกรรมส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมการซื้อขายพันธบัตรรัฐบาล การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศระหว่างสถาบัน การโอนเงินสำหรับผู้มีถิ่นฐานอยู่นอกประเทศ และส่วนราชการมีสัดส่วนร้อยละ 1.1 ส่วนใหญ่เป็นการโอนชำระหนี้ของหน่วยงานภาครัฐ โดยส่วนราชการมีการโอนเงินผ่านบาทเนตเพิ่มขึ้นจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 16.7

ภาพที่ 22: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตตามประเภทธุรกรรม

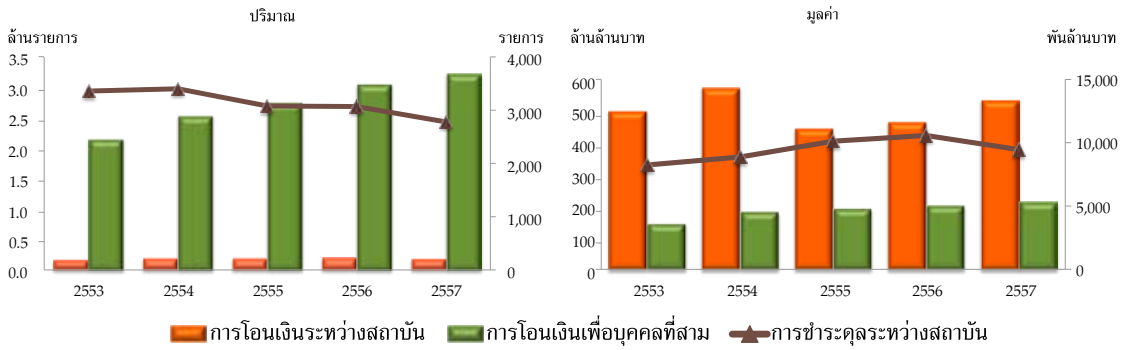

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หากจำแนกการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตตามประเภทธุรกิจ พบว่ามูลค่าการโอนเงินเพื่อธุรกรรมเพื่อซื้อคืนพันธบัตรแบบทวิภาคี (Bilateral Repurchase Operation) มีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือ การโอนเงินระหว่างสถาบัน (ร้อยละ 14.3) ธุรกรรมซื้อขายหลักทรัพย์ (ร้อยละ 13.4) การโอนเงินภายในสถาบันเดียวกัน (ร้อยละ 12.0) ธุรกรรมซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (ร้อยละ 8.3) และธุรกรรมกู้ยืมเงินระหว่างสถาบัน (ร้อยละ 2.7)

นอกจากนี้ ปริมาณการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตในช่วงมูลค่าน้อยกว่า 1 ล้านบาท มีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 52.5 และอันดับรองลงมาคือ มูลค่าการโอนเงินช่วงมากกว่า 1 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 10 ล้านบาท (ร้อยละ 22.0) มูลค่ามากกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท (ร้อยละ 19.2) มูลค่ามากกว่า 10 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 50 ล้านบาท (ร้อยละ 10.5) และมูลค่าตั้งแต่ 500 ล้านบาท (ร้อยละ 4.1)

3.3.2 การชำระเงินรายย่อย

<u>สื่อการชำระเงินที่เป็นกระดาษ</u> (Paper-based payments)

- **เงินสด (Cash)**

ณ สิ้นปี 2557 สัดส่วนปริมาณเงินสดหมุนเวียนของไทย (ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์) ต่อ GDP อยู่ที่ระดับร้อยละ 9.9 ลดลงเล็กน้อยจากปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ สัดส่วนของไทยยังคงสูงกว่าเกาหลีใต้ มาเลเซีย และสิงคโปร์ที่มีสัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ระดับร้อยละ 4.4, 6.4 และ 8.5 ตามลำดับ[17]แต่ไทยยังมีสัดส่วนดังกล่าวน้อยกว่าญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนการใช้เงินสดเทียบกับ GDP สูงถึงร้อยละ 19.8 และหากพิจารณาองค์ประกอบของเงินสดหมุนเวียนทั้งหมดในปี 2557 พบว่าปริมาณเงินสดในมือของภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนจะมีมูลค่าสูงถึง 1,199 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดอยู่ที่ระดับร้อยละ 77.0 ตามด้วยเงินสดในมือธนาคารพาณิชย์ที่มีมูลค่า 239 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนที่ระดับร้อยละ 19.3 และเงินสดในมือธนาคารเฉพาะกิจมีมูลค่า 3 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนที่ระดับร้อยละ 3.7 ซึ่งเงินสดที่เหลืออีกเล็กน้อยอยู่ในมือสถาบันอื่น ๆ ได้แก่ รัฐบาลและสหกรณ์ออมทรัพย์

ภาพที่ 23: องค์ประกอบของเงินสดในมือสถาบันหลัก

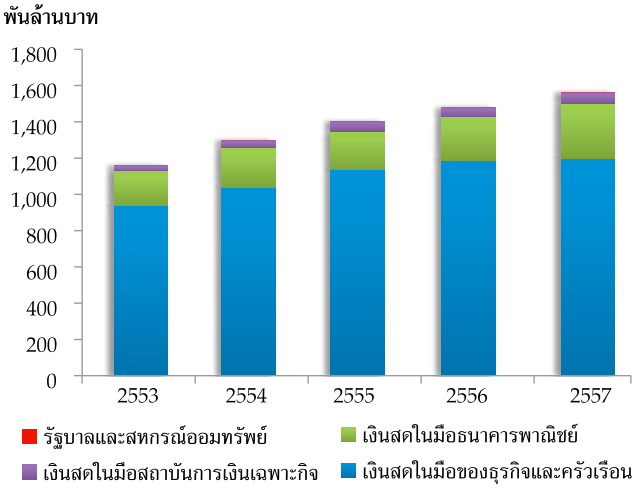

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2557 ปริมาณเงินสดหมุนเวียนของภาคธุรกิจและครัวเรือนต่อปริมาณเงินความหมายแคบ[18] มีสัดส่วนไม่แตกต่างจากปีก่อนหน้ามากนัก โดยมีสัดส่วนที่ระดับร้อยละ 71.3 ในขณะที่ปี 2556 มีสัดส่วนที่ระดับร้อยละ 71.6

[17] ข้อมูลของประเทศเกาหลีใต้ สิงคโปร์และญี่ปุ่น ใช้ข้อมูลปี 2556 จาก Statistics on payment,clearing and settlement systems in the CPMI countries, Figures for 2013

[18] เงินความหมายแคบ ประกอบด้วย 1) เงินสดที่ไม่อยู่ในมือสถาบันรับฝากเงินและรัฐบาล และ 2) เงินรับฝากกระแสรายวันที่สถาบันรับฝากเงิน

ตารางที่ 2: เปรียบเทียบปริมาณเงินสดหมุนเวียน

	2553	2554	2555	2556	2557
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร (บาท/คน)	14,671	16,169	17,734	18,363	18,414
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนของภาคธุรกิจและครัวเรือนต่อปริมาณเงินความหมายแคบ (ร้อยละ)	72.0	73.3	71.1	71.6	71.3

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- **เช็ค (Cheque)**

การใช้เช็คในประเทศไทยเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่ยังคงใช้เช็คเป็นสื่อการชำระเงิน ในปี 2557 มีปริมาณการใช้เช็คทั้งหมด (รวมเช็คระหว่างธนาคารและเช็คภายในธนาคารเดียวกัน) มีจำนวนทั้งสิ้น 118.8 ล้านฉบับ ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 1.8 ในทำนองเดียวกันมูลค่าการใช้เช็ค ในปี 2557 เท่ากับ 61.6 ล้านล้านบาท ลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 5.9 ซึ่งเป็นการลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ไตรมาส 3 ของปี 2556 ส่วนหนึ่งสืบเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่ยังคงมีการชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ มูลค่าการใช้เช็คต่อฉบับก็มีการปรับลดลงจาก 0.54 ล้านบาทต่อฉบับในปีที่ผ่านมา เป็น 0.52 ล้านบาทต่อฉบับ และจำนวนเช็คเฉลี่ยต่อประชากรลดลงจาก 1.9 ฉบับต่อคน ในปี 2556 เป็น 1.8 ฉบับต่อคน ในปี 2557 ตามลำดับ

การหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร

ในปี 2557 เช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 72.7 ล้านฉบับ คิดเป็นมูลค่า 37.9 ล้านล้านบาท ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 1.2 และ 5.8 ตามลำดับ

ภาพที่ 24: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

โดยปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 296,682 ฉบับ หรือ 155.0 พันล้านบาท ซึ่งมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน ขณะที่เช็คคืนรวมมีปริมาณ 1.2 ล้านฉบับ คิดเป็นมูลค่า 0.3 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนเล็กน้อยร้อยละ 1.6 และ 0.7 ตามลำดับ โดยในจำนวนนี้เป็นเช็คคืนไม่มีเงิน 0.8 ล้านฉบับ หรือ 0.1 พันล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนปริมาณและมูลค่าต่อเช็คเรียกเก็บทั่วประเทศร้อยละ 1.1 และ 0.3 ตามลำดับ โดยสัดส่วนปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จากปีก่อนหน้า ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ณ สิ้นปี 2557 เขตกรุงเทพและปริมณฑลมีสัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บอยู่ในสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 69.1 และ 88.3 ตามลำดับ อันดับรองลงมาได้แก่ เช็คในจังหวัดอื่น ๆ มีสัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บร้อยละ 15.8 และ 9.2 สำหรับเช็คเรียกเก็บข้ามจังหวัดมีสัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บคิดเป็นร้อยละ 15.1 และ 2.5 ตามลำดับ

ภาพที่ 25: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ (ปี 2557) แยกตามประเภทการเรียกเก็บ

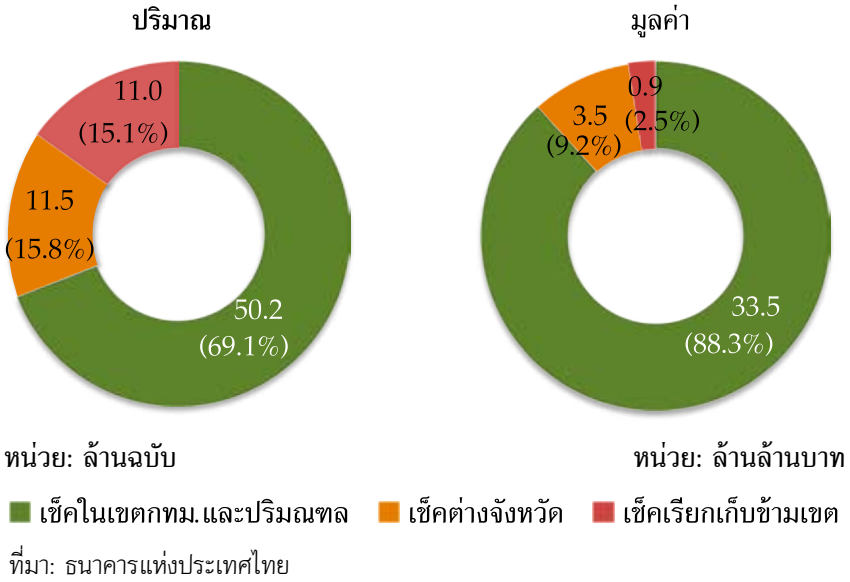

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในเชิงมูลค่า สัดส่วนเช็คเรียกเก็บทั่วประเทศเป็นเช็คมูลค่าน้อยกว่า 10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36.4 ใกล้เคียงกับเช็คมูลค่าสูง (มูลค่าตั้งแต่ 100 ล้านบาท) ที่คิดเป็นร้อยละ 35.1 และอันดับรองลงมาคือ เช็คมูลค่าตั้งแต่ 10 ล้านบาท แต่ไม่ถึง 50 ล้านบาท (ร้อยละ 19.2) และเช็คมูลค่าตั้งแต่ 50 ล้านบาท แต่ไม่ถึง 100 ล้านบาท (ร้อยละ 9.3) อย่างไรก็ตาม ปริมาณเช็คมูลค่าน้อยกว่า 10 ล้านบาท มีสัดส่วนถึงร้อยละ 99.3

ภาพที่ 26: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ (ปี 2557) แยกตามช่วงมูลค่า

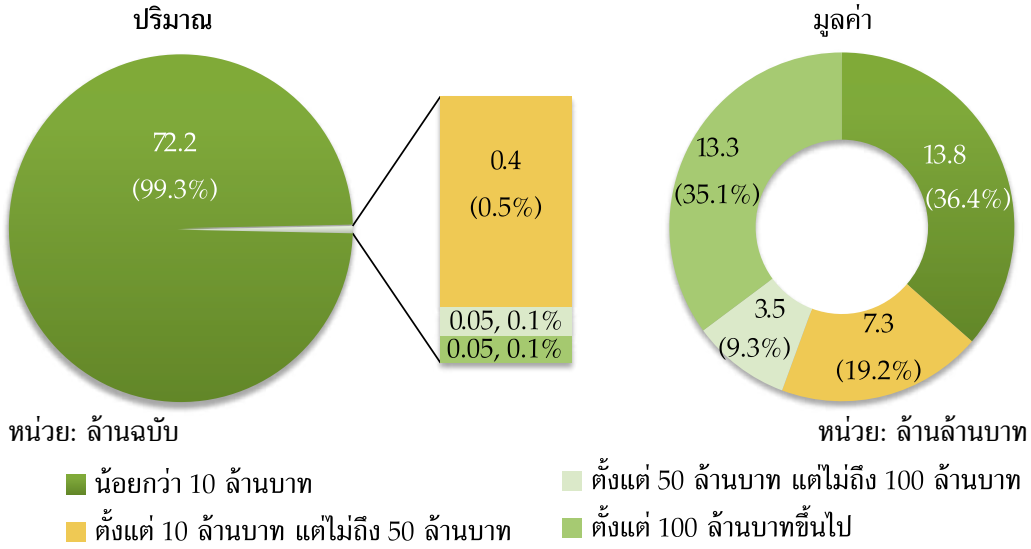

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เช็คภายในธนาคารเดียวกัน

ในปี 2557 เช็คเรียกเก็บภายในธนาคารเดียวกันที่ธนาคารพาณิชย์รายงานข้อมูลแก่ ธปท. มีปริมาณทั้งสิ้น 46.1 ล้านฉบับ คิดเป็นมูลค่า 23.6 ล้านล้านบาท เมื่อเทียบกับปี 2556 มีปริมาณและมูลค่าลดลงร้อยละ 1.8 และ 5.9 ตามลำดับ สำหรับสัดส่วนของปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บภายในธนาคารเดียวกันต่อเช็คเรียกเก็บทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 38.8 และ 38.4 ตามลำดับ

ภาพที่ 27: ปริมาณและมูลค่าเช็คภายในธนาคารเดียวกัน (ปี 2557)

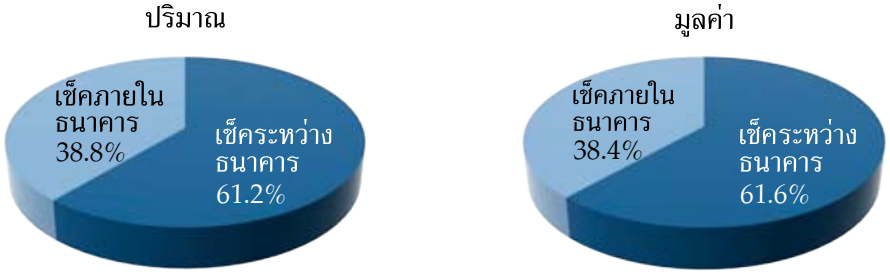

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic payments)

- **บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (Card payments)**

จำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์

บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวม (บัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และบัตรเครดิต) ของไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2557 บัตรเอทีเอ็มมีจำนวน 24.4 ล้านใบ บัตรเดบิตมีจำนวน 48.1 ล้านใบ และบัตรเครดิตมีจำนวน 20.3 ล้านใบ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 1.2 6.4 และ 9.0 ตามลำดับ

ภาพที่ 28: จำนวนบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และบัตรเครดิต

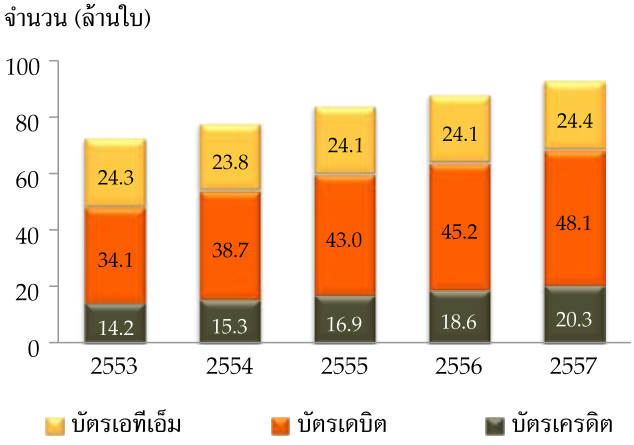

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ทิศทางการใช้บัตรเอทีเอ็มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของบัตรเอทีเอ็มเทียบกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด ลดลงจากร้อยละ 33 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 26 ในปี 2557 อีกทั้งจำนวนบัตรยังมีอัตราเติบโตน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ สัดส่วนบัตรเอทีเอ็มที่ลดลง ส่วนหนึ่งมาจากกลยุทธ์ทางการตลาดของธนาคารพาณิชย์ที่เน้นส่งเสริมการใช้บัตรเดบิตมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา จึงทำให้บัตรเดบิตได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 52 เมื่อเทียบกับจำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด

สำหรับการใช้บัตรเครดิตในประเทศไทยนั้น เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2557 บัตรเครดิตมีจำนวนบัตรเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 ต่อปี ในจำนวนบัตรเครดิตทั้งหมด แบ่งเป็นบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์จำนวน 9.8 ล้านใบ และบัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต (ส่วนหนึ่งเป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์) จำนวน 10.5 ล้านใบ การใช้บัตรเครดิตมีความนิยมเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากแผนทางธุรกิจในเชิงรุกของผู้ให้บริการที่ต้องการขยายฐานผู้ใช้บริการผ่านการส่งเสริมการขายที่ทำร่วมกับร้านค้าต่าง ๆ โดยมอบส่วนลดและสิทธิพิเศษอื่น ๆ ให้กับลูกค้าที่ใช้บัตรเครดิต รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่ทำให้อุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ สามารถบันทึกข้อมูลบัตรเครดิตได้ ทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวกมากขึ้น เพราะสามารถชำระเงินค่าสินค้าและบริการผ่านแอพพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ทันที

ภาพที่ 29: สัดส่วนจำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ต่อประชากร (ปี 2556)

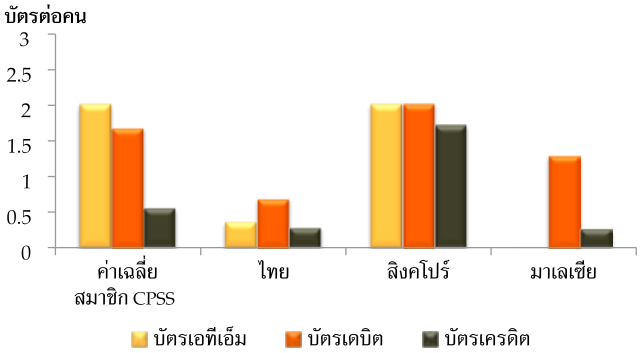

ที่มา: BIS (2014) Statistics on payment, clearing and settlement systems in the CPSS countries figures for 2013, Bank Negara Malaysia และธนาคารแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ ต่อจำนวนประชากรของไทยกับประเทศสมาชิก CPSS สิงคโปร์ และมาเลเซีย พบว่าสัดส่วนดังกล่าวของไทยยังคงต่ำกว่าค่อนข้างมาก

การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์[19]

บัตรเอทีเอ็ม

การใช้บัตรเอทีเอ็มในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมการถอนเงินสดที่เครื่องเอทีเอ็ม โดยการถอนเงินสดมีสัดส่วนปริมาณและมูลค่าธุรกรรมคิดเป็นร้อยละ 79.6 และ 73.6 ของธุรกรรมบัตรเอทีเอ็มทั้งหมด ตามลำดับ ซึ่งมูลค่าการถอนเงินสดที่เครื่องเอทีเอ็ม มีมูลค่า 1,772 พันล้านบาท ลดลงร้อยละ 4.0 เทียบกับปีก่อนหน้า ธุรกรรมที่ได้รับความนิยมในลำดับถัดมาเป็นการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน (ร้อยละ 5.5) การโอนเงินต่างธนาคาร (ร้อยละ 5.5) โดยมีปริมาณสุทธิรวมในปี 2557 เท่ากับ 54.9 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่ารวม 379.5 ล้านบาท ซึ่งมีอัตราเติบโตขึ้นในเชิงปริมาณร้อยละ 1.6 แต่ลดลงในเชิงมูลค่าที่ระดับร้อยละ 3.5 ทั้งนี้ แนวโน้มธุรกรรมจากบัตรเอทีเอ็มในภาพรวมทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่ายังคงมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับทิศทางของจำนวนบัตรเอทีเอ็ม

[19] ข้อมูลปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตที่แยกตามวัตถุประสงค์การใช้ ไม่รวมธุรกรรมการใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เนื่องจากไม่มีข้อมูลในรายละเอียด

ภาพที่ 30: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเอทีเอ็ม

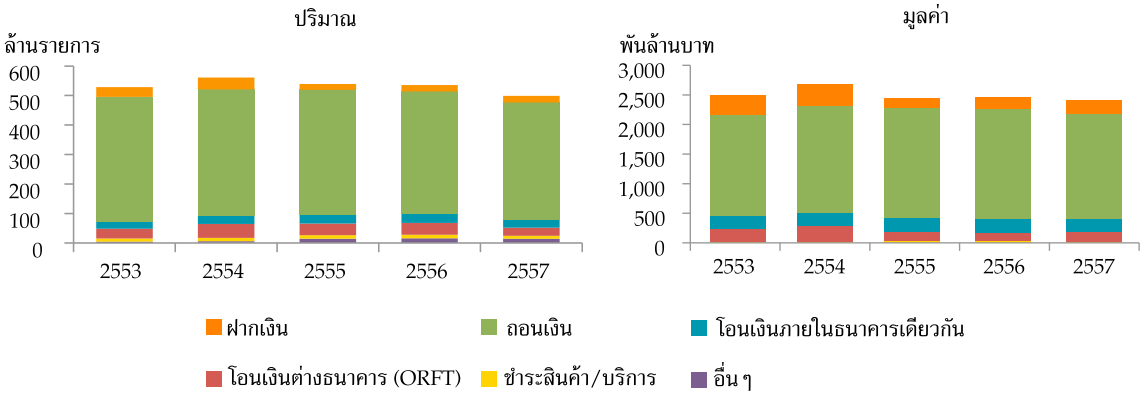

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัตรเดบิต

ในปี 2557 ธุรกรรมผ่านบัตรเดบิตทั้งหมดมีปริมาณ 1,691.8 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 11 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.6 และ 4.9 จากปีที่ผ่านมา ตามลำดับ อย่างไรก็ดี พฤติกรรมการใช้บัตรเดบิตของไทยส่วนใหญ่ยังคงเป็นการใช้เพื่อถอนเงินสดที่เครื่องเอทีเอ็มเช่นเดียวกับการใช้บัตรเอทีเอ็ม โดยมีสัดส่วนร้อยละ 73.4 ของปริมาณธุรกรรมทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน (ร้อยละ 8.0) การโอนเงินต่างธนาคาร (ร้อยละ 6.5) และการใช้บัตรเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ (ร้อยละ 5.1)

ภาพที่ 31: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเดบิต

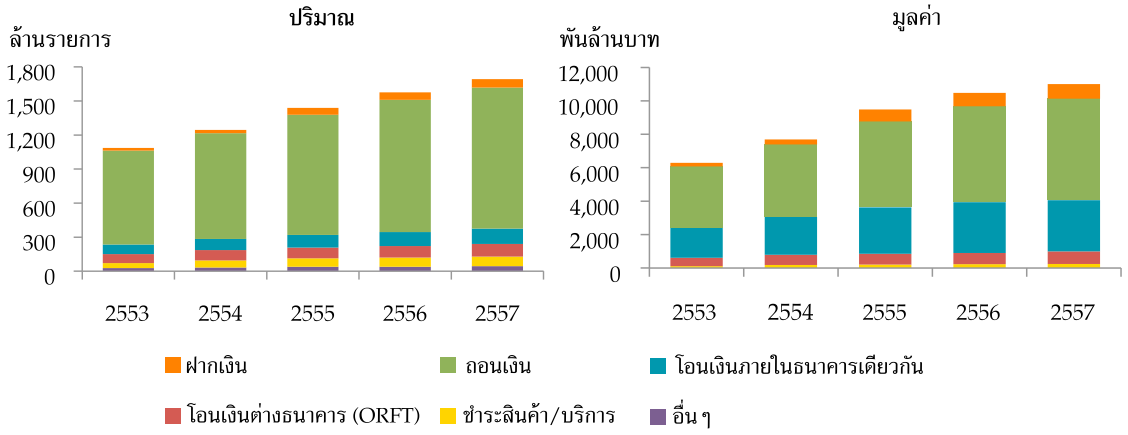

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบการทำธุรกรรมผ่านบัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตในปี 2557 พบว่าการใช้งานบัตรทั้งสองประเภทมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน โดยการใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตเพื่อถอนเงินสดจากเครื่องเอทีเอ็มเป็นธุรกรรมที่มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 79.6 และ 73.4 ของปริมาณธุรกรรมทั้งหมดของบัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิต ตามลำดับ

ตารางที่ 3: ธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน (ปี 2557)

	ปริมาณ		มูลค่า		มูลค่าเฉลี่ย (บาท/รายการ)
	ล้านรายการ	สัดส่วนร้อยละ	พันล้านบาท	สัดส่วนร้อยละ	
บัตรเอทีเอ็ม					
ถอนเงิน	397.1	79.6	1,772.1	73.6	4,463
โอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน	27.3	5.5	221.8	9.2	8,125
โอนเงินต่างธนาคาร (ORFT)	27.6	5.5	157.7	6.6	5,714
ชำระค่าสินค้าและบริการ	10.3	2.1	22.8	0.9	2,214
ฝากเงิน	22.0	4.4	228.3	9.5	10,377
อื่น ๆ	14.3	2.9	3.8	0.2	266
รวม	**498.6**	**100.0**	**2,406.5**	**100.0**	**4,827**
บัตรเดบิต					
ถอนเงิน	1,241.9	73.4	6,081.2	55.3	4,897
โอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน	135.9	8.0	3,053.8	27.8	22,471
โอนเงินต่างธนาคาร (ORFT)	110.6	6.5	759.5	6.9	6,867
ชำระค่าสินค้าและบริการ	85.6	5.1	235.3	2.1	2,749
ฝากเงิน	74.0	4.4	861.3	7.8	11,639
อื่น ๆ	43.8	2.6	6.0	0.1	137
รวม	**1,691.8**	**100.0**	**10,997.1**	**100.0**	**6,500**

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัตรเครดิต[20]

การทำธุรกรรมบัตรเครดิต ณ จุดขายผ่านเครื่องรับบัตร (EFTPOS) ในปี 2557 มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 95 ทั้งในด้านจำนวนรายการและมูลค่าของธุรกรรมบัตรเครดิตทั้งหมด โดยมีมูลค่า 1,297.4 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.8 จากปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การใช้บัตรเครดิตผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตมีอัตราเติบโตในเชิงปริมาณและมูลค่าธุรกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าการใช้บัตร ณ จุดขายผ่านเครื่องรับบัตร (EFTPOS) ประมาณเท่าตัว โดยมีปริมาณธุรกรรมรวมเท่ากับ 15.4 ล้านรายการ และมีมูลค่ารวม 68.8 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 12.5 และ 18.3 ตามลำดับ

[20] การทำธุรกรรมผ่านบัตรเครดิตไม่นับรวมการถอนเงินสดล่วงหน้า

ภาพที่ 32: ปริมาณและมูลค่าการทำธุรกรรมผ่านบัตรเครดิต

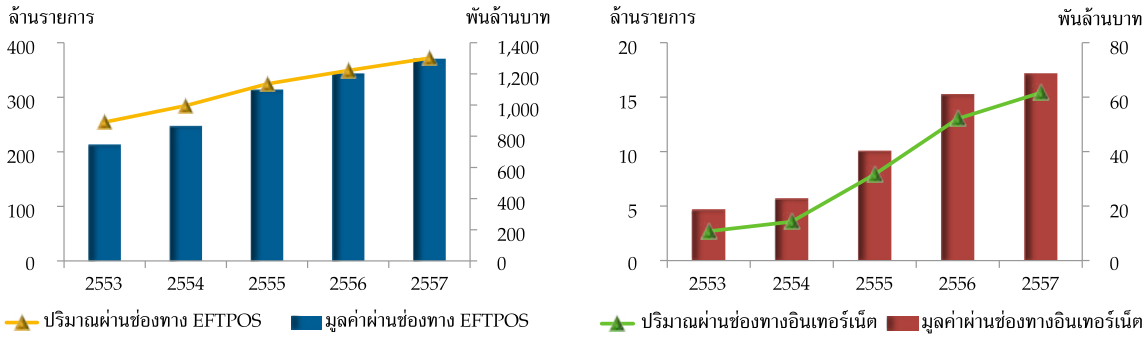

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- **การโอนเงินรายย่อยครั้งละหลายรายการแบบมีข้อตกลงล่วงหน้า (Bulk payment)**

Bulk payment เป็นบริการโอนเงินที่ต้องมีการดำเนินการผ่านระบบการโอนเงินที่รองรับการส่งคำสั่งโอนเงินที่เป็นคำสั่งย่อยหลายรายการพร้อมกัน ทั้งนี้ การโอนเงินแบบ Bulk payment มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่าธุรกรรม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีก่อน โดยในปี 2557 มีจำนวนรายการรวม 345.6 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.7 และมีมูลค่ารวม 19.8 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 3.4

การโอนเงินแบบ Bulk payment สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1) **การโอนเงินแบบ Bulk payment ภายในธนาคารเดียวกัน** ประกอบด้วย

- การทำรายการประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Direct credit) เช่น การโอนเงินเดือนค่าจ้าง ชำระค่าสินค้าและบริการ รวมถึงเงินปันผล มีมูลค่ารวม 14.1 ล้านล้านบาท โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.2 แต่มีจำนวนรายการรวม 211.5 ล้านรายการ ลดลงจากปีก่อนหน้าร้อยละ 1.5

- การทำรายการประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Direct debit) เช่น การชำระค่าสาธารณูปโภค ค่าเบี้ยประกัน ค่าบัตรเครดิต และอื่น ๆ มีมูลค่ารวม 4.5 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 8.5 และมีจำนวนรายการรวม 96.2 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.7 จากปีที่ผ่านมา

2) **การโอนเงินแบบ Bulk payment ข้ามธนาคาร**

กรณีที่ผู้โอนเงินกับผู้รับเงินมีบัญชีอยู่ต่างธนาคารกัน การโอนเงินจะทำผ่านระบบ ITMX bulk payment ซึ่งปัจจุบันรองรับเพียงบริการ Direct credit ข้ามธนาคารเท่านั้น โดยมีมูลค่ารวม 2.5 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.9 จากปีที่ผ่านมา และมีจำนวนรายการรวม 37.9 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 8.8

ภาพที่ 33: ปริมาณรายการและมูลค่าของการโอนเงินครั้งละหลายรายการ

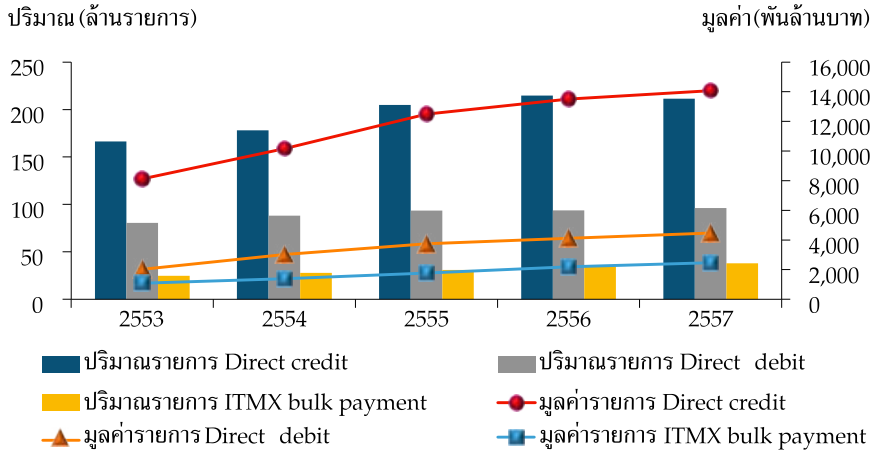

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 34: ปริมาณการโอนเงินแบบ Bulk payment (ปี 2557)

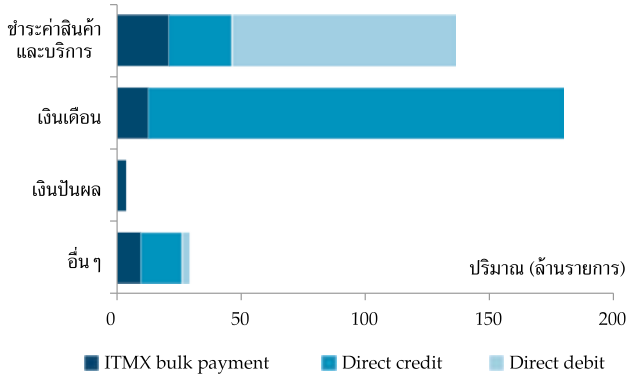

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ: ไม่รวมข้อมูลจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการโอนเงินแบบ Bulk payment ในแต่ละประเภท พบว่าบริการการโอนเงินแบบ Bulk payment ประเภท Direct credit ภายในธนาคารเดียวกัน ถูกใช้เพื่อการโอนเงินเดือนมากที่สุดอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่การโอนเงินแบบ Bulk payment ประเภท Direct credit ข้ามธนาคาร หรือ ITMX bulk payment จะใช้เพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการมากที่สุด สำหรับบริการโอนเงินแบบ Bulk payment ประเภท Direct debit นิยมใช้เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ โดยเฉพาะค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเฉลี่ยการโอนเงินแบบ Bulk payment ผ่านระบบต่าง ๆ พบว่าในปี 2557 การโอนเงินแบบ Bulk payment ประเภท Direct credit เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการมีมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการสูงที่สุดประมาณ 275,362 บาทต่อรายการ ขณะที่การโอนเงินแบบ Bulk payment ประเภท ITMX bulk payment และประเภท Direct debit จะมีมูลค่าเฉลี่ย 84,573 และ 48,536 บาทต่อรายการ ตามลำดับ ทั้งนี้ การโอนเงินแบบ Bulk payment เพื่อการโอนเงินเดือน ในประเภท ITMX bulk payment มีมูลค่าเฉลี่ย 51,077 บาทต่อรายการ ซึ่งสูงกว่าประเภท Direct credit ที่มีมูลค่าเฉลี่ย 37,901 บาทต่อรายการ

- **การโอนเงินรายย่อย (Retail Funds Transfer)**

การโอนเงินรายย่อยมีการให้บริการทั้งการโอนเงินภายในธนาคาร (Inhouse funds transfer) และการโอนเงินข้ามธนาคาร หรือที่เรียกว่า Online Retail Funds Transfer (ORFT) ในปี 2557 การโอนเงินรายย่อยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 31.7 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.5 จากปีที่ผ่านมา และมีจำนวนรายการรวม 720.2 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.2 ทั้งนี้ การโอนเงินภายในธนาคารยังคงได้รับความนิยม โดยมีสัดส่วนที่สูงทั้งด้านปริมาณและมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 72.3 และ 95.0 ของการโอนเงินรายย่อยทั้งหมด ตามลำดับ

การโอนเงินภายในธนาคาร[21]

การโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันของธนาคารพาณิชย์ซึ่งรวมถึงการชำระค่าสินค้าและบริการผ่านเครื่องเอทีเอ็ม และบริการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีปริมาณและมูลค่ารวม 520.6 ล้านรายการ และ 30.1 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.4 และ 5.2 จากปีก่อน ตามลำดับ ทั้งนี้ การโอนเงินส่วนใหญ่ยังคงเป็นการโอนเงินของภาคธุรกิจผ่านอินเทอร์เน็ต โดยมีสัดส่วนมูลค่าการโอนเงินผ่านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ ร้อยละ 88.6 และเป็นการโอนผ่านเครื่องเอทีเอ็มร้อยละ 11.4

ภาพที่ 35: สัดส่วนการโอนเงินภายในธนาคาร (ปี 2557)

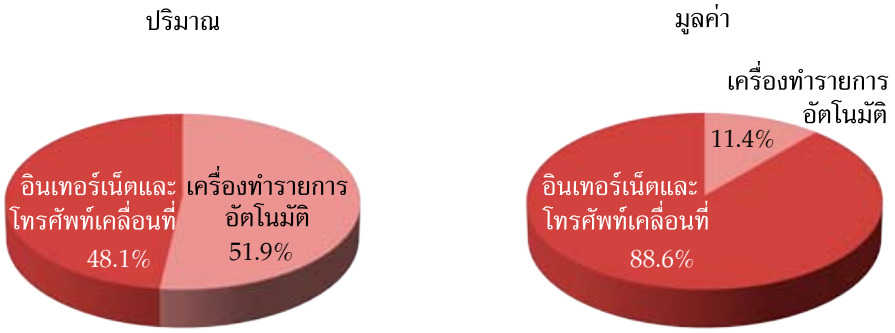

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การโอนเงินข้ามธนาคาร[22]

การโอนเงินข้ามธนาคารกรณีที่ผู้โอนเงินกับผู้รับเงินมีบัญชีอยู่ต่างธนาคารกัน ผู้โอนสามารถโอนเงินให้ผู้รับเงินได้หลายช่องทาง ได้แก่ การโอนเงินไปยังบัญชีต่างธนาคารผ่านเครื่องเอทีเอ็ม เคาน์เตอร์สาขาของธนาคาร และช่องทางอินเทอร์เน็ต

[21] ไม่รวมการโอนเงินภายในธนาคารผ่านเคาน์เตอร์

[22] การโอนเงินข้ามธนาคาร (Online Retail Funds Transfer: ORFT) คือ บริการที่ผู้โอนเงินสามารถทำรายการโอนเงินที่เครื่องถอนเงินอัตโนมัติหรือ ATM หรือโอนเงินผ่านเคาน์เตอร์สาขาของธนาคาร หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ตก็ได้เช่นกัน โดยผู้รับโอนจะสามารถเบิกเงินในบัญชีได้ทันทีภายหลังการทำรายการโอนเงินของผู้โอนเงินสำเร็จ ธนาคารที่ให้บริการโอนเงินข้ามธนาคารผ่านระบบ ORFT คือ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย ธนาคารยูโอบี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารธนชาต และธนาคารไทยเครดิต เพื่อรายย่อย

ในปี 2557 การโอนเงินข้ามธนาคารมีปริมาณ 199.6 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.8 จากปีก่อนหน้า และมีมูลค่ารวม 1.6 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 13.4 ส่วนใหญ่เป็นการโอนผ่านเครื่องเอทีเอ็ม โดยมีสัดส่วนทางด้านปริมาณและมูลค่าสูงถึงร้อยละ 71.6 และ 59.4 ของการโอนเงินข้ามธนาคารทั้งหมด ตามลำดับ

ภาพที่ 36: สัดส่วนการโอนเงินข้ามธนาคาร (ปี 2557)

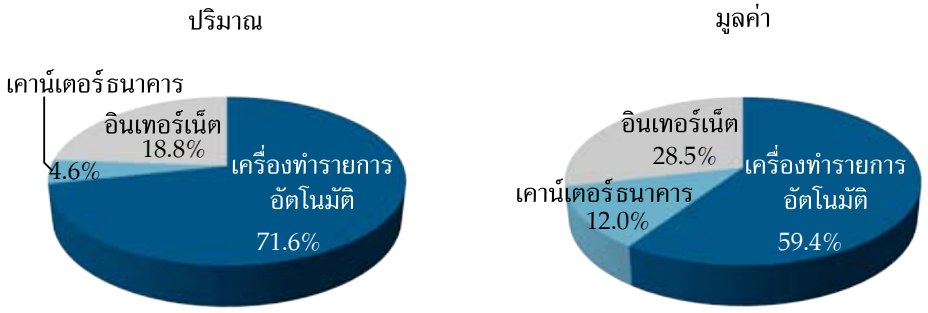

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- **การชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ (Bill payment)**[23]

การรับชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ผ่านเคาน์เตอร์ เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากมีจุดรับบริการจำนวนมาก และระยะเวลาที่เปิดให้บริการทุกวันไม่จำกัดเวลา รวมทั้งมีผู้ให้บริการที่หลากหลายมากขึ้นจากผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน ซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจการให้บริการรับชำระเงินแทนตาม พ.ร.ฎ. e-Payment

ภาพที่ 37: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ (ปี 2557)

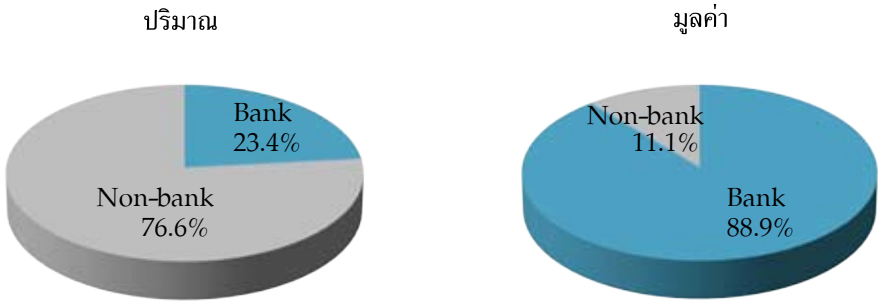

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[23] ปัจจุบันมีช่องทางในการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ได้หลากหลายช่องทาง คือ 1) เคาน์เตอร์ธนาคารและจุดบริการของผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน เช่น ร้านสะดวกซื้อ ห้างค้าปลีก 2) ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การชำระเงินที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ การชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน 3) การหักบัญชีอัตโนมัติผ่านบัตรเครดิต/บัญชีเงินฝาก (Direct debit) อย่างไรก็ดี รายงานระบบการชำระเงินประจำปี จะรายงานเฉพาะการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ผ่านเคาน์เตอร์

การรับชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ที่เคาน์เตอร์ธนาคารหรือจุดบริการของผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ในปี 2557 มีปริมาณทั้งสิ้น 435.6 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.2 จากปีก่อน โดยร้อยละ 76.6 เป็นการชำระค่าสินค้าและบริการที่จุดบริการของ Non-bank

ถึงแม้ว่าปริมาณรายการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ที่เคาน์เตอร์ของธนาคารจะมีสัดส่วนเพียงประมาณ 1 ใน 4 ของปริมาณธุรกรรมทั้งหมด แต่หากพิจารณาในแง่ของมูลค่าจะพบว่ากว่าร้อยละ 88.7 ของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด เป็นการจ่ายชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ที่เคาน์เตอร์ของธนาคาร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะธนาคารสามารถให้บริการชำระบิลค่าสินค้าและบริการของภาคธุรกิจซึ่งมีมูลค่าค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนได้จากมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการผ่านสื่อการชำระเงินต่าง ๆ เช่น การชำระด้วยเช็คมีมูลค่าเฉลี่ยสูงถึง 1.2 ล้านบาทต่อรายการ การชำระด้วยการโอนเงินจากบัญชีธนาคารมีมูลค่าเฉลี่ย 3.8 แสนบาทต่อรายการ และการใช้เงินสดมีมูลค่าเฉลี่ย 2.5 หมื่นบาทต่อรายการ เมื่อเทียบกับการชำระบิลค่าสินค้าและบริการผ่านจุดรับชำระเงินของ Non-bank ที่มีมูลค่าการชำระบิลด้วยเงินสดเฉลี่ยประมาณ 3,300 บาทต่อรายการ เท่านั้น

สำหรับประเภทของการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ที่เคาน์เตอร์หรือจุดบริการนั้น แบ่งเป็นการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ประเภทค่าสินค้าและบริการ เช่น ใบแจ้งหนี้บัตรเครดิต โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ประกัน ตั๋วเครื่องบิน และค่างวดสินค้าและบริการอื่น ๆ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 80.1 ของปริมาณรายการทั้งหมด สำหรับประเภทค่าสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์พื้นฐานมีสัดส่วนร้อยละ 19.9

ภาพที่ 38: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการชำระค่าใช้จ่ายตามใบแจ้งหนี้ (ปี 2557) แยกตามประเภท

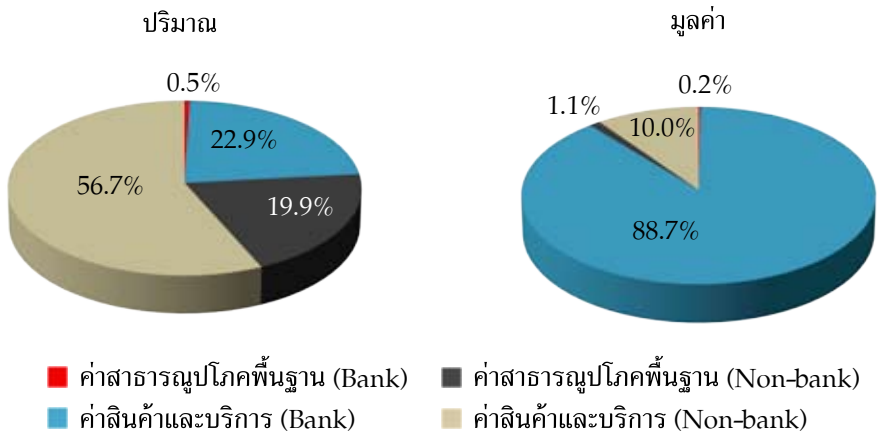

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

- **ธนาคารทางอินเทอร์เน็ตและธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Internet banking and Mobile banking)**

ในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มุ่งเน้นการพัฒนาการให้บริการทางการเงินผ่านทางธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet banking) และธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile banking) เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มากขึ้น

ในปี 2557[24] มีจำนวนบัญชีผู้ใช้บริการ Internet banking จำนวนประมาณ 9.96 ล้านบัญชี ส่วนบัญชีผู้ใช้บริการ Mobile banking มีจำนวน 6.23 ล้านบัญชี ซึ่งมีทิศทางที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ Internet banking มีการขยายตัวจากปีที่ผ่านมาทั้งปริมาณและมูลค่าโดยมีปริมาณธุรกรรม 183.9 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.8 และมีมูลค่าการใช้บริการ 18.9 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 ในขณะที่ Mobile banking มีปริมาณธุรกรรม 109.3 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 91.2 และมีมูลค่าการใช้บริการเป็น 1,364.0 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.5

ปริมาณธุรกรรมผ่าน Internet banking ส่วนใหญ่เป็นการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58.2 ของปริมาณธุรกรรมทั้งหมด ตามด้วยการโอนเงินข้ามธนาคาร การชำระค่าสินค้าและบริการ และการจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 19.3 15.2 และ 2.3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าการทำธุรกรรมผ่าน Internet banking ที่การโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันมีสัดส่วนร้อยละ 83.9 ของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด ตามด้วยการชำระค่าสินค้าและบริการ การโอนเงินข้ามธนาคาร และการจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 12.8 7.3 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ภาพที่ 39: สัดส่วนปริมาณและมูลค่ารายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (ปี 2557)

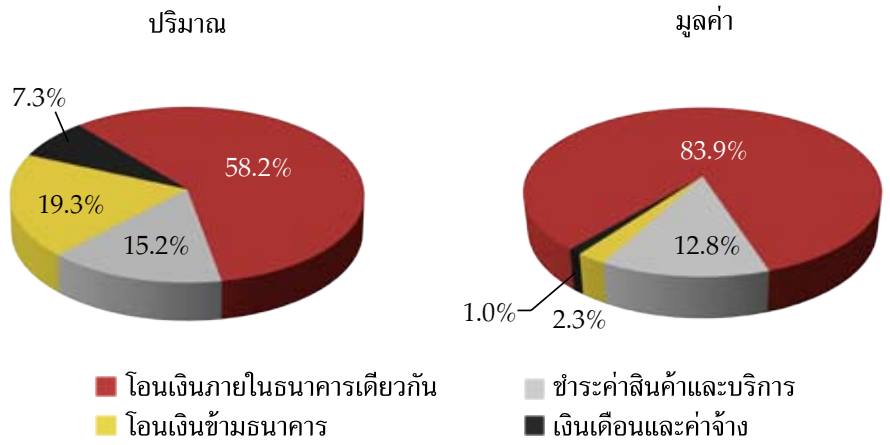

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

[24] ธนาคารแห่งประเทศไทยปรับวิธีการรายงานข้อมูลธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking ซึ่งมีผลกับข้อมูลจำนวนผู้ใช้บริการ ปริมาณ และมูลค่าธุรกรรม

ภาพที่ 40: สัดส่วนปริมาณและมูลค่ารายการธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (ปี 2557)

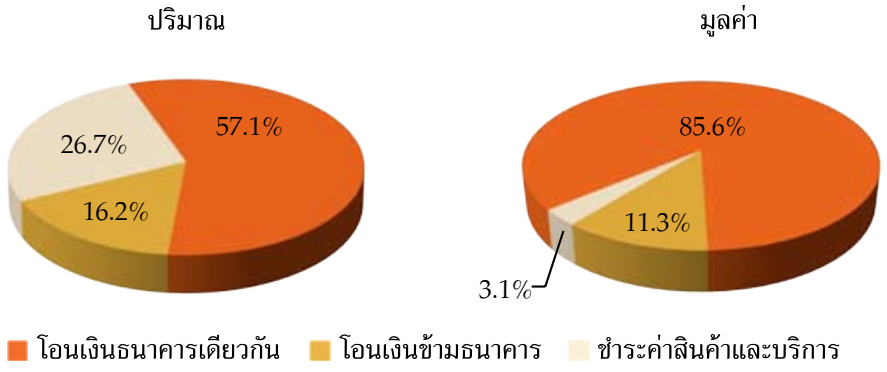

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับธุรกรรม Mobile banking ส่วนใหญ่เป็นการทำรายการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ การชำระค่าสินค้าและบริการ และการโอนเงินข้ามธนาคาร โดยมีสัดส่วนของปริมาณรายการร้อยละ 26.7 และ 16.2 ตามลำดับ ในขณะที่มูลค่าการทำรายการของการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันก็มีสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 85.6 รองลงมาคือ มูลค่ารายการของการโอนเงินข้ามธนาคารและการชำระค่าสินค้าและบริการ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 11.3 และ 3.1 ตามลำดับ

ภาพที่ 41: การโอนเงินผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์เคลื่อนที่ และเครื่องเอทีเอ็ม

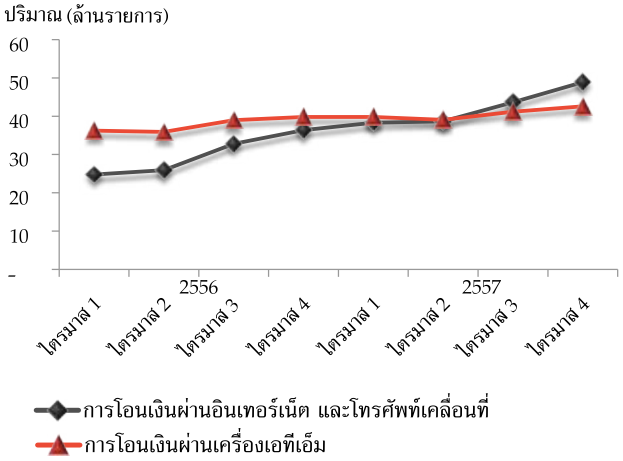

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การเติบโตของธุรกรรมการโอนเงินธนาคารเดียวกันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการลดค่าธรรมเนียมการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันข้ามเขต[25] นับตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 3 ของปี 2556 และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในการทำธุรกรรมทางการเงินที่เปลี่ยนไป ทำให้แนวโน้มปริมาณการโอนเงินผ่านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่เริ่มมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นต่อเนื่อง และมีปริมาณมากกว่าการโอนเงินผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติ นับตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ปี 2557 เป็นต้นมา

[25] ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้ประกาศลดค่าธรรมเนียมการโอนเงินผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ จากเดิมธนาคารส่วนใหญ่คิดค่าโอนเงินตามมูลค่าการโอนหมื่นละ 10 บาทต่อรายการ ปรับเป็นฟรี 5-15 ครั้งแรกต่อเดือน และครั้งต่อไป 10 บาทต่อรายการ

- **เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)**

การให้บริการ e-Money เป็นธุรกิจบริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment)

ณ สิ้นปี 2557 มีผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งสิ้น 21 ราย เช่นเดียวกับปีก่อน โดยมีผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน (Bank) จำนวน 8 ราย และผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) จำนวน 13 ราย สำหรับจำนวนบัตรหรือบัญชี e-Money มีทั้งสิ้น 26.9 ล้านบัตรหรือบัญชี[26] เพิ่มขึ้น 2.6 ล้านบัตรหรือบัญชี หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.6 มีปริมาณการใช้จ่าย 787.9 ล้านรายการ และมีมูลค่าการใช้จ่าย 55,801.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 17.7 และ 16.2 ตามลำดับ

ภาพที่ 42: การให้บริการ e-Money ของ Bank และ Non-bank (ปี 2557)

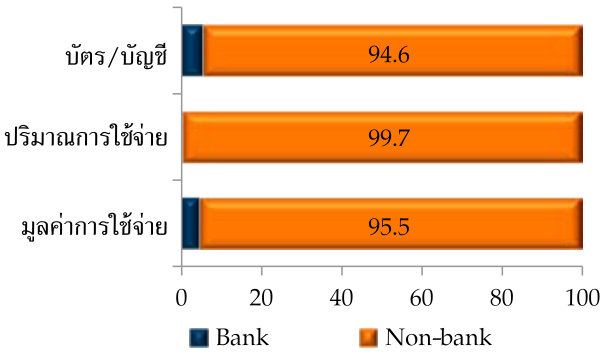

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 43: ปริมาณและมูลค่าการใช้จ่าย ผ่าน e-Money

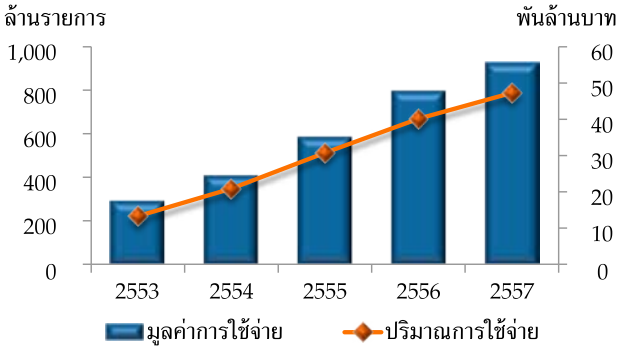

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หากเทียบสัดส่วนจำนวนบัตรและ/หรือบัญชีระหว่างผู้ให้บริการที่เป็น Bank และ Non-bank เห็นได้ว่าส่วนใหญ่ให้บริการโดย Non-bank โดยมีสัดส่วนการออกบัตรหรือบัญชี e-Money คิดเป็นร้อยละ 94.6 ในขณะที่ Bank มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5.4 เช่นเดียวกับสัดส่วนของปริมาณการใช้จ่ายและมูลค่าการใช้จ่าย ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นรายการที่เกิดจากการใช้บริการ e-Money ของผู้ให้บริการที่เป็น Non-bank โดยมีสัดส่วนปริมาณการใช้จ่ายและมูลค่าการใช้จ่ายของ Non-bank อยู่ที่ร้อยละ 99.7 และ 95.5 ตามลำดับ

สำหรับภาพรวมการใช้จ่าย e-Money ยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยในปี 2557 มีปริมาณการใช้จ่ายและมูลค่าการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.7 และ 16.2 ตามลำดับ

[26] จำนวนบัตรหรือบัญชี ปริมาณการใช้จ่าย และมูลค่าการใช้จ่าย แสดงเฉพาะ e-Money ที่มีลักษณะเป็นการใช้เพื่อทดแทนเงินสดที่สามารถนำไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการได้ทั่วไป ไม่รวม e-Money ที่ใช้สำหรับเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่

3.4 รายได้ของธนาคารพาณิชย์จากบริการด้านการชำระเงิน

รายได้ของธนาคารพาณิชย์จากบริการด้านการชำระเงินพิจารณาจากรายได้ 4 ประเภท ได้แก่ รายได้จากบริการบัตรเครดิต รายได้จากบริการบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และบริการอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ รายได้จากบริการโอนเงินและเรียกเก็บเงิน และรายได้จากค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับเช็ค

ภาพที่ 44: รายได้ของธนาคารพาณิชย์จากบริการด้านการชำระเงิน

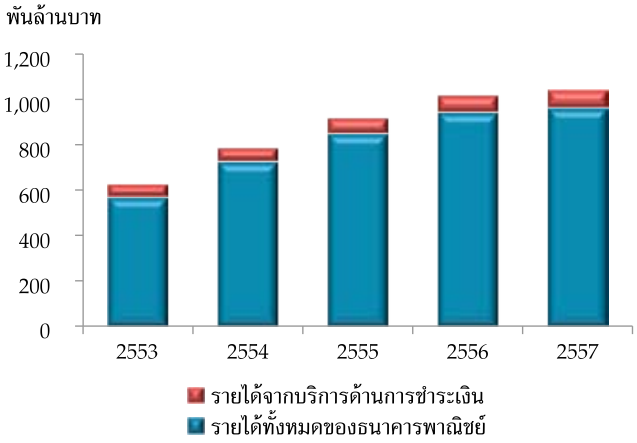

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2557 ธนาคารพาณิชย์มีรายได้จากบริการชำระเงินรวม 80.6 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.4 ของรายได้ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ที่มีรายได้รวมอยู่ที่ 963.6 พันล้านบาท รายได้จากบริการด้านการชำระเงินเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 4.5 พันล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.9 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่ลดลงจากปีก่อน โดยรายได้จากบัตรเครดิตยังคงเป็นรายได้หลักด้านการชำระเงินที่มีสัดส่วนมากที่สุด โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 40.1 ของรายได้จากบริการด้านการชำระเงิน

ภาพที่ 45: รายได้จากบริการด้านการชำระเงิน (ปี 2557) แยกตามประเภท

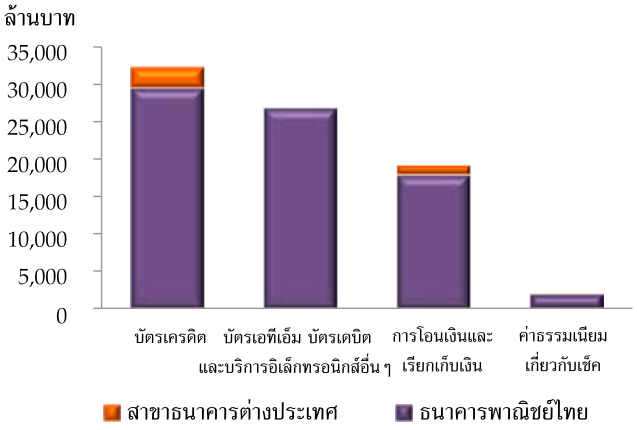

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามประเภทบริการด้านการชำระเงินจะพบว่า รายได้จากบริการด้านการชำระเงินจากบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ปรับตัวเพิ่มขึ้นสวนทางกับรายได้จากบริการเช็ค โดยในปี 2557 รายได้จากบริการด้านการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ 3 ประเภท ได้แก่ รายได้จากบริการบัตรเครดิต รายได้จากบริการบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และบริการอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ รายได้จากบริการโอนเงินและเรียกเก็บเงิน มีสัดส่วนการขยายตัวจากปีก่อนหน้าใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 6.3 6.6 และ 5.6 ตามลำดับ ในขณะที่ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับเช็คยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องโดยลดลงร้อยละ 5.6 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้บริการ

ภาคผนวก

4. อภิธานศัพท์และคำย่อ

กรช.	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
ก.ล.ต.	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
คธอ.	คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
ธปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
ABA	ASEAN Bankers Association
ATM	Automated Teller Machine
BAHTNET	Bank of Thailand Automated High-Value Transfer Network
BCP	Business Continuity Plan
BIS	Bank for International Settlements
CDM	Cash Deposit Machine
CLS	Continuous Linked Settlement
e-Business	Electronic Business
e-Commerce	Electronic Commerce
EDC	Electronic Data Capture
EFTPOS	Electronic Funds Transfer at Point of Sale
e-Invoicing	Electronic Invoicing
e-Money	Electronic Money
e-Payment	Electronic Payment
e-Receipt	Electronic Receipt
e-Tax invoice	Electronic Tax invoice
e-Wallet	Electronic Wallet
HKD	Hong Kong Dollar
HKMA	Hong Kong Monetary Authority
ICAS	Imaged Cheque Clearing and Archive System
IMF	International Monetary Fund

ISO	International Organization for Standardization
MFT	Multilateral Fund Transfer
MPOS	Mobile Point of Sale
NITMX	National ITMX หรือ บริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด
Non-bank	ผู้ประกอบธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน
NPMS	National Payment Message Standard
NPP	New Payments Platform
ORFT	Online Retail Fund Transfer
PFMI	Principles for Financial Market Infrastructures
PIRPS	Prominently Important Retail Payment Systems
PvP	Payment versus Payment
RMB	Renminbi (the official currency of the People's Republic of China)
RTC	Real-Time Clearing
RTGS	Real Time Gross Settlement
SFIs	Specialized Financial Institutions
SIPS	Systemically Important Payment Systems
SMEs	Small and Medium Enterprises
STP	Straight-Through Processing
TH-PMPG	Thailand Payment Market Practice Group
USD	United States Dollar
USD CHATS	US Dollar Clearing House Automated Transfer System
WC-PSS	Working Committee on Payment and Settlement Systems
XML	eXtensible Markup Language

5. ตารางสถิติ

Table 1: Basic statistical data
Table 2: Technological infrastructure
Table 3: Narrow money (at year-end, million Baht)
Table 4: Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)
Table 5: Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)
Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments Volume of transactions (in thousands)
Table 7: Indicators of the use of various cashless payment instruments Value of transactions (billion Baht)
Table 8: Use of credit cards and debit cards via EFTPOS (monthly average per card, Baht)
Table 9: Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)
Table 10: Notes and coins (at year-end, million Baht)
Table 11: Institutional infrastructure
Table 12: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems Volume of transactions (in thousands)
Table 13: Payment instructions handled by selected interbank settlement systemsValue of transactions (billion Baht)
Table 14: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems Volume of transactions
Table 15: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems Value of transactions (billion Baht)
Table 16: Number of participants in selected payment and settlement systems

Table 17: Number of Automated machines and EFTPOS terminals
Table 18: Number of electronic payment cards
Table 19: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)
Table 20: Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)
Table 21: Daily averages of BOT payment services. Volume of transactions
Table 22: Daily averages of BOT payment services. Value of transactions (billion Baht)
Table 23: Peak day figures of BOT payment services. Volume of transactions
Table 24: Peak day figures of BOT payment services. Value of transactions (billion Baht)
Table 25: Use of mobile banking
Table 26: Use of internet banking
Table 27: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) Volume of transactions (in thousands)
Table 28: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) Value of transactions (billion Baht)
Table 29: Bill payment at counters. Volume of transactions (in thousands)
Table 30: Bill payment at counters. Value of transactions (billion Baht)
Table 31: Use of e-Money
Table 32: Fraud through specific payment channels and payment instruments (million Baht)

Table 1: Basic statistical data						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Population (millions)	63.5	63.9	64.1	64.5	64.8	65.1
GDP current price (billion Baht)	9,041.5	10,104.8	10,539.4	11,363.0	11,897.4	12,141.1
GDP per capita (Baht)	142,329.7	15,8184.1	164,482.8	176,279.9	183,631.0	186,428.4
Exchange rate vis-à-vis US$ (at year-end)	33.36	30.15	31.70	30.63	32.82	32.96

Sources: Bank of Thailand, Department of Provincial Administration, National Economic & Social Development Board

Table 2: Technological infrastructure[1]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total fixed network telephone subscribers (millions)	7.2	6.9	6.7	6.4	6.1	5.7
Total mobile telephone subscribers (millions)	66.0	71.6	77.6	85.0	92.5	97.7
Postpaid	7.1	7.3	8.0	9.8	11.7	12.9
Prepaid	58.9	64.3	69.6	75.2	80.8	84.8
Total Internet users (millions)	18.3	19.8	25.1	25.2	26.1	27.7
Penetration rates						
Fixed network telephone (%)	11.3	10.8	10.4	9.9	9.4	8.7
Mobile telephone (%)	103.8	112.1	121.1	131.9	142.7	150.0

Sources: National Broadcasting and Telecommunication Commission and National Electronics and Computer Technology Center

[1] Data source was changed since 2013 and all data was reviewed.

Table 3: Narrow money (at year-end, million Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Narrow money (1+2)	**1,174,551**	**1,302,442**	**1,414,297**	**1,598,261**	**1,661,304**	**1,681,333**
1. Currency outside Depository Corp.	843,958	937,201	1,036,015	1,136,302	1,188,888	1,199,195
Central Gov.						
Banknotes in circulation	1,005,884	1,114,518	1,248,569	1,350,932	1,425,282	1,503,679
Coins in circulation	40,675	43,348	46,953	50,864	54,322	56,622
Less: currency held by Central Gov.	1,300	1,256	986	854	1,115	1,247
Less: currency held by Depository Corp.	201,301	219,409	258,521	264,640	289,601	359,859
Held by commercial banks	178,970	193,495	221,289	210,596	238,668	299,916
Held by finance companies	0	0	0	0	0	0
Held by Specialized Financial Institutions	22,183	25,737	36,905	53,602	50,538	58,385
Held by savings cooperatives	148	177	326	441	395	1,558
Held by money market mutual funds	0	0	0	0	0	0
2. Transferable deposits at Depository Corp.	330,593	365,241	378,282	461,959	472,416	482,138
Transferable deposits at Bank of Thailand	3,131	2,943	3,053	4,554	3,225	2,708
Transferable deposits at commercial banks	321,325	357,378	368,192	451,295	464,220	475,561
Transferable deposit at Specialized Financial Institutions	6,137	4,920	7,037	6,110	4,970	3,870

Source: Bank of Thailand

Table 4: Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Currency outside Depository Corp. Central Gov.[1]	844	937	1,036	1,136	1,189	1,199
Transferable deposits at Depository Corp.	331	365	378	462	472	482
Narrow money	1,175	1,302	1,414	1,598	1,661	1,681
Broad money[2]	10,617	11,779	13,560	14,967	16,062	16,808

Source: Bank of Thailand

[1] Banknotes outside depository corporations and coins issued by central government

[2] Narrow money and quasi money (other deposits at Depository Corp.+securities other than shares)

Table 5: Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Balances held at central bank	48.2	78.2	59.3	88.7	89.8	95.6
Required reserves	425.9	457.8	488.5	655.6	668.2	733.5
Free reserves	1,908.3	2,110.7	2,004.5	2,489.4	2,575.2	2,529.8
Transferable deposits at other banks	3.7	6.7	7.9	6.5	3.7	4.5
Memorandum item:						
Institutions borrowing from central bank	14.9	10.0	0.0	124.7	119.4	98.9

Source: Bank of Thailand

Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments Volume of transactions (in thousands)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Paper-based:	**123,202**	**114,558**	**115,427**	**122,875**	**118,365**	**118,791**
In-house cheque[1]	48,310	39,435	41,833	48,145	44,793	46,103
Interbank cheque	74,892	75,123	73,594	74,730	73,572	72,687
Electronic payment cards:	**1,850,327**	**2,164,395**	**2,480,439**	**2,827,638**	**3,182,137**	**3,404,116**
ATM card	556,613	542,707	561,136	539,056	535,350	498,667
for cash withdrawal via ATM	387,175	422,546	429,288	424,354	415,872	397,139
for other purposes[2]	169,438	120,161	131,848	114,702	119,478	101,528
Debit card[3]	895,708	1,085,356	1,231,241	1,406,350	1,576,484	1,691,737
for cash withdrawal via ATM	724,622	828,607	920,029	1,059,075	1,165,118	1,241,829
for purchasing purpose via EFTPOS	11,913	13,802	25,057	30,748	37,221	43,871
for other purposes[4]	159,172	242,948	286,155	316,527	374,144	406,037
Credit card[5]	294,999	314,873	339,865	369,920	401,093	425,781
for purchasing purpose	263,424	282,597	308,212	343,346	373,046	397,697
for other purposes[6]	31,575	32,276	31,653	26,574	28,047	28,083
e-Money[7]	103,007	221,459	348,198	512,311	669,210	787,932
Automated:	**237,630**	**274,019**	**296,861**	**332,324**	**346,410**	**349,034**
Direct credit[8]	146,151	166,372	178,147	204,829	214,657	211,479
Direct debit[9]	68,583	80,621	88,086	93,531	93,636	96,205
ITMX Bulk Payment	20,891	24,702	27,901	31,018	34,864	37,944
BAHTNET[10]	2,005	2,323	2,728	2,946	3,253	3,406

Source: Bank of Thailand

[1] Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

[2] Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

[3] Domestic and oversea spending of Thai debit cards.

[4] Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

[5] Domestic and oversea spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

[6] Data include cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

[7] Data exclude top-up cards.

[8] Intra-bank pre-authorized direct credit.

[9] Intra-bank pre-authorized direct debit.

[10] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 7: Indicators of the use of various cashless payment instruments
Value of transactions (billion Baht)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Paper-based:	**56,066**	**51,698**	**56,168**	**64,832**	**64,581**	**61,595**
In-house cheque[1]	22,473	17,918	20,363	25,989	24,262	23,632
Interbank cheque	33,593	33,780	35,805	38,843	40,319	37,963
Payment cards:	**8,467**	**9,871**	**11,496**	**13,350**	**14,498**	**15,086**
ATM card	2,643	2,508	2,677	2,437	2,451	2,406
for cash withdrawal via ATM	1,498	1,721	1,804	1,852	1,846	1,772
for other purposes[2]	1,145	787	873	584	606	634
Debit card[3]	4,876	6,294	7,620	9,489	10,475	10,997
for cash withdrawal via ATM	3,095	3,670	4,275	5,136	5,743	6,081
for purchasing purpose via EFTPOS	24	30	81	94	100	107
for other purposes[4]	1,757	2,593	3,264	4,259	4,633	4,809
Credit card[5]	937	1,052	1,174	1,389	1,524	1,626
for purchasing purpose	737	845	964	1,157	1,282	1,384
for other purposes[6]	200	207	211	232	241	242
e-Money[7]	10.5	17.7	24.7	35.4	48.0	56.2
Automated :	**498,861**	**665,846**	**780,284**	**667,134**	**699,527**	**778,999**
Direct credit[8]	6,698	8,121	10,163	12,495	13,500	14,065
Direct debit[9]	1,676	2,021	3,014	3,749	4,117	4,467
ITMX Bulk Payment	868	1,081	1,393	1,771	2,187	2,469
BAHTNET[10]	489,619	654,623	765,714	649,119	679,723	757,998

Source: Bank of Thailand

[1] Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

[2] Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

[3] Domestic and oversea spending of Thai debit cards.

[4] Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

[5] Domestic and oversea spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

[6] Data include cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

[7] Data exclude top-up cards.

[8] Intra-bank pre-authorized direct credit.

[9] Intra-bank pre-authorized direct debit.

[10] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 8: Use of credit cards and debit cards via EFTPOS (monthly average per card, Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Credit card[1]	3,462	3,753	4,011	4,598	4,871	5,325
Debit card[2]	65	76	181	191	194	196

Source: Bank of Thailand

[1] Domestic and oversea spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards via EFTPOS.

[2] Domestic and oversea spending of Thai debit cards via EFTPOS.

Table 9: Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ATM card	5,327	6,767	7,711	8,265	8,381	8,229
Debit card[1]	8,402	8,961	9,198	9,956	10,579	10,979

Source: Bank of Thailand

[1] Domestic and oversea cash withdrawal of Thai debit cards via ATM

Table 10: Notes and coins (at year-end, million Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Notes and coins	1,095,159	1,187,828	1,346,438	1,401,796	1,479,604	1,560,301
Notes:	1,054,484	1,144,480	1,299,485	1,350,932	1,425,282	1,503,679
500,000 Baht	117	116	117	118	118	118
1,000 Baht	774,058	889,617	1,028,838	1,102,770	1,202,441	1,282,400
500 Baht	140,972	113,746	119,826	128,217	138,695	124,976
100 Baht	98,605	98,235	108,220	121,358	129,095	141,047
60 Baht	1,163	1,166	1,173	1,175	150	151
80 Baht	0	0	0	149	1,178	1,181
50 Baht	13,062	12,799	9,599	13,194	13,347	19,070
20 Baht	22,835	25,134	28,045	28,840	30,801	36,884
10 Baht	3,346	3,342	3,340	3,336	3,334	3,332
5 Baht	196	195	196	196	196	196
1 Baht	121	121	121	121	121	121
50 Satang	9	9	9	9	9	9
Coins:	40,675	43,348	46,953	50,864	54,322	56,622

Source: Bank of Thailand

Table 11: Institutional infrastructure						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Central Bank						
Number of Institutions	1	1	1	1	1	1
Number of Branches	3	3	3	3	3	3
Number of Accounts[1]	226	231	231	241	182	182
Value of Accounts (million Baht)[1]	250,262	422,059	353,916	381,223	439,175	310,132
Thai Commercial Banks						
Number of Institutions	17	17	16	16	16	17
Number of Branches	5,791	5,961	6,183	6,421	6,696	6,986
Number of Accounts	76,078,336	79,073,950	77,588,699	81,344,121	84,433,032	86,582,576
Value of Accounts (million Baht)	6,557,653	6,886,058	7,367,485	9,540,114	10,350,543	11,065,024
Specialized Financial Institutions						
Number of Institutions	6	6	6	6	6	6
Number of Branches	1,853	2,002	2,240	2,348	2,549	2,689
Number of Accounts	41,618,537	37,838,856	37,366,503	48,233,488	54,377,970	68,684,785
Value of Accounts (million Baht)	2,175,906	2,435,471	2,249,904	3,199,296	3,604,591	4,724,271
Foreign Bank Branches						
Number of Institutions	15	15	15	15	14	14
Number of Branches	15	15	18	19	19	19
Number of Accounts	89,866	92,402	96,165	86,556	89,607	79,641
Value of Accounts (million Baht)	466,418	511,604	623,338	679,790	699,573	789,461
Post Office						
Number of Institutions	1	1	1	1	1	1
Number of Branches	1,254	1,281	1,295	1,298	1,303	1,316
Number of Accounts	-	-	-	-	-	-
Value of Accounts (million baht)	-	-	-	-	-	-

Sources: Bank of Thailand and Thailand Post Co., Ltd.

[1] Data exclude regional offices.

Table 12: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems
Volume of transactions (in thousands)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Paper-based:	**74,892**	**75,123**	**73,598**	**74,705**	**73,572**	**72,687**
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[1]	53,926	53,864	52,116	53,137	52,051	50,215
Intra-provincial Cheque in Regional Area[2]	14,353	14,533	14,775	14,800	13,312	11,455
Inter-provincial Cheque[3]	6,613	6,726	6,707	6,768	8,209	11,017
Automated:	**99,110**	**116,482**	**130,554**	**150,962**	**170,153**	**184,270**
BAHTNET[4]	2,005	2,323	2,728	2,946	3,253	3,406
ITMX Bulk Payment	20,891	24,702	27,901	31,018	34,864	37,944
ORFT-ATM (Online Retail Funds Transfer)	76,214	89,456	99,926	116,997	132,035	142,920

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

[1] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[2] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[3] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

[4] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 13: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems
Value of transactions (billion Baht)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Paper-based:	**33,593**	**33,780**	**35,998**	**38,740**	**40,319**	**37,963**
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[1]	30,473	30,247	32,053	34,445	35,980	33,530
Intra-provincial Cheque in Regional Area[2]	2,761	3,137	3,508	3,811	3,684	3,500
Inter-provincial Cheque[3]	359	396	438	484	655	933
Automated:	**490,940**	**656,253**	**767,749**	**651,660**	**682,762**	**761,411**
BAHTNET[4]	489,619	654,623	765,714	649,119	679,723	757,998
ITMX Bulk Payment	868	1,081	1,393	1,771	2,187	2,469
ORFT-ATM (Online Retail Funds Transfer)	453	549	642	771	852	944

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

[1] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[2] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[3] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

[4] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 14: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems
Volume of transactions

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bond registry system:						
Government securities	5,153	6,665	7,204	7,979	4,222	2,009
Book-entry system:						
Equity securities (in millions)	2.46	2.8	2.7	3.1	3.7	4.1
Government securities (in millions)	0.09	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 15: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems
Value of transactions (billion Baht)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bond registry system:						
Government securities	42.0	20.0	22.1	28.1	50.0	22.8
Book-entry system:						
Equity securities	539.0	816.3	1,028.7	839.0	1,220.0	1,027.8
Government securities	51,070.9	66,816.7	80,468.7	82,954.0	81,839.0	87,274.8

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 16: Number of participants in selected payment and settlement systems

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BAHTNET[1]	65	66	64	65	64	64
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	38	38	38	36	36	36
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	21	22	22	21	23	36
Inter-provincial Cheque[4]	37	37	37	35	36	36
ITMX Bulk Payment	33	33	32	32	31	30
Bond registry system:						
Government securities	633,708	529,237	341,968	283,597	211,631	113,842
Book-entry system:						
Equity securities and Government securities	88	89	89	86	86	38

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 17: Number of Automated machines[1] and EFTPOS terminals[2]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total of Automated machines	**39,454**	**44,468**	**47,759**	**52,242**	**56,851**	**61,817**
Bangkok	13,586	14,639	15,099	15,802	16,304	16,789
Central	13,951	15,669	16,658	18,036	19,640	21,323
Northeast	4,370	5,314	6,091	7,128	7,270	9,290
North	3,707	4,304	4,760	5,474	6,110	6,881
South	3,840	4,542	5,151	5,802	7,527	7,534
Total of EFTPOS terminals	**247,837**	**258,248**	**267,168**	**264,236**	**311,289**	**338,485**
Bangkok	120,786	133,353	133,712	129,777	146,012	158,866
Central	48,962	56,468	61,134	61,898	76,939	83,834
Northeast	13,558	16,387	17,751	18,926	23,937	26,675
North	21,596	24,697	25,966	24,432	30,296	36,073
South	22,381	27,343	28,605	29,203	34,105	33,037

Source: Bank of Thailand

[1] Automated Teller Machines (ATM) and Cash Deposit Machines (CDM)

[2] Data include commercial banks and some credit card companies.

Table 18: Number of electronic payment cards[1]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**67,631,419**	**72,627,280**	**77,818,347**	**83,966,632**	**87,970,298**	**92,826,149**
Credit card[2]	13,489,422	14,187,815	15,328,291	16,870,025	18,626,864	20,303,751
ATM card	23,438,658	24,308,945	23,756,810	24,108,467	24,101,957	24,401,333
Debit card	30,703,339	34,130,520	38,733,246	42,988,140	45,241,477	48,121,065

Source: Bank of Thailand

[1] Data exclude e-Money.

[2] Data include non-bank.

Table 19: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)[1]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**47,266**	**52,719**	**57,190**	**65,571**	**71,680**	**76,257**
Credit card	13,451	15,562	19,867	24,049	27,419	29,501
ATM card and e-banking	16,539	18,477	19,288	22,475	25,194	26,851
Money transfer and collection	15,148	16,516	15,937	16,875	16,944	17,896
Cheque-related fee	2,128	2,164	2,098	2,172	2,123	2,009

Source: Bank of Thailand

[1] From 2013, data exclude securities custodian and letter of credit.

Table 20: Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)[1]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**3,291**	**3,653**	**4,153**	**3,991**	**4,428**	**4,313**
Credit card	2,356	2,564	2,945	2,653	3,011	2,838
ATM card and e-banking	46	47	49	50	50	48
Money transfer and collection	874	913	1,029	1,162	1,234	1,306
Cheque-related fee	15	129	130	126	133	121

Source: Bank of Thailand

[1] From 2013, data exclude securities custodian and letter of credit.

Table 21: Daily averages of BOT payment services - Volume of transactions						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BAHTNET[1]	8,251	9,600	11,180	12,025	13,278	13,901
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	221,919	222,578	213,590	216,886	212,453	204,961
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	59,065	60,053	60,553	60,407	54,336	46,756
Inter-provincial Cheque[4]	27,216	27,795	27,488	27,625	33,505	44,966
ITMX Bulk Payment	85,972	102,074	114,346	126,606	142,304	154,874

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 22: Daily averages of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BAHTNET[1]	2,015	2,705	3,138	2,649	2,774	3,094
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	125	125	131	141	147	137
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	11.4	13.0	14.4	15.6	15.0	14.3
Inter-provincial Cheque[4]	1.5	1.6	1.8	2.0	2.7	3.8
ITMX Bulk Payment	3.6	4.5	5.7	7.2	8.9	10.1

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 23: Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BAHTNET[1]	12,898	18,542	18,581	19,303	22,190	21,820
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	473,362	547,686	515,908	477,396	547,406	417,618
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	111,561	131,468	127,070	125,127	114,492	90,005
Inter-provincial Cheque[4]	122,138	122,979	125,934	125,189	172,463	184,197
ITMX Bulk Payment	314,828	350,156	359,198	417,015	508,748	473,040

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 24: Peak day figures of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BAHTNET[1]	2,829.3	4,193.3	5,002.9	3,597.3	8,384.9	3,877.3
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	252.4	292.8	259.1	268.2	283.4	266.0
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	19.1	22.6	23.3	25.7	26.8	25.6
Inter-provincial Cheque[4]	5.3	5.9	6.5	6.8	11.0	12.4
ITMX Bulk Payment	16.8	15.7	19.2	28.8	44.3	77.8

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replaced ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 25: Use of mobile banking						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
No. of agreements	257,677	519,450	706,439	864,312	1,164,796	6,229,960
Volume of transactions	11,107,223	15,884,571	19,941,530	36,285,076	57,198,604	109,349,726
Value of transactions (million Baht)	63,363	109,816	186,511	439,960	751,558	1,364,022

Source: Bank of Thailand

Table 26: Use of internet banking						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
No. of agreements	3,165,663	4,822,947	5,626,233	6,645,161	8,033,061	9,960,419
Volume of transactions[1]	49,368,820	60,793,740	83,841,394	125,276,726	161,784,249	184,500,782
Value of transactions (billion Baht)	5,692.6	7,891.7	8,779.7	14,112.1	19,548.0	20,421.6

Source: Bank of Thailand

[1] Enquiry transactions were excluded.

Table 27: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Volume of transactions (in thousands)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**90,920**	**109,559**	**124,832**	**150,440**	**173,909**	**199,633**
ATM	76,214	89,456	99,926	116,997	132,035	142,920
Counter	8,051	9,162	10,010	10,273	9,160	9,146
Internet banking	6,656	10,941	14,896	23,169	32,714	47,567

Source: Bank of Thailand

Table 28: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Value of Transactions (billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**648**	**832**	**1,014**	**1,250**	**1,399**	**1,588**
ATM	453	549	642	771	852	944
Counter	130	172	213	227	201	191
Internet banking	64	111	159	252	347	453

Source: Bank of Thailand

Table 29: Bill payment at counters - Volume of transactions (in thousands)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**84,389**	**264,295**	**283,786**	**323,168**	**359,423**	**435,653**
Total bill payment at bank counters	**84,389**	**81,941**	**83,334**	**87,425**	**87,992**	**101,821**
Cash	80,918	78,081	79,540	83,320	84,297	95,544
Cheque	1,566	1,640	1,658	1,663	1,560	1,895
Others	1,905	2,220	2,136	2,442	2,135	4,381
Total bill payment at non-bank counters	**nav.**	**182,354**	**200,452**	**235,742**	**271,431**	**333,832**
Cash	nav.	179,088	196,846	231,446	266,825	329,794
Cheque	nav.	277	298	351	346	333
Others	nav.	2,989	3,308	3,946	4,260	3,705

Source: Bank of Thailand

Table 30: Bill payment at counters - Value of transactions (billion Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	**4,717**	**5,744**	**6,115**	**6,461**	**5,985**	**7,031**
Total bill payment at bank counters	**4,717**	**5,296**	**5,604**	**5,855**	**5,278**	**6,250**
Cash	1,690	1,856	2,057	2,133	1,933	2,400
Cheque	1,935	2,113	2,620	2,613	2,506	2,361
Others	1,092	1,326	928	1,109	838	1,490
Total bill payment at non-bank counters	**nav.**	**448**	**511**	**606**	**708**	**781**
Cash	nav.	444	507	600	700	773
Cheque	nav.	2	2	2	3	3
Others	nav.	3	3	4	5	5

Source: Bank of Thailand

Table 31: Use of e-Money [1]						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
No. of cards/accounts	9,713,416	11,483,751	13,804,287	20,220,438	24,286,746	26,852,975
Volume of transactions	109,504,114	221,458,769	348,197,980	512,331,773	669,210,802	787,932,371
Value of transactions (million Baht)	10,919.1	17,142.9	24,732.8	35,375.8	48,031.9	55,801.7

Source: Bank of Thailand

[1] Data exclude top-up cards.

Table 32: Fraud through specific payment channels and payment instruments[1] (million Baht)						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total fraud	793	186	150	179	205	205
Payment channels[2]	561	44	34	51	71	26
Payment instruments[3]	232	142	116	128	134	179

Source: Bank of Thailand

[1] Data collect from banks, some special financial institutions and some credit card companies.

[2] Banks report only final result. Fraud through specific payment channels include phone banking, mobile banking, internet banking, pass book and other channels.

[3] Banks report only final result. Fraud via specific payment instruments include cheque, credit card, ATM card, debit card, prepaid card and other cards.

6. หมายเหตุประกอบตาราง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
"-"	ไม่มีข้อมูล
"nav."	ยังไม่มีการเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
"neg."	ข้อมูลมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นในตารางเดียวกัน
"0"	ข้อมูลมีมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

ตารางที่ 1
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคา ณ ปีปัจจุบัน
- อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ย

ตารางที่ 6-7
- ข้อมูลเช็คประกอบด้วยเช็คภายในธนาคารเดียวกันและเช็คข้ามธนาคาร และรวมข้อมูลธนาคารพาณิชย์ทุกสถาบันและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- ข้อมูลปริมาณธุรกรรมบัตรเครดิต หมายรวมถึง บัตรเจ้าของ ตัวแทนออกบัตร และตัวแทนรับบัตรเฉพาะบัตรที่ออกโดยผู้ออกบัตรต่างประเทศ
- ข้อมูลมูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank)
- ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่
- ข้อมูล Direct credit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทนำเงินเข้าบัญชี (Pre-authorized direct credit)
- ข้อมูล Direct debit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Pre-authorized direct debit)
- ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

ตารางที่ 8	- มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนของการใช้จ่ายบัตรเดบิตและบัตรเครดิตที่ออกบัตรในประเทศไทยผ่านเครื่อง EFTPOS ทั้งในและนอกประเทศ
ตารางที่ 11	- ข้อมูลไม่รวมข้อมูลจำนวนบัญชีและมูลค่าคงค้างที่สาขาภาคของธนาคารแห่งประเทศไทย
ตารางที่ 12-13	- ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
ตารางที่ 14-15	- การชำระดุลตราสารทุน (Equity securities settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry system) แบบไร้ใบหุ้น (Scripless) เท่านั้น
ตารางที่ 17	- จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็มและเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ - ข้อมูลจำนวนเครื่อง EFTPOS เป็นข้อมูลรวมของธนาคารพาณิชย์และบริษัทบัตรเครดิตบางสถาบัน
ตารางที่ 18	- ข้อมูลจำนวนบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank)
ตารางที่ 21-24	- ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน
ตารางที่ 26	- ข้อมูลจำนวนรายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต ไม่รวมรายการสอบถามข้อมูล (Enquiry transactions)
ตารางที่ 31	- ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่

รายงานระบบการชำระเงิน

จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นรายปี

รายงานนี้ปรากฏในเว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ http://www.bot.or.th

รายงานระบบการชำระเงินนี้ สายนโยบายสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
เป็นผู้รับผิดชอบในคำอธิบายและความเห็นต่าง ๆ ที่แสดงไว้
การนำข้อความหรือตัวเลขไม่ว่าเรื่องใด ตอนใดในรายงานนี้ไปลงพิมพ์ในหนังสืออื่น
โปรดอ้างชื่อรายงานกำกับไว้ด้วย

สนใจหนังสือ โปรดติดต่อที่
ทีมนโยบายการชำระเงิน 2 ฝ่ายนโยบายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
โทรศัพท์ 0 2356 7229, 0 2356 7067, 0 2356 7783 หรือ โทรสาร 0 2282 7717
e-mail: PSD-PaymentSystemsPolicyTeam2@bot.or.th

เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี
อย่างยั่งยืนของไทย

โทร.1213
ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย
273 ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
www.bot.or.th